

ANTISTHENES ~ DIOGENES

KİNİK FELSEFE FRAGMANLARI

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

YUNANCA VE LATİNCE ASLINDAN
DERLEYEN VE ÇEVİREN: C. CENGİZ ÇEVİK

Antisthenes (MÖ yaklaşık 445-365): Sokrates'in öğrencisi olan Antisthenes Kinik felsefenin kurucusu olduğu düşünülen iki filozoftan biridir. Ancak antik literatürde Antisthenes'i Kinik saymayıp Sokrates ile Kinikler arasında köprü oluşturan bir ön-filozof olduğunu belirten çok sayıda kaynak da vardır.

Diogenes (MÖ yaklaşık 412-323): Kinik felsefenin kurucularından Sinoplu Diogenes Antisthenes'in öğrencisi ve bu öğretinin en meşhur filozofudur. Hazinedar Hikesios'un oğlu olan Diogenes anlatılanlara göre babasına teslim edilen "devlet parasının değerini düşürdüğü" için kentten sürgün edilmiştir. Platon Kinik felsefeden kaynaklanan aşırılıkları yüzünden Diogenes'i "delirmiş Sokrates" olarak nitelemiştir.

Antisthenes ve Diogenes'in hiçbir eseri günümüze ulaşmamıştır, yaşamları ve düşünceleri ikincil kaynaklardaki doğrudan veya dolaylı alıntılar sayesinde bilinmektedir. Konuyla ilgili antik anlatıların çoğunu içeren Kinik Felsefe Fragmanları bu bilgileri bir araya getirirken dikkatleri söz konusu kaynaklara çekmeyi de amaçlamaktadır.

C. Cengiz Çevik (1983): İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Latin Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda lisans, yüksek lisans ve doktorasını tamamladı. Hasan Âli Yücel Klasikler Dizisi için Epiktetos, Leukippos, Demokritos, Sextus Empiricus, Herakleitos, Bacon, Horatius, Seneca, Cicero, Copernicus ve Luther'den birçok eser çevirdi. Cicero'nun Devleti ve Roma'da Siyaset ve Felsefe adlı iki telif eseri olan C. Cengiz Çevik başta temel akademik çalışma alanı Antik Çağ'da siyaset ve felsefe ilişkisi olmak üzere çeviriler yapmaya ve telif eserler üzerinde çalışmaya devam ediyor.

Genel Yayın: 4889

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamayacaktır.

23 Haziran 1941
Maarif Vekili
Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

ANTISTHENES – DIOGENES
KİNİK FELSEFE FRAGMANLARI

YUNANCA VE LATİNCE ASLINDAN DERLEYEN VE ÇEVİREN
C. CENGİZ ÇEVİK

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2020
Sertifika No: 40077

EDİTÖR
ALİ ALKAN İNAL

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
NEBİYE ÇAVUŞ

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

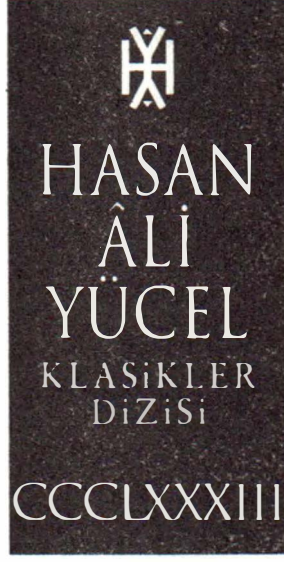
I. BASIM, AĞUSTOS 2020, İSTANBUL

ISBN 978-625-405-059-6 (CİLTİLİ)
ISBN 978-625-405-058-9 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
UMUT KAĞITÇILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.
KERESTECİLER SİTESİ FATİH CADDESİ YÜKSEK SOKAK NO: 11/1 MERTER
GÜNGÖREN İSTANBUL
Tel: (0212) 637 04 11 Faks: (0212) 637 37 03
Sertifika No: 45162

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında
gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla
çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Fax. (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr

ANTISTHENES - DIOGENES

KİNİK FELSEFE FRAGMANLARI

YUNANCA VE LATİNCE ASLINDAN DERLEYEN VE ÇEVİREN:
C. CENGİZ ÇEVİK

TÜRKİYE BANKASI
Kültür Yayınları

İçindekiler

Sunuş.....	vii
Antisthenes.....	1
Diogenes.....	43
Yazar ve Eser İsmi Kısaltmaları, Kaynaklar ve Fragmanlar Dizini.....	165
Kaynakça.....	187

Sunuş

A. Kinik Felsefe

Nereli olduğu sorulunca “Dünya vatandaşıyım,” dedi.
Diog. Laert. 6.63

Kinik felsefe (veya Kinizm) belki de Yunan felsefe tarihinin en sıra dışı düşünce sistemidir. Bu felsefi düşünce sistemi sadece teorik bir etkinlik olarak var olmaz, aynı zamanda teorinin pratiğe aktarılmasını gerekli kılar. Bu yüzden Kinik felsefeyi sadece düşünülen değil, aynı zamanda yaşanılması gereken bir anlayış olarak değerlendirmek gerekir.

Bu felsefenin kurucusunun kim olduğu tartışmalıdır. Ancak filozoflar silsilesinin akışına ve öğretinin temel karakteristiğine bakarsak kökenini Sokrates’e kadar götürmek mümkündür. Nitekim öğretinin kurucusu olduğu en fazla düşünülen iki kişiden biri Sokrates’in öğrencisi olan Antisthenes (MÖ yaklaşık 445-365), diğeri ise onun öğrencisi olan Sinoplu Diogenes’tir (MÖ 412-323). Günümüze ulaşan birçok kaynak Antisthenes’in Sokrates’ten fazlasıyla etkilendiğini göstermektedir. Öyle ki Sokrates’i dinlemek için kırk stadion yürüyerek Atina’ya gittiği (A7), hatta öğrencilerine kendi öğretmenini bulduğunu söylediği aktarılır

(A9-A10). Cicero'nun Antisthenes'in Sokratesçi öğretide sabır ve sertlik erdemlerinden etkilendiğini söylemesi, daha sonra Kinik felsefenin temelinde yer alacak olan bu erdemlerin Sokratesçi kökenine ilişkin önemli bir tespittir (A8).¹ Cicero aynı yerde Sokrates'ten bu şekilde etkilenmiş olan Antisthenes'ten önce Kiniklerin, sonra da Stoacıların doğduğunu söyler,² bu Antisthenes'i Kinik saymayıp onun Sokrates ile Kinikler arasında köprü oluşturan bir ön-filozof olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Belki de bu yüzden Antisthenes antik literatürde birçok defa "Kinik" sıfatı veya vurgusu olmadan sadece "Sokrates'in öğrencisi, Sokrates'in izinden giden, Sokratesçi"³ bir filozof olarak anılmıştır (A16), keza Diogenes Laertius bir yerde Sokratesçiler olarak anılan ilk (önde gelen) kişiler⁴ arasında (A12) ve başka bir yerde alternatif olarak Akademiacı felsefe silsilesinin içinde (A13), Dio Chrysostomus ise Sokrates'in yoldaşları arasında onun da adını saymıştır (A18). Bu öyle bir yoldaşlıktır ki Antisthenes'in Sokrates'i ölüme götüren Anytos ile Meletos'un cezalandırılmasını sağladığını iddia eden bile olmuştur (A20).

Kuşkusuz yukarıda anılan kaynaklar Sokrates ve Antisthenes'in yaşadığı dönemden yüzyıllar sonra kaleme alınmıştır, ancak Platon'un da Sokrates ölürken yanında bulunan kişiler arasında saydığı Antisthenes (A19a)⁵ Sokrates ile Platon'un çağdaşı olan Ksenophon'un kurgusal *Şölen*'inde de Sokrates'in sohbet ettiği dostları arasında yer alır (A41-A48). Diyalog şeklinde kaleme alınan bu eserde Antisthenes, Aristippos'la birlikte Sokrates'in en önemli öğrencilerinden ve onun en yakınlarından biri olarak tasvir

1 Aynı tema için bkz. A69-A70.

2 ab Antisthene... Cynici primum, deinde Stoici.

3 Sôkratikos (Σωκρατικός).

4 Tôn legomenôn Sôkratikôn oi koryphaiotatoi (τῶν λεγομένων Σωκρατικῶν οἱ κορυφαῖότατοι).

5 Karş. A19b.

edilir, dahası belki de şölende en önemli rolü üstlenir.⁶ Daha sonra Kinik felsefenin temel etik anlayışını yansıtan “hiçbir şeye ihtiyaç duymamanın en büyük zenginlik olduğu” düşüncesi bu eserde Antisthenes’in ağzından dile gelir (A74).⁷ Dorion’un da dikkat çektiği gibi, Antisthenes’in savunduğu kanaatkârlık veya kendine yetme erdemi Sokrates’in de sergilediği niteliklerden biridir,⁸ keza Antisthenes’in Sokratesçi birçok eser kaleme aldığı da bilinmektedir (A49).⁹ Ancak Antisthenes’in yazdığı eserlerin hiçbiri günümüze ulaşmamıştır, eserlerinde savunduğu düşünceleri ikincil kaynaklardaki doğrudan veya dolaylı alıntılar sayesinde biliyoruz. Aynı alıntılar sayesinde Antisthenes’in Kinik olduğunu veya Kinik olarak anıldığını da biliyoruz. Örneğin Clemens Alexandrinus Sokrates’in iki öğrencisinin gelişimini anlatırken, Platon’un Akademia’yı kurduğunu, Antisthenes’in ise “köpek gibi davrandığını” veya “Kinik gibi¹⁰ yaşadığını” söyler (A14).¹¹ Bu Sokrates’in öğretisinin iki ayrı kola ayrıldığını ve Antisthenes üzerinden teoride ve pratikte Kinik felsefenin kurulduğunu ifade eden bir alıntıdır.

Bu noktada öğretinin adıyla ilgili bir parantez açmak gerekirse, bu ad Antisthenes’in örneklediği yaşam tarzıyla ilgili olabilir. Nitekim Yunancada “köpek”¹² anlamındaki kyôn isminden türemiş olan kynikos sıfatı “köpek gibi,

6 Antisthenes’in merkezinde Sokrates’in yer aldığı entelektüel çevresiyle ilgili kapsamlı bir değerlendirme için bkz. S. Prince, *Antisthenes of Athens: Texts, Translations, and Commentary*, Ann Arbor, University of Michigan Press, 2018, s. 12-15.

7 Ksenophon’un *Şölen*’inde beliren Antisthenes’in Sokratesçiliğiyle ilgili olarak bkz. F. Sayre, “Antisthenes the Socratic”, *The Classical Journal*, 43.4, 1948, s. 237-238.

8 Xen. *Mem.* 1.21, 1.2.14, 1.2.60, 4.7.1, 4.8.11.

9 Louis-André Dorion, “Xenophon and Greek Philosophy”, *The Cambridge Companion to Xenophon*, Ed. Michael A. Flower, Cambridge: Cambridge University Press, 2017, s. 47.

10 Ekynise (ἐκύνισε).

11 Antisthenes’in Platon’la ilişkisi için bkz. A27-A34.

12 kyôn (κύων).

köpeğe özgü”¹³ anlamında olup daha sonra Antisthenes ve öğrencileri için kullanılmış, Türkçeye de “Kinik” olarak geçmiştir. Bazı antik yazarlara göre “Kinik” adı Antisthenes’in ders verdiği, Atina’nın dışında, Herakles’e adanmış olan ve safkan Atinalı olmayanların katıldığı Kynosarges¹⁴ Gymnasium’undan gelmektedir (A68). Öğretinin adının ilkin nereden geldiği konusunda kesin bir yargıya varamasak da daha sonra özellikle Diogenes’le ilgili birçok anlatıda “Köpek” adının veya “Köpek gibi” anlamındaki Kinik sıfatının filozofu betimleyen bir lakap olarak kullanıldığı açıktır. Nitekim Kinik felsefeye ve filozoflarına ilişkin en eski referansımız olan Aristoteles, *Retorik* adlı eserinde Diogenes’ten adını anmadan sadece “Köpek” diye bahseder (D37).

Antik literatür Antisthenes’in Kinik felsefenin kurucusu olduğuna dair farklı görüşlerle doludur. Farklı kaynaklarda kurucu kimliğinin vurgulandığını görürüz (A64-A66). Bu yaklaşıma uygun olarak Ausonius’un bir Antisthenes portresi için kaleme aldığı bir epigramda onun ağzından “Kinik öğretinin ilk kurucusuyum,”¹⁵ denir (A63a). Ancak devamında Kinik literatürde sıkça karışımıza çıkan mitolojik yarı tanrı Herakles’in öğretilerdeki öncül ve örnek kimliğine bir referans bulunur. Buna göre Ausonius Herakles’in Antisthenes’ten “çok daha önce yaşadığının söylendiğini”¹⁶ hatırlatarak kimin Kinik felsefenin kurucusu olduğuna dair üstü örtük bir tartışma başlatır. Antisthenes ise bu kurgusal tartışmada ustası olan Herakles’in izinden gittiğini veya kendisinin onun ardından gelen ikinci kişi¹⁷ olduğunu söyler. Diogenes Laertius Antisthenes’in eserleri arasında Herakles’in adını taşıyan birkaç eserden bahseder (A49). İçeriğini bilme-

13 kynikos (κυνικός).

14 Kynosarges (Κυνόσαργες).

15 inventor primus Cynices ego. Olası yanlış anlamaları önlemek için burada geçen Cynices teriminin “Kinikler” değil, “Kinik öğretisi, Kinik felsefe” anlamında olduğunu belirtmek gerekir.

16 multo dicitur esse prior.

17 Alcida... doctores secundus.

diğimiz bu eserler de Herakles'in Kinik öğretideki öncül ve örnek kimliğiyle ilgili referanslar içeriyor olabilir, nitekim Diogenes Laertius'un söylediğine göre Sokrates'ten öğrendiği sertlik ve hislerini önemsememe erdemleriyle Kinik yaşam tarzını meydana getirirken Yunanlardan Herakles'i örnek göstermiştir (A69).¹⁸

Herakles'in Kinik felsefe için arz ettiği önemle ilgili en açık kaynağımız İmparator Julianus'un bir söylevidir (A67). Yazar söylevin bir yerinde Kinik felsefenin ne Antisthenesçi¹⁹ ne de Diogenesçi²⁰ olduğunu söyler, devamında da Herakles'in insanlığa bahşettiği iyiliklere ek olarak Kinik yaşam tarzının en soylu örneğini de sergilediğini belirtir.²¹ Başka deyişle Kinikler dünyanın kötülüklerine karşı mücadele ederken kendilerine mitolojide vahşi hayvanlarla ve canavarlarla savaşan Herakles'i örnek alıyordu.²² Kinik literatürde buna ilişkin birçok örnek bulunur. Örneğin Diogenes özgürlüğü diğer her şeye tercih ettiğinde, Herakles gibi yaşamış olduğunu söyler (D150b), Apuleius'un *Apologia*'sında ise Diogenes'in sıradan değneğiyle Herakles'in²³ canavarları yenerken ve halklara boyun eğdirirken kullandığı sopa karşılaştırılır (D364), dahası ikincisinin hizmetlerinden ötürü tanrılaştırılmadan önce tıpkı Diogenes ve diğer Kinikler gibi basit bir giysi (aslan postu) giydiği söylenir.²⁴

18 Karş. A53, A55, A58, A93. Diogenes'in de *Herakles* adında bir eser yazmış olabileceğiyle ilgili olarak bkz. D73.

19 Antisthenismos (Ἀντισθενισμός).

20 Diogenismos (Διογενισμός).

21 Ancak Julianus'a göre Kinik felsefe sadece Yunanlar arasında ortaya çıkmamış, Herakles'ten önce de farklı toplumlar arasında aynı yaşam tarzını benimseyen başka insanlar olmuştur.

22 G. Luck, *Köpeklerin Bilgeliği: Antikçağ Kiniklerinden Metinler*, Çev. O. Özügül, İstanbul, Say Yayınları, 2011, s. 22.

23 Latince metinde Hercules.

24 Herakles ve diğer olası proto-Kinikler için bkz. W. Desmond, *Cynics* (Stocksfield, Acumen Publishing Limited, 2008), 13-15. Ayrıca Herakles ile Kinik Krates arasında kurulan bir alegori için bkz. Luis E. Navia, *Classical Cynicism: A Critical Study*, London, Greenwood Press, 1996, s. 126.

Kinik felsefenin kurucusu Antisthenes olsun veya olmasın, hiç kuşku yok ki bu felsefenin en meşhur ismi Antisthenes'in öğrencisi olan Sinoplu Diogenes'tir. Onu çağlar boyunca bu kadar meşhur kılan iki temel unsur vardır: Birincisi geleneksel değer yargılarıyla çatışan düşünceleri ve politik düzenle toplum yapısına aykırı olan yaşam tarzıdır. İkincisi ise karşılaştığı önemli veya önemsiz insanlarla kurduğu yerine göre ahlakçı, yerine göre alaycı ve esprili diyaloglardır. Bu iki unsuru birbirinden ayırmak imkânsızdır, zira Diogenes baştan aşağı sorunlu gördüğü toplum yapısına aykırı bir düşünce sisteminin savunucusu olup yaşam tarzını bu sisteme uydurmuş ve bunu karşı çıktığı toplumun içinde yaparken karşılaştığı insanlara kendi düşünce sisteminin öngördüğü etiği kimileyin ahlakçı, kimileyin alaycı ve esprili bir şekilde anlatmak istemiştir.

Diogenes Karadeniz'deki Paphlagonia'da bulunan ünlü Yunan kolonisi Sinop'ta²⁵ doğmuş ve antik literatürde sıklıkla bu kentle birlikte anılmıştı. Çocukluk dönemiyle ilgili neredeyse hiçbir şey bilmediğimiz Diogenes hazinedar Hikesios'un oğluydu (D1-D3). Babasıyla birlikte yaşadığı bir olay hem yaşamını hem de felsefesini şekillendirdi. Anlatılanlara göre babasına teslim edilen devletin parasının "değerini düşürdüğü" için kentten sürgün edildi (D3-D6, D9). Ancak bunun antik dünyada bile tartışılan bir konu olduğunu farklı aktarımlarından biliyoruz. Örneğin Diogenes Laertius, Eubulides'in Diogenes'le ilgili kitabına referansla, bir suç varsa bu suçu Diogenes'in kendisinin işlediğini kabul ettiğini belirtir, bunun üzerine babası da onunla birlikte kenti terk etmeye zorlanmıştır (D3). Diogenes Laertius aynı yerde Diogenes'in *Pordalos*²⁶ adlı eserinde de aynı suçu itiraf ettiğini söyler. Bu noktada *Pordalos* adlı eserden başka hiçbir yerde bahsedilmediğini söylemek yerinde olacaktır,

25 Sinope (Σινώπη).

26 *Pordalos* (Πορδάλος).

dolayısıyla Diogenes'in kendi eserinde suçunu itiraf ettiği varsayımı tartışmalıdır.

Diogenes Laertius'un bağlamında bu suç "paranın değerini düşürmek"²⁷ olarak ifade edilmektedir. Bu ifadede geçen fiil²⁸ "yeniden damgalamak, yeniden para basmak" anlamında da kullanılmıştır. Burada *nómisma*²⁹ kelimesi de önemlidir. Bu kelimenin ilk anlamı "yürürlükte olan herhangi bir şey, âdet, yerleşik kurallar bütünü, kurum", ikinci anlamı ise "para"dır. Temel tartışma Diogenes'in neyle suçlandığı ve bu suçlamanın kendi içinde paranın toplumdaki değerinin düşürülmesi suretiyle toplumsal kurumlara yönelik daha büyük bir meydan okuma anlamını içerip içermediği üzerinedir. Neticede tanrı ona kentin *nómisma*'sının değerini düşürmesini söylemiştir. Burada *nómisma*'nın farklı anlamlarına dayanan bir yanlış anlama ve felsefi bir söz oyunu söz konusu olabilir. Nitekim *nómisma*'nın yukarıda belirttiğimiz "para" dışındaki anlamları Diogenes'in ve diğer Kiniklerin kusurlarını eleştirdiği yerleşik toplum düzenine özgü unsurlar olduğundan, Diogenes'le ilgili bu erken dönem anlatısı gençliğindeki hatasının Kinik felsefe bağlamında yeniden yorumlanmasının önünü açar. "*Nómisma*'nın değerini düşürmek" bu bağlamda Kinik felsefenin topluma uygulanması anlamında metafor içeren bir deyim olur, yani gelenekteki değer yargıları sirkülasyonunun dışına çıkmak ve geleneksel değerleri sorgulayarak değersiz kılmak anlamına gelir.³⁰ Bu toplumsal ve politik yapıyı tümüyle değiştirmeyi amaçlayan bir yaklaşımdır. Ayrıca Diogenes'in kehanete başvurması da Diogenes'in kendisi gibi Delphoi'daki bir kehanetsel yanıtla ilişkilendirilen Sokrates'le karşılaştırılmasını ve gelenekle çatışma bakımın-

27 parakharaksai to nómisma (παράχαράσσαι τὸ νόμισμα).

28 parakharassein (παράχαράσσειν).

29 nómisma (νόμισμα).

30 Karş. Branham, "Exile on Main Street", s. 73.

dan ona yakınsamasını sağlamıştır. Nitekim tanrıdan aldıkları kehanetsel mesajlar farklı olsa bile iki filozof da yaşadıkları kentin toplumsal ve politik yapısıyla bu mesajların gösterdiği doğrultuda ters düşer.

Sokrates Delphoi Tapınağı'ndaki "kendini bil" yazısına ve başkasının sorusu üzerine kimsenin kendisinden daha bilge olmadığı minvalindeki yanıtı odaklanarak kendisinin ve bilgisiyle gururlanan başkalarının hiçbir şey bilmediği sonucuna varır, buna bağlı olarak bir şey bildiğini sanan herkesi çürütmeye girişir, bu onun yaşadığı toplumda birçok düşman edinmesine ve sonunda yargılanıp zehir içme cezasına çarptırılacak kadar gelenekle ve onun savunucularıyla ters düşmesine neden olur.³¹ Diogenes örneğindeki "*nómisma*"nın değerini düşürmek" ifadesini de aynı bağlamda değerlendirmek mümkündür,³² belki de bu yüzden Platon Kinik felsefeden kaynaklanan tüm aşırı yaklaşımlarını da göz önünde tutarak Diogenes'i "delirmiş Sokrates" olarak nitelemişti (D46-D47).

Kurke'ün de belirttiği gibi *nómisma* Yunan kent-devletindeki³³ düzen için kullanılan temel bir mecazdır, Diogenes'in vurgusu da kentin dayattığı geleneksel sistemin doğanın doğru yasalarından saptığı düşüncesidir.³⁴ Dolayısıyla "çoğunluğun kanaatine göre"³⁵ değil, doğaya göre³⁶ yaşama ideali *nómisma*'nın değerini düşürmenin toplumsal

31 Bkz. Pl. Ap. 20e-23b.

32 Bununla birlikte buradaki karşılaştırmadan hareketle Diogenes'in toplumun miras bıraktığı yasaları ve tanrıları değil, sadece doğayı yaşama ölçütü olarak kabul ettiğini, bunun da Sokrates'in düşüncesinden farklı olduğunu söyleyenler olmuştur. Bu yaklaşım için bkz. R. Bracht Branham, "Satire", *The Oxford Handbook of Philosophy and Literature*, Ed. R. Elridge, Oxford, Oxford University Press, 2009, s. 145.

33 polis (πόλις).

34 L. Kurke, *Coins, Bodies, Games, and Gold: The Politics of Meaning in Archaic Greece*, Princeton, Princeton University Press, 1999, s. 330.

35 pros tas tôn pollôn doksas (πρὸς τὰς τῶν πολλῶν δόξας).

36 kata physin (κατὰ φύσιν).

ve politik anlamının felsefi zeminini oluşturmaktadır. Yine Kurke'ün sade olduğu kadar açıklayıcı özetiyle, Diogenes için olduğu kadar, uyanış devrinde Helenistik felsefenin çoğu için “doğaya göre” ölçütü bireyi toplumsal düzene olan bağlılığından kurtarır. Bu düşünceyle birlikte artık kent bireyi talihin tesadüflerinden kurtarmaz ve onun değer üzerine kurulu toplumsal düzen içindeki anlamını garanti altına almaz, bunları yapacak olan artık bireyin kendi akli ve kendine egemen olmasıdır.³⁷ Bu noktada Nikulin'in *para-kharassein* fiilinin “yeniden basmak” anlamından hareketle üzerinde durduğu gibi, “değerleri yeniden değerlendirme” eylemi, yitirilen politik ve ahlaki değerleri aynı doğa ölçütüne göre geri getirmeyi amaçlıyor olabilir. Buna göre kent-devlet doğaya uygun olarak geri dönmeli ve yaşamalıdır, bu dönüş tamamlanmamış ya da tamamlanamayacak olsa da denenmelidir.³⁸ Dolayısıyla burada bireyin toplumsal ve politik varoluşuna ilişkin kategorik bir karşı çıkıştan ziyade, onun “doğaya göre” ölçütüne göre yeniden düzenlenmesi hedefi vardır.

Daha sonra Stoa felsefesinin omurgasını oluşturacak olan “doğaya göre” ölçütü, bitkiler ve hayvanlar da dâhil olmak üzere, doğadaki her şeyin bir engelle karşılaşmadıkça iyi bir şey yapacak ve kendi doğasına uygun olanı gerçekleştirecek şekilde tasarlandığı fikrine dayanır. Julianus Kinik bağlamında bu fikre dikkat çektikten sonra, insanlar için de aynı durumun geçerli olduğunu söyler ve insanın mutluluğu kendi dışındaki bir şeymiş gibi aramaması gerektiğini belirtir. Bir insanın mutluluğu kendisinin dışında bir yerde bulmaya çalışması, genellikle zenginlik, soylu köken ve dostların etkisi gibi bahsedilen dışsal unsurların önemli olduğunu düşünme-

³⁷ Kurke, *Coins, Bodies, Games, and Gold*, s. 330-331.

³⁸ D. Nikulin, “Diogenes the Comic, or How to Tell the Truth in the Face of a Tyrant”, *Philosophy and Political Power in Antiquity*, Ed. C. Arruzza and D. Nikulin, Leiden – Boston, Brill, 2016, s. 120.

si saçmadır.³⁹ Bu yüzden Julianus Kinik Herakleios’a yaptığı konuşmada Kinik olmak isteyen insanın diğer insanların *nómisma*’sını ve kanaatlerini küçümsediğini ve zihnini her şeyden önce sadece kendine ve tanrıya odakladığını söyler.⁴⁰ Burada doğaya dayanan mutluluk ve özgürlük temasının öne çıktığını söyleyebiliriz. Nitekim Kinik Diogenes’e göre insanlar gereksiz uğraşlar yerine doğanın buyruklarını yerine getirmelidir, onları mutlu kılacak tek yol budur. Ancak delirdikleri için zavallı duruma düşmeyi tercih ederler.

Diogenes sürgününü de filozof olması ve özgürleşmesi açısından olumlu görmüştür. Örneğin bir aktarıma göre, biri onu sürgünde olduğu için aşağılayınca, o bu sayede filozof olduğunu söylemiştir. Yine Sinop halkının ona sürgün cezası verdiğini hatırlatan birine kendisinin de onlara orada kalma cezası verdiğini söylemiştir. Plutarkhos ise ruh dinginliğini ele aldığı metninde Diogenes’in kendi sürgününü talih açısından değerlendirdiğine dikkat çeker, buna göre talih bize istemediğimiz bir şey verdiğinde, onun yönünü değiştirmemiz mümkündür. Diogenes de böyle yapmıştır, sürgüne gönderildiğinde âdeta “o kadar da kötü değil” demiştir, zira sürgünden sonra bir filozof gibi yaşamaya başlamıştır (D8, D11-D12).

Mevcut anlatılardan anlaşılan o ki Diogenes’in yaşadığı kentten sürülmesi filozof olmasını sağlamıştır. Genel olarak Yunan dünyasında, ama özellikle de iyi bir vatandaşın nasıl olacağı üzerinde duran Platon ve Aristoteles bağlamında sürgün aynı zamanda toplumun bir vatandaşı, askeri, vergi

39 Jul. Or. 6.193d-194b. Burada insanın varlığını bozan ve onu iyi olmaya götüren doğal yoldan alıkoyan yanlış âdetlerden kurtulmak hedeflenmektedir. Zenginlik, toplumsal statü, şatafat, politik arzular ve benzer şeyler Diogenes tarafından küçümsenir ve kötülüğün süsleri olarak alay konusu edilir. Onun aradığı doğanın örnekliğinde basit yaşamdır. Bkz. Joseph M. Bryant, *Moral Codes and Social Structure in Ancient Greece: A Sociology of Greek Ethics from Homer to the Epicureans and Stoics*, New York, State University of New York Press, 1996, s. 370.

40 Jul. Or. 7.225d.

mükellefi, oy vereni, üreticisi, çiftçisi, taciri, zanaatkârı ve hatta filozofu olamama anlamına gelir.⁴¹ Ancak bu durum görüldüğü üzere Diogenes için geçerli değildir, bunun Kinizmin temelinde yer alan tek bir kentin vatandaşı değil, “dünya vatandaşı” olma ilkesiyle doğrudan ilgisi vardır. Branham bu bağlamda Plutarkhos’tan yaptığı bir alıntıyla Stoacı Khi-oslu Ariston’un Kinizme yakınsayan düşüncesini hatırlatır, buna göre doğada vatan diye bir şey yoktur, zira biz doğadaki şeyleri kendilerinden yararlandığımız ölçüde adlandırırız.⁴² Başka deyişle, bir kez daha olguyu değerlendirmede “doğaya göre” ölçütü temel alınmaktadır. Plutarkhos’a göre taş kendi doğasından ötürü sert, buz da kendi doğasından ötürü soğuktur. Dışarıdan, şans eseri nitelikleri belirlenmez, katılık ve soğukluk algısını kendilerinde taşırlar. Buna karşın kovulma, şöhretin ve onurların yitirilmesi, tıpkı taç, kamu görevleri, imtiyazlar gibi, kendi doğalarından ötürü üzüntü veya sevinç nedeni olamaz. Böyle bir algıyı kendilerinde taşımazlar. Bunları katlanılabilir ya da katlanılamaz kılan şey insanın onlarla ilgili yargısıdır.⁴³

Bu yüzden Ovidius’un sürgün şiirinde dile geldiği üzere, Diogenes (doğduğu yer olarak) vatanından uzak kaldığında kederlenmemiştir.⁴⁴ Aynı şekilde kendisine, “Nerelisin?” diye sorulduğunda, “dünya vatandaşı”⁴⁵ olduğunu söylemiştir (D290).⁴⁶ Bir yoruma göre Diogenes’in bu cevabı sadece kente tam teslimiyeti ve bağlılığı gerektiren topluluk baskısına karşı bireysel kimliğin değil, aynı zamanda yeryüzünün herhangi bir yerini vatan olarak kabul edip her yerde

41 Branham, “Exile on Main Street”, s. 72.

42 Branham, “Exile on Main Street”, s. 74. Ariston’la ilgili aktarım için bkz. Plu. *Exil.* 600e.

43 Plu. *Exil.* 599d

44 Ov. *Pont.* 1.3.67.

45 kosmopolitês (κοσμοπολίτης).

46 Dünya vatandaşı olma ve vatani tek bir yerle sınırlandırmama anlayışı Krates’e de atfedilir, bkz. Diog. Laert. 6.98.

misafirperverlikle karşılanma ve saygı görme hakkının da bir savunmasıdır.⁴⁷

“Vatansızlık”, “dünya vatandaşlığı” veya hiçbir yere ait olmama gibi özellikler kaçınılmaz bir şekilde her yerde geçici olarak bulunmayı ve yaşanılan yerdeki politik düzenin temsilcileriyle ve krallarla çatışmayı doğurur. Harmani, heybe ve asa dışında hiçbir şeyi olmayan, fıçıda yaşayan Kinik Diogenes de bu tür bir çatışma örneğiyle bilinir. Onun belki de dünya tarihinin en büyük fatihi olan Büyük İskender’le diyalogu çağlar boyunca anlatılmıştır. Diogenes’in özelliklerle “gölge etme, başka ihsan istemem” şeklinde Türkçe literatüre geçmiş olan cevabı meşhurdur. Bu Yunan filozof tipinin güçlü iktidar temsili karşısındaki muhalif konumlanışına dair benzersiz bir örnektir (D347-D367). Gerçekten de başka hiçbir Yunan filozofun iktidarın sunabileceği imkânları böylesine açık ve sert bir biçimde reddettiği görülmemiştir.

B. Kinik Felsefe Fragmanları’nın Kaynakları ve İleri Okuma

Şüphesiz ki bu Sunuş’ta Kinik felsefenin tüm ilke ve görüşlerine, antik ve modern yazarların tüm yorumlarına yer vermemiz olanaksızdır. Kaldı ki *Kinik Felsefe Fragmanları* başlıklı bu çalışmada ortaya konan fragmanlar Antisthenes ve Diogenes’le ilgili antik anlatıların çoğunu içermekte ve okuyucuları doğrudan birincil kaynaklara ulaştırmayı

47 A. Nascimento, “Human Rights and the Paradigms of Cosmopolitanism: From Rights to Humanity”, *Human Rights, Human Dignity, and Cosmopolitan Ideals: Essays on Critical Theory and Human Rights*, Ed. M. Lutz-Bachmann ve A. Nascimento, London, Routledge, 2016, s. 104. Karş. M. Nussbaum, “Kant and Cosmopolitanism”, in *Perpetual Peace: Essays on Kant’s Cosmopolitan Ideal*, Ed. J. Bohmann ve M. Lutz-Bachmann, Cambridge, MIT Press, 1997, s. 26-27.

amaçlamaktadır. Bununla birlikte okuyucuları *Kinik Felsefe Fragmanları*'nı oluştururken yararlandığımız kayda değer kaynaklara yönlendirebiliriz. Bu kaynaklardan en önemlisi Gabriele Giannantoni'nin ilkin 1983'te yayımladığı ve 1990'da (Napoli) ikinci baskısını yapan Sokrates'in ve ondan bir şekilde etkilenmiş olan filozofların fragmanlarını içeren *Socrates et Socraticorum Reliquiae* başlıklı çalışmadaki (kısaca SSR) Antisthenes ve Diogenes'le ilgili olan kısımdır. Teknolojinin gelişimi ve dijital akademik imkânların artmasının faydalı bir sonucu olarak bu çalışma farklı kurum ve sponsorların desteği ve “Socratis et Socraticorum Reliquiae Source” başlığıyla ancientsource.daphnet.org sitesinde araştırmacıların hizmetine sunulmuştur. Çalışmamızda temel aldığımız bazı antik kaynaklar için bu siteden yararlandık ve bu kaynakları “Yazar ve Eser İsimleri Kısaltmaları, Kaynaklar ve Fragmanlar Dizini”nde “SSR Online” olarak belirttik.

Birincil kaynaklardan Kinik fragmanların çevirileri içinde şu eserler kayda değerdir ve derlememizde bize yol göstermiştir: *Diogenes the Cynic: Sayings and Anecdotes with Other Popular Moralists*, Çev. R. Hard, Oxford, Oxford University Press, 2012; *Les Cyniques grecs: Fragments et témoignages*, Çev. L. Paquet, Ottawa, University of Ottawa Press, 1988; *The Cynic Philosophers: From Diogenes to Julian*, Çev. R. Dobbin, London, Penguin Books, 2012.

A. J. Malherbe'nin *The Cynic Epistles: A Study Edition* (Missoula, Mont., Scholars Press, 1977) başlıklı çalışması Kiniklere ait olmadığı, aksine yakıştırma olduğu bilinen mektupları içerir, bu koleksiyon Kiniklerin sonraki çağlarda nasıl anlaşıldığını derli toplu bir şekilde göstermesi açısından önemlidir.

S. Prince tarafından hazırlanmış olup sadece Antisthenes'in fragmanlarını içeren *Antisthenes of Athens: Texts, Translations, and Commentary* başlıklı çalışma (Ann Arbor, University of Michigan Press, 2015) alanında tektir ve frag-

manların yorumları eşliğinde Kinik felsefenin kuruluş dönemiyle ilgili de kapsamlı bilgiler verir. Yine Antisthenes özelinde W. J. Kennedy'nin "Antisthenes' Literary Fragments" başlıklı yayımlanmamış doktora tezi (University of Sydney, 2017) önemli bir kaynaktır.

Bugüne kadar Türkçeye aktarılmış en kapsamlı çalışma ise G. Luck'ın derlemesidir. Türkçeye Oğuz Özügül tarafından çevrilen bu eser "Köpeklerin Bilgeligi: Antikçağ Kiniklerinden Metinler" başlığını (İstanbul, Say Yayınları, 2011) taşır.

Kinik felsefeyle ilgili kayda değer çalışmalardan kısaca bahsetmek gerekirse, bu alandaki en önemli derlemelerden biri Branham ile Goulet-Cazé'nin editörlüğünü üstlendiği *The Cynics: The Cynic Movement in Antiquity and Its Legacy* başlıklı çalışmadır (Berkeley, University of California Press, 1996). Bu çalışma Sokratesçi geleneğin bir parçası olarak Kinik felsefe ve Khioslu Ariston'un felsefesi gibi farklı konuları ele alır. I. Cutler'in *Cynicism from Diogenes to Dilbert* başlıklı çalışması (North Carolina, McFarland & Company, Inc. Publishers, 2005) Kinizmi kuruluşundan günümüze, Rönesans, Nietzsche ve Postmodern Kinizmi gibi farklı konular üzerinden geniş bir felsefi ve tarihsel perspektifle inceler. L. Shea'nın *The Cynic Enlightenment: Diogenes in the Salon* başlıklı çalışması (Baltimore, The Johns Hopkins University Press, 2010) Kinik felsefenin XVIII. yüzyıl Aydınlanması açısından önemini ve Kinizmin moderniteye mirasını ele alır. D. Mazella'nın *The Making of Modern Cynicism* başlıklı çalışması da (Charlottesville, University of Virginia Press, 2007) benzer bir yaklaşımla Kinik felsefeyi günümüze taşır. Kinik felsefe üzerine yayınlarıyla tanınan Luis E. Navia'nın *Classical Cynicism: A Critical Study* (London, Greenwood Press, 1996), *Philosophy of Cynicism: Annotated Bibliography* (London, Greenwood Press, 1995), *Diogenes the Cynic: The War Against the World* (London,

Humanity Books, 2005) ve *Diogenes of Sinope: The Man in the Tub* (London, Greenwood Press, 1998) başlıklı çalışmaları önemlidir.

C. Fragman Bölümleri

Kinik felsefe teori ve pratiğin iç içe geçtiği bir ekoldür. Bu yüzden Antisthenes ve Diogenes’e ait fragmanları derlerken onlarla ilgili anlatıları teori ve pratik olarak ayırmak her zaman kolay değildir. Bu özellikle de yazdıkları değil, yaşadıkları ve anekdotlarda söyledikleriyle öğretisini yansıtan Diogenes için geçerli bir durumdur. Yine de her iki filozof için “Kökeni ve Yaşamı” ve “Teoriden Pratiğe Kinik Felsefe” ana başlıkları altındaki fragman bölümleri şunlardır:

ANTISTHENES

Kökeni ve Yaşamı (A1-A4)

Felsefe Eğitimi ve Filozoflar Silsilesindeki Yeri (A5-A48)

Gorgias’la İlişkisi (A5-A6)

Sokrates’le İlişkisi (A7-A26)

Platon’la İlişkisi (A27-A34)

Bazı Yorumlar (A35-A40)

Ksenophon’daki Yeri (A41-A48)

Metinleri ve Üslubu (A49-A62)

Teoriden Pratiğe Kinik Felsefe (A63-A151)

Kurucu Kimlik (A63-A68)

Yaşam Tarzı ve Etik (A69-A118)

Politika (A119-A133)

Teoloji (A134-A136)

Diğer Deyişler ve Anekdotlar (A137-A151)

DIOGENES

Kökeni ve Yaşamı (D1-D13)

Antisthenes’le Karşılaşması (D14-D23)

Korinthos Dönemi ve Köle Olarak Satılması
(D24-D36)

“Köpek” (D37-D44)

Filozoflarla İlişkisi (D45-D72)

Sokrates’le İlişkisi (D45)

Platon’la İlişkisi (D46-D61)

Aristoteles’le İlişkisi (D62-D63)

Diğer Filozoflarla İlişkisi ve Öğrencileri
(D64-D72)

Atfedilen Eserler (D73-D75)

Ölümü (D76-D92)

Teoriden Pratiğe Kinik Felsefe (D93-D415)

Yaşam Disiplini (D93-D137)

Gerçek Mutluluk (D138-D149)

Özgürlük ve Konuşma Özgürlüğü (D150-D153)

İnsan Arayışı (D154-D170)

Çoğunluğa ve Çoğunluğun Kusurlarına Karşı
(D171-D261)

Evlilik ve Kadınlar Üzerine (D262-D270)

Gençlere Eleştiriler (D271-D289)

Bazı Kentlere Karşı (D290-D299)

Tanrılara, Ritüellere ve Batıl İnanışlara Karşı
(D300-D319)

Gereksiz ve Anlamsız Uğraşlara Karşı (D320-D328)

Hatiplere ve Politikacılara Karşı (D329-D341)

Krallara Karşı (D342-D371)

Philippos’a Karşı (D342-D346)

İskender’e Karşı (D347-D367)

Syrakusai Tiranı Dionysios’a Karşı (D368-D371)

Diğer Deyişler ve Anekdotlar (D372-D408)

Lukianos’ta Diogenes (D409-D415)

Senelerce süren bir çalışmanın ürünü olan bu derlemeyi toplumsal ve politik sınırların ötesinde tüm canlılar için daha iyi bir gelecek inşa etmeye çalışan tüm dünya vatandaşlarına armağan ediyorum.

Dr. C. Cengiz Çevik
Ocak 2020

ANTISTHENES

Kökeni ve Yaşamı

A1

a Diog. Laert. 6.1:

Antisthenes'in oğlu Antisthenes Atinalıydı. Bununla birlikte onun safkan Attika kanı taşımadığı söylenirdi. Bu yüzden bununla alay eden birine şu cevabı vermişti: "Tanrılarının annesi de¹ Phrygialıydı." Zira annesinin Thrakeli² olduğu sanılıyordu. Bu yüzden Tanagra Muharebesi'nde³ sivriline Sokrates'in şöyle demesine fırsat vermiş oldu: "Anne babası Atinalı olsaydı, bu kadar cesur olmazdı. Doğdukları toprağı öne sürerek güçleriyle övünen Atinalıları küçümsüyor, bunun onları salyangozlardan ve çekirgelerden daha soylu kılmadığını söylüyordu."

b Diog. Laert. 2.31:

Birisi Antisthenes'in annesinin Thrakeli olduğunu söyleyince Sokrates şu cevabı verdi: "Atinalı anne babadan doğan bir adamın böyle soylu olmasını bekler misiniz?"

c Plu. *Exil.* 607b:

"Annen Phrygialı," diyen birine, "Tanrılarının annesi de öyle," cevabını veren Antisthenes'i takdir etmez misiniz?

1 Kybele.

2 Thrake: Avrupa'nın güneydoğu ucu, günümüzde Trakya.

3 Bunun hangi muharebe olduğu belli değildir, ya MÖ 426'daki Tanagra Muharebesi'nden (Thuc. 3.91) ya da MÖ 424'teki Delion Muharebesi'nden söz edilmektedir. Bkz. Prince, *Antisthenes of Athens*, 34.

d Sen. *Const.* 18.5:

Antisthenes'in yabancı ve Thrakeli olan annesi aşağılanıyordu, Antisthenes tanrıların annesinin de Ida Dağı'nda doğduğu cevabını verdi.

e Epiph. *Or. Fid.*, s.138 (Oporinus):

Thrakeli bir anneden doğan Atinalı Antisthenes [...]

f *Suda* A.2723:

Antisthenes, Atinalı [...] aynı adlı baba ile Thrakeli bir anadan doğma.

g Eust. *Comm. ad Il.* 6.211:

[...] Kinik Antisthenes kökenini soran birine şu cevabı verdi: "Babam burnunu koluna silerdi." Bunun anlamı babasının balık taciri olduğuydu, bununla "işte ben böyle bir köken ve kandan geliyorum" demek istemişti.

h Ps.-Eudoc. *Viol.*, 96, 95.1:

Filozof Antisthenes, doğuştan Atinalı [...]

i Diog. Laert. 6.4:

İki özgür vatandaşın soyundan gelmediği yüzüne vurulunca şöyle dedi: "İki güreşçinin soyundan da gelmiyorum ama yine de bir güreşçiyim."

j *Gnom. Vat.* 10:

Birisi ona Atinalı olmadığını söyleyerek hakaret edince o⁴ "Kimse Korinthoslu veya Attikalı bir aslan görmedi ama o yine de soylu bir hayvandır," dedi.

k Clem. Alex. *Strom.* 1.15.66.1:

[...] [Yunan filozoflarının] bazıları yabancı kökenli olup yabancılar tarafından eğitilmiştir. [...] Antisthenes Phrygialıydı.

A2

a Diog. Laert. 6.18-19:

Yanına gelip, "Bir dosta ihtiyacın var mı?" diye soran

4 Antisthenes.

Diogenes gibi hastalıktan öldü. Bir gün Diogenes gelirken yanında bir bıçak getirdi. Antisthenes, “Kim beni bu acılardan kurtaracak?” diye bağırınca Diogenes bıçağı göstererek, “Bu kurtaracak,” dedi. Bunun üzerine Antisthenes, “Beni acılarımdan kurtaracak olanı soruyorum, yaşamdan değil,” diye cevap verdi. ^[19] Yaşamı sevdiği için hastalığı sırasında böyle bir zayıflık sergilediği düşünülmüştür. Onun için şu dizeleri yazdım:

Böyleydi karakterin Antisthenes,
tüm yaşamın boyunca tam anlamıyla bir köpektin,
dişlerinle değil sözlerinle ısırdın yürekleri.

Yine de öldün aşırı zayıflıktan.

Belki biri şöyle diyecek: “Niye olmasın?
Bir rehberimiz olmalı yer altına giderken.”

b Jul. Or. 6.181a-b:

Diogenes, uzun süren amansız bir hastalığın pençesindeki Antisthenes’e şu sözleri söyleyerek bir bıçak verdi: “Belki bir dosta ihtiyacın vardır.”

A3 Ps.-Eudoc. Viol. 96.6-7

Atina’da öldüğünde yetmiş yaşındaydı.

A4 Schol. Luc. Parasit. 57:

[Biliyoruz ki filozofların hepsi veya çoğu zavallı bir duruma düşerek ölmüştür...] Sokrates zehirle, Ephesoslu Herakleitos tüm vücudu ateşe verilerek, Antisthenes aşırı zayıflıktan, Ksenophon gönderildiği sürgünde [...]

**Felsefe Eğitimi ve Filozoflar Silsilesindeki Yeri (A5-A48)
Gorgias’la İlişkisi (A5-A6)**

A5 Diog. Laert. 6.1-2:

Retorikçi Gorgias’ın öğrencisi oldu, diyaloglarındaki, *Hakikat* ve *Teşvikler* adlı eserlerindeki retorik üslubunun kaynağı budur.

A6

a Ath. 5.220d:

Arkhelaos adlı metninde hatip Gorgias'a saldırır.⁵

b Ath. 5.220d:

Devlet Adamı diyalogunda da Atina'daki tüm demagoglara saldırır.

Sokrates'le İlişkisi (A7-A26)

A7 Diog. Laert. 6.2:

Daha sonra Sokrates'le temas kurdu ve ondan o kadar çok şey edindi ki öğrencilerine kendisiyle birlikte Sokrates'in peşinden gitmelerini tavsiye ediyordu. Peiraios'ta⁶ yaşıyor ve her gün Sokrates'i dinlemek için kırk stadion yürüyerek Atina'ya gidiyordu.

A8 Cic. *De Orat.* 3.62:

Sokratesçi öğretide sabır ve sertlik erdemlerinden fazlasıyla etkilenen Antisthenes'ten önce Kinikler, sonra da Stoacılar <doğmuştur> [...]

A9 Hier. *Jov.* 2.14:

Retoriği muazzam bir şekilde öğreten ve Sokrates'i dinleyen o meşhur Antisthenes'in öğrencilerine şöyle dediği söylenir: "Gidin, öğretmeninizi arayın, ben kendimin kini çoktan buldum." Sonra sahip olduğu her şeyi satıp parasını halka dağıttı ve kendisine bir harmaniden başka bir şey bırakmadı. *Şölen* adlı eserinde Ksenophon ve bazısını felsefe bazısını da retorik türünde yazdığı sayısız kitabı onun fakirliğine ve çektiği çilelere tanıklık eder.

A10 *Gnom. Vat.* 4:

Yine o önce retorik öğrendi. Sonra Sokrates'le konuşunca değişim yaşadı. Yoldaşlarıyla buluşunca şöyle dedi:

5 Bu Antisthenes'in Gorgias'ı eleştirdiği söylenen tek aktarımdır. Bkz. Prince, *Antisthenes of Athens*, 685-686.

6 Atina'nın 7-8 km güneybatısında bir kasaba.

“Önceden benim öğrencimdiniz. Ancak şimdi, aklınız varsa, benimle birlikte [Sokrates’in] öğrencisi olursunuz.”

A11 Eus. *PE* 15.13.6-8:

Antisthenes Sokrates’in öğrencisi oldu. [...] “Köpek” Diogenes onun öğrencisi oldu [...] Krates onların takipçisi oldu. Stoa ekolünü kuran Kitonlu Zenon da Krates’in öğrencisiydi.

A12 Diog. Laert. 2.47:

Ondan⁷ sonra gelip Sokratesçiler olarak anılan ilk kişiler Platon, Ksenophon ve Antisthenes’ti [...] Önce Ksenophon’dan bahsetmeliyim, ondan sonra da Kiniklerden olan Antisthenes gelecek.

A13 Diog. Laert. 1.15:

[Akademiacı felsefenin devamıyla ilgili olarak] Khrysispos’la biten başka bir silsile daha vardır, buna göre sıra Sokrates’ten Antisthenes’e, sonra ondan Kinik Diogenes, Thebailı Krates, Kitonlu Zenon, Kleanthes ve Khrysispos’a geçer.

A14 Clem. Alex. *Strom.* 1.62.4:

Sokrates’in öğrencisi olduktan sonra Antisthenes Kinik gibi yaşadı, Platon ise Akademia’yı kurdu.

A15 Philostrat. *Vit. Apoll.* 4.25.1:

Apollonius’un <Kinik Demetrius’un üzerindeki> etkisi Sokrates’in Antisthenes’in üzerindeki etkisi gibiydi.

A16

a Jul. *Or.* 7.209a:

Sokrates’in öğrencisi olan Antisthenes [...]

b Ath. 5.216b = 12.534c:

Sokrates’in öğrencisi olan Antisthenes [...]

c Ath. 13.589e:

Sokratesçi Antisthenes [...]

7 Sokrates.

d Gel. 9.5.3:

Sokratesçi Antisthenes [...]

e Stob. 3.2.49:

Sokratesçi Antisthenes [...]

f Aug. *Civ.* 18.41:

İki seçkin filozof, ikisi de Sokratesçi [...] ⁸

A17 Clem. Alex. *Cohort.* 61P:

Örneğin Antisthenes bu gerçeği Kinik öğretisi sayesinde değil, Sokrates'e olan yakınlığı sayesinde benimsedi.

A18 Dio Chry. *Or.* 8.1:

[...] Sokrates'in yoldaşları: Platon, Aristippos, Aiskhines, Antisthenes ve Megaralı Eukleides [...]

A19

a Pl. *Phd.* 59b-c:

EKHEKRATES Phaidon, <Sokrates ölürken> yanında kimler vardı?

PHAIDON Yerel halk arasında Apollodoros, Kritobulos ve babası, Hermogenes, Epigenes, Aiskhines ve Antisthenes.

b Soc. *Ep.* 14.9:

Aiskhines'ten Ksenophon'a: [...] ^[9] Sokrates ölürken biz dostları olarak yanındaydık: Ben, Terpsion, Apollodoros, Phaidon, Antisthenes, Hermogenes ve Ktesippos. Platon, Kleombrotos ve Aristippos ise orada değildi.

A20 Diog. Laert. 6.10:

Anytos'un sürgününden ve Meletos'un idam edilmesinden⁹ Antisthenes sorumlu tutulur. Sokrates'in şöhretini duyup Pontos'tan Atina'ya gelen bazı gençleri Sokrates'ten daha bilge olduğunu söylediği Anytos'a götürdü. Bu kişilerin Anytos'u büyük bir kızgınlıkla kent dışına sürdüğü söylenir.

⁸ Aristippos ve Antisthenes.

⁹ Bunlar yaptıkları suçlamalarla Sokrates'in ölmesine neden olan kişilerdir.

A21 Jul. Ep. ad Them. 264c:

Sophoniskos'un oğlunun¹⁰ İskender'den daha büyük işler başardığını düşünüyor, Platon'un bilgeliğinin, Ksenophon'un komutanlığının, Antisthenes'in cesaretinin [...] kaynağını onda buluyorum.

A22 Jul. Or. 8.241b:

[...] Antisthenes veya Sokrates'in <zihin terbiyesinden kaynaklanan> gücü [...]

A23 Diog. Laert. 6.14:

Sokratesçiler içinde sadece Antisthenes Theopompos tarafından övülür [...]

A24 Philod. Pherc 339 col. 13.1-2 (Prince 408):

<Stoacılık> Antisthenes ve Diogenes'ten doğdu ve bu yüzden <Stoacılar> Sokratesçiler olarak anılır.

A25 Max. Tyr. Diss. 1.9:

İnanıyorum ki Sokrates Aiskhines ve Antisthenes'in yaptığı felsefenin Atinalılara yararının dokunmayacağını düşünüyordu.

A26 Ael. 2.11:

Otuzlar yönetiminde¹¹ ünlü kişilerin yıkıma uğradığını ve zenginlerin tiranlar tarafından kötü muameleye maruz bırakıldığını görünce Sokrates'in Antisthenes'le buluştuğu ve şöyle dediği söylenir: “Trajedide gördüğümüz krallar, Atreus, Thyestes, Agamemnon ve Aigisthos gibi kişilere benzer şekilde büyük ve önemli insanlar olmadığımız için hayıflanıyor musun? Onlar her zaman kendileri için ağıt yakılan, bir cinayetin kurbanları ve kötü ziyafetler hazırlayan ve kötü ziyafetlere katılan kişiler olarak tasvir ediliyor. Hiçbir trajedi şairi bir koro kıyımını oyuna koyma cesaretine ve niyetine sahip olmamıştır.”

¹⁰ Sokrates.

¹¹ MÖ 404'te Atina'da kurulan 30 tirandan oluşan kısa süreli tiranlık rejimi.

Platon'la İlişkisi (A27-A34)

A27

a *Gnom. Vat.* 13:

Platon okulda uzun bir konuşma yaparken aynı adam,¹² “Konuşmacı dinleyicinin değil, dinleyici konuşmacının ölçüsüdür,” dedi.

b *Gnom. Vat.* 437:

Antisthenes'in uzun bir konuşma yaptığını gören Platon ondan susmasını istedi. Antisthenes nedenini sorunca da Platon şöyle cevap verdi: “En iyi ölçü konuşmacı değil, dinleyicidir.”

c *Stob.* 3.36.22 = *Max.* 40.27/35:

Antisthenes uzun bir konuşma yapınca Platon, “Farkında mısın, konuşmanın ölçüsü konuşmacı değil dinleyicidir,” dedi.

A28 *Gnom. Vat.* 12 = *Gnom. Vindob.* 99 (Prince 341-342):

Aynı adam kısa konuşmanın erdem, uzun konuşmanın ise bir kusur olduğunu söylemiştir.

A29 *Stob.* 3.2.40:

Sokratesçi Kinik kötü karakterli bir adamın Platon hakkında kötü konuştuğunu duyunca, “Kes şunu, ne senin onun hakkında sarf ettiğin kötü sözlere ne de onun seni övmesine inanılır,” dedi.

A30 *Diog. Laert.* 6.3:

Platon'un kendisine hakaret ettiği söylenince şöyle dedi: “İyilik yapıp kötü söz işitmek krallara özgü bir durumdur.”

A31 *Diog. Laert.* 6.7:

Kendini beğenmiş Platon'la alay ederdi. Bir geçit töreni sırasında bir savaş atı görünce Platon'a dönerek, “Bence sen de bu gösterişli at gibi mağrur bir şekilde yürüye-

¹² Antisthenes.

lirdin,” demiştir. Bunu demesinin nedeni Platon’un o at türünü her zaman övüyor olmasıydı. Bir gün hasta olan Platon’u ziyaret etti ve Platon’un kustuğu leğeni görünce, “Burada safra görüyorum, gurur değil,” dedi.

A32 Ath. 11.507a:

<Başkalarına hakaret etme konusunda> Antisthenes’i övmem, zira o da birçok kişi hakkında kötü sözler etmiş, Platon da bundan nasibini almıştı. O Platon’dan kaba bir dil kullanarak Sathon¹³ diye bahsetmiş ve bu isimde bir diyalog yazmıştı.

A33 Diog. Laert. 3.35:

Antisthenes’in yazdığı bir metni okumaya giriştiği ve Platon’u da davet ettiği söylenir. Ne okuyacağı sorulduğunda, Antisthenes çürütmenin imkânsızlığıyla ilgili bir metin okuyacağını söyledi. Platon, “Sen bu konuda nasıl yazabiliyor musun?” diye sordu, böylece onun kendi kendini çürüttüğünü gösterdi. Bunun üzerine Antisthenes Platon’a karşı bir diyalog yazdı ve başlığını *Sathon* koydu. Bu olaydan sonra da birbirlerinden uzak durmaya devam ettiler.

A34 Simpl. Comm. in Arist. Cat. 208.28:

Antisthenes Platon’la tartışırken şöyle der: “Platon, hayvanı görüyorum ama hayvanlığı görmüyorum.” Platon şöyle cevap verir: “Hayvanı gören gözlerin olsa da hayvanlığı gören gözlerin yok.”

Bazı Yorumlar (A35-A40)

A35 Luc. De Paras. 43:

SIMON Antisthenes, Diogenes, Krates, Zenon, Platon, Aiskhines, Aristoteles ve bu türden diğer kişiler tek bir savaş hattı görmedi.

¹³ sathon (σάθων): Erkek cinsel organı.

A36 Luc. *Hermot.* 14-15:

HERMOTIMOS Peripatetikler, Epikuroşçılar, Platon'u üstat kabul edenler, Diogenes ile Antisthenes'in peşinden gidenler, Pythagorasçılar ve daha birçokları. [...]

LYKINOS [...] Birçok filozof vardı, Platon, Aristoteles, Antisthenes ve sizin öncülleriniz olan Khrysippos, Zenon ve diğerleri.

A37 Pl. *Prm.* 136e:

Antisthenes ve diğerleri Parmenides'e ne demek istediğini bir örnekle anlatmasını ve bunu reddetmemesini rica etmiş.

A38 Ath. 12.534c:

Sokratesçi Antisthenes de Alkibiades'i bizzat görmüş gibi konuşarak onun güçlü, erkeksi, kötü eğitilmiş, cüretkâr ve her zaman yakışıklı olduğunu söyler.

A39 Procl. *Comm. In Alc.* 114.14-18:

Alkibiades'in uzun boylu ve yakışıklı olduğu tüm Yunanistan'ın sevgilisi olarak anılmasından ve Antisthenes'in, "Akhilleus onun gibi biri değilse, yakışıklı sayılmaz," demesinden de bu anlaşılır.

A40

a Ath. 5.220c:

Antisthenes *Kyroi* 2'de Alkibiades'i kötüler ve onun kadınlara yaklaşımı ve diğer konulardaki yaşam tarzıyla yozlaştığını söyler. Zira onun söylediğine göre Alkibiades Perslerin yaptığı gibi annesi, kızı ve kız kardeşiyle yatmış.

b Eust. *Comm. ad Od.* 10.7:

Antisthenes amaçsız bir yaşama kendini kaptıran Alkibiades'le alay ediyor, onun kadınlara yaklaşımı ve diğer konulardaki yaşam tarzıyla yozlaştığını söyler. Zira onun söylediğine göre Alkibiades Perslerin yaptığı gibi annesi, kızı ve kız kardeşiyle yatmış.

Ksenophon'daki Yeri (A41-A48)

A41

a Xen. *Smp.* 1.3:

<Şölende bulunanlardan bazıları:> Sokrates, Kritobulos, Hermogenes, Antisthenes ve Kharmides [...]

b Plu. *Quaest. Conv.* 1.613d:

Bir şölendeki konukların çoğunluğu, Sokrates, Phaidros, Pausanias, Agathon'un akşam yemeğindeki Eryksimakhos, Kharmides, Antisthenes, Hermogenes ve Kallias'ın akşam yemeğindeki bunlara benzeyen diğerleri gibi eğitilmişse, Dionysos'u mousalara¹⁴ nymphalardan daha fazla karıştırarak felsefe üzerine konuşmalarına izin vereceğiz, zira nymphalar Dionysos'u bedenlerimize nazik ve yumuşak bir tanrı olarak sunarken, mousalar onu ruhlarımızı gerçekten keyiflendiren saygıdeğer biri olarak sunar.¹⁵

A42 Xen. *Smp.* 2.10:

<Şölende insanın hangi nitelikleriyle övünmesi gerektiği üzerine bir tartışma başlar. Bu ve aşağıdaki fragmanlar bu tartışmanın parçalarıdır. Sokrates bir kadının dans gösterisinden sonra, kadınların muhakeme yeteneği ve fiziksel güç hariç, erkeklerden aşağı olmadığını, erkeklerle eşlerini istedikleri gibi eğitmelerini söyler.>

ANTISTHENES Böyle düşünüyorsan Sokrates, niye karın Ksanthippe'yi söylediğin gibi eğitmiyor, aksine katlanılması çok zor olan böyle bir kadının kocası olarak yaşıyorsun? Bunu oldum olası merak ettim, ediyorum ve edeceğim.

A43 Xen. *Smp.* 2.13:

<Dansçı dik kılıçlardan oluşan bir çemberin üzerinde

¹⁴ İlham perileri.

¹⁵ Dağ ve nehir perileri olan nymphalar bedene, sanat ve ilimlerin ilham perileri olan mousalar ise ruha seslenir.

takla atar, izleyiciler bu gösteriyi dehşet içinde izler ama cesur dansçı gösterisini başarıyla tamamlar. Sonra Sokrates dansçının bu gösterisini örnek göstererek cesaretin öğretilen bir nitelik olduğundan kimsenin şüphe duymayacağını söyler.>

ANTISTHENES O hâlde bu Syrakusaili için en doğrusu dansçısını kente tanıtması ve Atinalıların ücret ödemesi karşılığında tüm Atinalı erkekler mızrak uçlarına meydan okuma cesaretini kazandıracağını açıklaması değil midir?

A44

a Xen. *Smp.* 4.61-64:

SOKRATES Gördüğüm kadarıyla başka bir işte de oldukça uzmansın.

ANTISTHENES Hangi işte?

SOKRATES Pezevenklikte.

[62] ANTISTHENES <Bu söze çok alındı ve sordu:> Bu işi yaptığımı da nereden çıkarıyorsun?

SOKRATES Burada Kallias ile bilge Prodikos'u birleştiriyorsun, ilki felsefeye ilgi duyuyor, diğersinin ise paraya ihtiyacı var. Aynısını Elealı Hippias için de yaptığını biliyorum, Kallias ondan hafıza sanatını öğrenmişti, sonrasında Kallias daha önce olduğundan daha arzu dolu oldu, nitekim artık gördüğü hiçbir güzelliği unutmuyor.

[63] Sen de hatırlarsın, geçenlerde Heraklea'dan bana gelen bir ziyaretçini övüyordun, ilgimi çekti ve ikiniz yanıma oturdunuz. Elbette ben de keyif aldım, zira gerçek bir beyefendi idi. Phleiasialı Aiskhylos'u bana, beni de ona övmedin mi? Zira sonunda özlem içinde âdeta birbirini bulmak için koşturan tazılara döndük. [64] Senin ideal bir pezevenk olduğunu düşünmemin nedeni insanların birleştirme yeteneğine tanıklık etmemidir. İnsanların karşılıklı olarak birbirlerine yarar sağlamaya donanımlı olduğunu anlayabilen ve onların birbirlerini arzulama-

larını sağlayabilen biri benim düşünceme göre kentler arasında da dostluk sağlayabilir ve uygun evliliklere vesile olabilir, bu kentler, bireyler ve müttefikler arasında edinilmiş çok değerli bir dostluk veya müttefiklik olurdu. Ancak senin ideal bir pezevenk olduğunu söyledim, sanki hakaret etmişim gibi alındın.

ANTISTHENES Zeus aşkına, yeter! Böyle bir yeteneğim olsa, ruhumu zenginlikle dolu olarak bulurdum.

b Plu. *Quaest. Conv.* 2.632e:

Övgüde bir ironi de olduğu görülmektedir. Sokrates Antisthenes'in insanları yoldaşlık ve iyi niyet çerçevesinde bir araya getirme alışkanlığını çöpçatanlık ve pezevenklik olarak değerlendirirken ironi yapıyordu.

A45 Xen. *Smp.* 8.3-7:

SOKRATES Kimseyi sevmeyen tek kişi sen misin Antisthenes?

ANTISTHENES Hayır, seni deliler gibi seviyorum ya!

SOKRATES <Şakayla karışık kur yaparak> Beni meşgul etme, gördüğün gibi başka bir işim var.

ANTISTHENES Her zaman yaptığın gibi yine ne kadar da açık bir şekilde kendi cazibenin pezevenkliğini yapıyorsun! Bazen kendi tanrısal kudretini¹⁶ bahane ederek benimle konuşmayı reddediyorsun, diğer zamanlarda ise aklından başka bir şey geçiyor.

SOKRATES Tanrılar aşkına Antisthenes, beni böyle yerden yere vurma. Kızgınlığını başka bir şekilde göstermene katlanırım ve dostça bir ruhla katlanmaya devam edeceğim. Ancak senin bana duyduğun sevgiyi gizli tutalım, zira ruhumu değil, dış görünüşümü beğeniyorsun.

16 “Tanrısal güç, tanrısallık” anlamındaki daimonion (δαίμωνιον), Sokrates’le ilgili anlatılarda ona çocukluğundan beri eşlik edip karar anlarında hangi düşüncenin doğru olduğunu kulağına fısıldayan cin veya tanrısal sezgi olarak geçer. Bkz. Pl. *Ap.* 31b; *Phd.* 107d; R. 10.617e.

A46 Xen. Smp. 6.5:

KALLIAS Antisthenes bu şölende birini köşeye sıkıştırdığında hangi ezgi çalmalı?

ANTISTHENES Bence çürütülen kişiye uygun bir müzik dinlenmeli.

A47 Xen. Smp. 3.6:

<Nikeratos Homeros'un şiirlerini ezbere bildiğini söyler, bunun üzerine Antisthenes ile arasında şu konuşma geçer:>

ANTISTHENES Rhapsodosların da¹⁷ bu şiirleri baştan sona bildiğini hiç düşünmedin mi?

NIKERATOS Onların yüksek sesli okumalarını neredeyse her gün dinledim, nasıl düşünmemiş olabilirim?

ANTISTHENES Rhapsodoslardan daha aptal olan insanlar biliyor musun?

A48 Xen. Smp. 4.12:

ANTISTHENES Lykon, bize neyle gururlandığını söyleyecek misin?

LYKON Bilmiyor musun? Buradaki oğlumla.

Metinleri ve Üslubu (A49-A62)

A49 Diog. Laert. 6.15-18:

Kitapları on cilde ayrılır. Birinci ciltte şunlar bulunur: İfade Üzerine Bir Araştırma veya Konuşma Stilleri, Ajax veya Ajax'ın Konuşması, Odysseus veya Odysseus Üzerine, Orestes'in Savunması veya Dava Üzerine, Yazarlar, İsoğrafi veya Lysias ile Isokrates, "Tanıksızlık" başlıklı Isokrates'in Konuşmasına Bir Cevap. İkinci cilt: ^[16] Hayvanların Doğası Üzerine, Çocukların Doğumu veya Evlilik Üzerine: Sevgi Üzerine Bir İncele-

17 Epik şiirleri ezbere okuyan kişiler.

me, Sofistler Üzerine: Fیزیogonomi Üzerine Bir Çalışma, Adalet ve Cesaret Üzerine: Üç kitaptan oluşan zor bir eser. Üçüncü cilt: İyi Üzerine, Cesaret Üzerine, Yasa Üzerine veya Devlet Üzerine, Yasa Üzerine veya İyilik ile Adalet Üzerine, Özgürlük ve Kölelik Üzerine, İnanç Üzerine, Koruma ve İtaat Üzerine, Zafer Üzerine. Dördüncü cilt: Kyros, Büyük Herakles veya Güç Üzerine. Beşinci cilt: Kyros veya Egemenlik Üzerine, Aspasia. Altıncı cilt: Hakikat, Tartışma Üzerine: Münazara el kitabı, Satho veya Çelişki Üzerine: Üç kitap, Konuşma Üzerine. ^[17] Yedinci cilt: Eğitim Üzerine veya İsimler Üzerine: Beş kitap, İsimlerin Kullanılması Üzerine: Tartışmalı bir eser, Soru ve Cevap Üzerine, Sanı ve Bilgi Üzerine: Dört kitap, Ölüm Üzerine, Yaşam ve Ölüm Üzerine, Yer Altındakiler Üzerine, Doğa Üzerine: İki kitap, Doğayla İlgili Bir Sorun: İki kitap, Fikirler veya Tartışmacı, Öğrenme Sorunları. Sekizinci cilt: Müzik Üzerine, Yorumcular Üzerine, Homeros Üzerine, Kötülük ve İmansızlık Üzerine, Kalkhas Üzerine, İzci Üzerine, Haz Üzerine. Dokuzuncu cilt: Odysseus Üzerine, Şairin Asası Üzerine, Athena veya Telemakhos Üzerine, Helena ve Penelope Üzerine, Proteos Üzerine, Kyklops veya Odysseus Üzerine, ^[18] Şarabın Kullanımı, Sarhoşluk veya Kyklops Üzerine, Kirke Üzerine, Amphiaraios Üzerine, Odysseus, Penelope ve Köpek Üzerine. Onuncu cilt: Herakles veya Midas, Herakles, Bilgelik veya Güç Üzerine, Kyros veya Sevilen Üzerine, Kyros veya İzçiler Üzerine, Meneksenos veya Yönetim Üzerine, Alkibiades, Arkhelaos veya Krallık Üzerine. Eserlerinin listesi budur.¹⁸

A50 Diog. Laert. 2.64:

Panaitios'un düşüncesine göre tüm Sokratesçi diya-

18 Bu metinlerle ilgili kapsamlı bir değerlendirme için bkz. S. Prince, *Antisthenes of Athens*, 120 vd.

loglar içinde Platon'a, Ksenophon'a, Antisthenes'e ve Aiskhines'e ait olanlar özgündür.

A51 Ath. 14.656f:

Antisthenes *Physiognomikos* adlı eserinde [...] *Protreptikos* adlı eserinde ise [...]

A52 Luc. *Adv. Ind.* 27:

Madem bu kadar çok kitabın var, en çok hangilerini okuduğunu sorabilir miyim? Platon'unkileri mi, Antisthenes'inkileri mi, Arkhilokhos'unkileri mi, Hipponaks'inkileri mi?

A53 Plu. *Vitios. Pud.* 536b:

Antisthenes'in *Herakles*'inin oğullarına verdiği öğüdü [...]

A54 Cic. *Att.* 12.38.5:

Zekâsı bilgisinden daha fazla olan Antisthenes'in *Kyrsas* metni beni diğer eserleri kadar memnun etti.

A55 Soc. *Ep.* 9.4:

Aristippos'tan Antisthenes'e: Sana büyük beyaz bakla-lar göndereceğim, *Herakles* adlı eserini gençlere izlettikten sonra yiyebilirsin.

A56 Jul. *Or.* 7.209a:

Sokrates'in öğrencisi olan Antisthenes ile Ksenophon'un bazen mitlerden yararlanarak kendilerini ifade etmesi sizi yanıltmasın.

A57 Jul. *Or.* 7.215b-c:

Şimdiki görevim Kinik felsefe üzerine yazmak olsaydı, Kiniklerle ilgili yukarıda söylediklerimden daha önem-siz olmayan birçok detay aktarabilirdim. Ancak ana ko-nuyu bölmek için şimdi ne tür mitlerin icat edilmesi-nin gerektiği sorunu üzerinde duracağım. Ancak belki de bu girişimden önce başka bir incelemeye, mit oluşturma-nın felsefenin hangi alanına uygun olduğu sorununa eğilmemiz gerekiyor. Nitekim birçok filozof ve teologun

da mitleri kullandığını görüyoruz, örneğin Orpheus ve ondan sonra gelen, ondan fazlasıyla etkilenen en eski filozoflar bunlara örnektir. ^[c] Dahası, bildiğimiz kadarıyla Ksenophon, Antisthenes ve Platon da sıkça mitlere başvurdu, şurası açık ki mitlerden yararlanmak bir Kinik'e yakışmayacak olsa bile başka türde bir filozof için uygun bir materyal olabilir.

A58 Jul. Or. 7.216d-217a:

Antisthenes, Ksenophon ve Platon etik teorileri tartışırken mitlerden de konu olarak yararlanırlar, bunu üstünkörü değil, belli bir nedenden ötürü yaparlar. Sen de mitleri kullanmak istiyorsan, bu filozofları örnek almalı ve Herakles dışında Perseus veya Theseus isimlerini kullanmalı, deyim yerindeyse, Antisthenes'in üslubuyla yazmalısın.

A59 Demetr. *De Eloc.* 249:

Antisthenes'in şu satırında olduğu gibi, en güçlü deyişi sona yerleştirmek de vurgunun artırılması anlamına gelir (zira ortaya gömüldüğünde etkisini yitirir): "İnsan genellikle acıdan ötürü kendinden geçer, kuru çalılarının arasında dikilince." Bu cümleyi şöyle yeniden kurarsa, aynı şeyi söylemiş olmasına rağmen, aynı şeyi aynı vurguyla söylüyor görünmeyecektir: "Genellikle insan kuru çalılarının arasında dikilince acıdan ötürü kendinden geçer."

A60 Epict. *Diss.* 2.17.35:

"Benden yüksek sesle okumamı ister misin kardeşim, sen de bana okur musun?" – "Olağanüstü bir üslupla yazıyorsun." – "Ksenophon'un karakterine uygun bir şekilde olağanüstü bir üslubun var." – "Platon'un üslubuyla yazıyorsun." – "Antisthenes'in üslubuyla yazıyorsun."¹⁹

19 Burada Antisthenes'in üslupları övülen Ksenophon ve Platon ile birlikte anılması önemlidir.

A61 Fro. Ep. 2.13:

Sen Diodorus ile Alexinus'un sözlerinin Platon, Ksenophon ve Antisthenes'in sözlerinden daha üstün olduğunu mu düşünüyorsun?

A62 Epict. Diss. 1.17.10-11:

"Mantık da faydasızdır." [...] Antisthenes de böyle söyler. "Eğitimin başı isim çalışmasıdır," der.

**Teoriden Pratiğe Kinik Felsefe (A63-A151)
Kurucu Kimlik (A63-A68)**

A63

a Auson. Epig. Div. Reb. 2.46:

<Bir Antisthenes portresinin altında şöyle yazar:>

Kinik öğretinin ilk kurucusuyum. "Nasıl oluyor bu? Alcides'in²⁰ senden çok daha önce yaşadığı söyleniyor." Bir zamanlar üstat Alcides'in izinden gidiyordum, Şimdi ise ilk Kinik benim, o ise bir tanrı.

b Auson. Epig. Div. Reb. 2.47:

Daha iyi bir öğrenci ve daha iyi bir hoca yok Erdemde ve Kinik bilgeliğinde.
Gerçeği söylediğimi bilir, şu ikisini tanıyan:
Tanrı Alcides ve köpek Diogenes.

A64 El. Comm. in Cat. CAG 18.1 (Prince):

[...] köpek koruyan hayvandır ve gösterdikleriyle felsefenin ilkelerini korumuş, bununla övünmüştür. Zira Talih bu ekolün kurucusu olan Antisthenes'e şöyle demiş olabilir:

"Uzun uçlu sekiz ok fırlattım
Ama tutturamadım delirerek kendinden geçmiş olan
bu köpeği."²¹

²⁰ Alceus'un soyundan gelen, yani Herakles.

²¹ Karş. Hom. Il. 8.297.

Demek istediği şudur: “Onun başına birçok talihsizlik getirdim ama yolundan vazgeçiremedim.”

A65 Joh. Philop. *Comm. in Cat.* CAG 13.1 (Prince 84):
[...] önderleri Antisthenes olan Kinikler [...]

A66 *Suda* A.2723:

Başta Peripatetik olarak adlandırıldı, daha sonra Kinik oldu [...] Kinik felsefeyi kuran da bu adamdı, ekolün bu adla anılmasının nedeni derslerini Kynosarges²² Gymnasium’unda yapmış olmasıydı.

A67 Jul. Or. 6.187c-d:

Öncelikle bu felsefenin kurucusu olarak kimden söz edeceğimizi belirlemek kolay değildir, nitekim bazıları bu şerefın Antisthenes veya Diogenes’e ait olduğunu düşünüyor. En azından Oinomaos’un şu sözünün sağlam bir temele dayandığı görülmektedir: “Kinik felsefe ne Antisthenesçilik ne de Diogenesçiliktir.” Üstelik daha iyi Kinik iddialarına göre, yüce Herakles, bahsettiği diğer iyiliklere ek olarak, insanlara Kinik yaşam tarzının en soylu örneğini de göstermiştir. Ancak ben tanrılara ve eylemde onlara yaklaşan kişilere saygıda kusur etmeden konuşmak istediğimden, Herakles’ten önce de, sadece Yunanlar arasında değil, yabancılar arasında da bu felsefeyi hayata geçiren başka insanların olduğuna inanıyorum. ^[d] Zira bazı yönleriyle onun özel bir çalışmayı gerektirmeyen oldukça doğal ve evrensel bir felsefe olduğu görülüyor. Bu felsefe için sadece erdemi arzulayıp kusurdan kaçarak onurlu bir yaşamı seçmek yeterlidir, çok kitap okumaya gerek yoktur. Bir deyişte de geçtiği gibi, “çok şey öğrenmek kavramayı öğretmez.”

A68 Diog. Laert. 6.13:

Antisthenes konuşmalarını kent kapısından uzak ol-

22 Kynosarges (Κυνόσαργες) Herakles’e adanan ve saf Atina kanından gelmeyenlere açık olan bir eğitim merkezidir.

mayan Kynosarges Gymnasium’unda yapıyordu, bazıları Kinik adının bu Kynosarges’ten geldiğini düşünür. Antisthenes’in takma adı ise Haplokyon’dur.²³

Yaşam Tarzı ve Etik (A69-A118)

A69 Diog. Laert. 6.2:

Sokrates’ten sertliği ve hislerini önemsememeyi öğrendi, Kinik yaşam tarzını bu şekilde meydana getirdi. Yunanlardan Büyük Herakles’i ve yabancılardan Kyros’u örnek göstererek acının iyi bir şey olduğunu gösterdi.

A70 *Suda* A.3909:

O²⁴ Antisthenes’le sert olduğu için sürekli alay ediyordu.

A71 Diog. Laert. 6.13:

Bununla birlikte Diokles’in söylediğine göre ilk o harmanisini katlamış, tek bir giysiyle yetinmiş ve bir asa ile bir heybe almıştır. Neanthes de ilk onun harmanisini katladığını iddia eder.

A72 Diog. Laert. 6.7:

Diogenes kendisinden bir harmani isteyince, ona harmanisini ikiye katlamasını söyledi.

A73

a Diog. Laert. 2.36:

Antisthenes harmanisini üzerindeki delik görünecek şekilde çevirince Sokrates, “Harmanınin arasından içi boş gururunu görüyorum,” dedi.

b Diog. Laert. 6.8:

Harmanisini üzerindeki delik görünecek şekilde çevirince Sokrates bunu gördü ve şöyle dedi: “Harmaninden beni gözetleyen şöhret arzunu görüyorum.”

23 Haplokyon (Ἀπλοκύνων) “iki değil, tek kat harmani giyen” anlamındadır.

24 Aristippos.

c Ael. 9.35:

Sokrates sürekli Antisthenes'in harmanisinin delik kısmını görüyordu, sonunda şöyle dedi: "Önümüzde gururlanmaktan vazgeçer misin?"

A74 Xen. *Smp.* 4.34-44:

SOKRATES Gel bakalım Antisthenes, sıra sende, nasıl oluyor da böylesine fakir olduğun hâlde zenginlikle gururlanabiliyorsun?

ANTISTHENES Çünkü beyefendiler, bana kalırsa insanların zenginliği ve fakirliği mal varlıklarında değil, yüreklerinde bulunur. ^[35] Çok parası olan birçok özgür insan görüyorum ama kendilerinin öyle fakir olduğunu düşünüyorlar ki daha fazla para kazanmak için her şeyi yapıyor ve her riski göze alıyorlar. Mirastan eşit faydalanan iki erkek kardeş tanıyorum, birinin giderlerini karşılayacak kadar parası var, hatta para da artırıyor, diğeri ise yokluk içinde. ^[36] Bazı tiranlar biliyorum, paraya öyle düşkünler ki bu uğurda en fakirden daha korkunç suçlar işliyorlar. Fakirler ihtiyaçtan hırsızlık yapıyor, evlere giriyor veya köle ticaretine katılıyor. Buna karşılık bazı tiranlar tüm aileleri yok ediyor, kitlesel cinayetler işliyor ve çoğunlukla para için tüm kentleri köleleştiriyor. ^[37] Ağır hasta olduğunu düşündüğüm bu tür insanlara acıyorum, zira onları yedikçe daha da acıkan insanlarla aynı görüyorum. Bana gelince, hiçbir şeyi kendime ait görmeyecek kadar çok şeyim var, yani açlık hissetmeyeceğim kadar yiyebiliyor, susuzluk çekmeyeceğim kadar içebiliyor, ^[38] dışarıda bu zengin dostumuz Kallias'tan daha fazla üşümeyecek kadar giyinebiliyorum, evimin duvarları sıcak giysiler ve tavanı ise sıcak bir örtü gibi geliyor, görevini iyi bir şekilde yerine getirebilen bir duvarım var, öyle ki uykudan zor uyanıyorum. Bedenim cinsel ilişkiye ihtiyaç duyduğunda karşılaştığım ilk kadın ihtiyacımı gideriyor, kendilerine

yaklaşmamdan memnun kalıyorlar, çünkü kimse onlara yaklaşmak istemiyor. ^[39] Sözün özü, bütün bunlar bana öyle keyif veriyor ki daha büyük bir keyif için dua etmem, aksine olması gerekenden daha fazla keyif duyduğumu bile söyleyebilirim. ^[40] Ancak zenginliğimin en değerli yanının şu olduğunu düşünüyorum: Biri sahip olduğum bir şeyi benden çalsa bile bana yeten bir yaşamı sağlamayacak değersiz bir uğraşa mecbur kalmam. ^[41] Kendimi şımartmak istediğimde çarşıdan pahalı olan gösterişli şeyler almam, aksine her şeyi ruhumun deposundan edinirim. İhtiyacımı hissetmeyi beklemem veya Thasos şarabı gibi güzel bir içeceği susamadan içerek tüketişim keyfim için büyük fark yaratır. ^[42] Gerçekten dürüst olmak isteyenler para kazanmak yerine tutumlu olmaya özen gösterir, sahip olduklarına her şeyden daha fazla değer verenler başkalarının malına mülküne göz dikmez. ^[43] Bu tür zenginliğin insanları özgür davranmaya sevk ettiğini söylemekte fayda var. Örneğin bu serveti bana kazandıran buradaki Sokrates bana hiçbir zaman <mal mülk> sayısı ve ağırlığından söz etmedi, bana onları nasıl taşıyabileceğimi öğretti, bu sayede şimdi kimseye yalvarmıyor, aksine sahip olduğum bolluğu tüm dostlarımin önüne seriyor ve ruhumun zenginliği isteyen herkesle paylaşıyorum. ^[44] Sahip olduğum en değerli şeyin boş vakit olduğunu sürekli görüyorsunuz. Görmeye değer olanı görüyor, duymaya değer olanı duyuyor ve en değerli ödül olarak tüm günümü çalışma kaygısı duymadan, Sokrates'le geçiriyorum. Benim gibi o da vaktini altın hesaplayanlarla değil, kendisine yakın gelen insanlarla geçirmekten hoşlanıyor.

A75 Xen. *Smp.* 3.4; 4.1-4

<İnsanları daha iyi hâle getirebileceğini söyleyen Kallias'a:>

ANTISTHENES Ticareti mi yoksa iyiliği mi öğreterek insanları daha iyi bir hâle getireceksin?

KALLIAS İyilik doğruluğa eşse, elbette ikincisini.

ANTISTHENES Kuşkusuz ikisi birbirine eştir, bu tartışma götürmez bir konu, zira cesaret ve feraset bazen insanın dostlarına ve kente zarar veriyor görünse de doğruluk ve yanlılık tek bir noktada bile çakışmaz.

[...]

[4.1] KALLIAS Ben her zaman insanları daha doğru kılıyorum.

SOKRATES Harika! Peki, nasıl?

KALLIAS Zeus aşkına, onlara para vererek.

[2] ANTISTHENES [Ayağa kalktı ve sorgulayan bir tarzda] İnsanların doğruluklarını nerede muhafaza ettiğini düşünüyorsun Kallias, ruhlarında mı, cüzdanlarında mı?

KALLIAS Ruhlarında.

ANTISTHENES: Cüzdanlarına para koyarak onların ruhlarını daha doğru kılıyorsun öyle mi?

KALLIAS Tam olarak yaptığım bu.

ANTISTHENES Nasıl?

KALLIAS İhtiyaç duydukları şeyleri satın alabilecekleri kadar paraya sahip olduklarını biliyorlar, bu yüzden suç işlemiyorlar.

ANTISTHENES Senden aldıklarını geri ödüyorlar mı?

[3] KALLIAS Hayır, hiçbir şekilde!

ANTISTHENES Parayı geri ödemek yerine teşekkür mü ediyorlar?

KALLIAS Hayır, onu da yapmıyorlar. Aksine bazıları para aldıktan sonra benden nefret ediyor.

ANTISTHENES Onları başkalarına karşı daha doğru insanlara dönüştürürken, kendine karşı böyle biri olmalarını sağlayamaman dikkate değer.

[4] KALLIAS Dikkate değer olan nedir? Onca marangoz ve mimarın birçok insana ev yaparken kendilerine ev yapmadığını, aksine kirada yaşadıklarını görmüyor musun? Bunu nasıl çürüteceksin bakalım!

A76 Xen. *Smp.* 3.8:

SOKRATES Peki Antisthenes, sen neyle övünüyorsun?

ANTISTHENES Zenginlikle.

HERMOGENES Çok paran mı var?

ANTISTHENES Yemin ederim, bir obolosum bile yok.

HERMOGENES Çok mu toprağın var?

ANTISTHENES Autolykos'un toprağa bulanmasına yetecek kadar var.²⁵

A77 Plu. *Max. Princ. Phil.* 778b:

Antisthenes'in sadece Autolykos'un üzerinde güreşebileceği kadar toprağı vardı. [...]

A78 Hier. *Ep.* 66.8.3:

[...] Antisthenes de bunu yaptı²⁶ [...]

A79 Stob. 3.10.41:

Antisthenes'ten: Parayı seven kimse iyi değildir, ne kral, ne de özgür herhangi biri.

A80 *Gnom. Vindob.* 97 (Prince 552):

Bir tiran kendisine zenginlerin niçin bilgelerin peşinden değil de aksi yönde gittiğini sorunca aynı kişi şöyle cevap verdi: "Çünkü bilgiler yaşam için gerekli olanı bilir, oysa zenginler paraya bilgelikten daha fazla değer verdiğinden yaşam için gerekli olanı bilmez."

A81 Diog. Laert. 6.8:

Birisi şatafatı övünce o şöyle karşılık verdi: "Düşmanlarının çocukları şatafat içinde yaşasın."

25 Güreşçiler yağlandıktan sonra üzerlerine toprak sürerdi.

26 Malı mülkü küçümsedi ve parasını dağıttı.

A82 Isidor. Pelus. *Ep.* 3.154 849a:

Antisthenes kirli ve bakımsız olmaktan hoşnut olup gösteriş içinde yaşayanlara hakaret ediyordu.

A83 Diog. Laert. 6.10:

Süslenmiş olarak gezen bir kadın görünce hemen onun evine gider ve kocasına atını ve silahlarını getirmesini söylerdi, adam bunlara sahipse onun savurganlığını onaylardı, zira onu sadece bu şeylere savunabileceğini söyler, bu şeylere sahip değilse süsleri ortadan kaldırmasını önerirdi.

A84

a Pomp. Porph. *Comm. in Hor. Sat.* 2.2.95-96:

“İnsan kulağına bir şarkıdan daha güzel gelen şöhret için ne verirsin?” Bunu Antisthenes’in söylediği rivayet edilir. Bir gün gösterişe düşkün bir gencin kendini halka açık bir dinletiyeye kaptırdığını görünce, “Zavallı oğlan, kulaklarınla en yüce dinletiyeye tanık olmadın, yani sana yapılmış bir övgüye,” dedi.

b Ps.-Helen, *Schol. in Hor. Sat.* 2.2.95-96:

Filozof Antisthenes halka açık bir dinletiden büyük keyif alan bir genci görünce şöyle dedi: “Zavallı oğlan, kulaklarınla en yüce dinletiyeye tanık olmadın, yani sana yapılmış bir övgüye.” Zira övülmekten çok daha keyif duyarız.

A85

a Diog. Laert. 6.5:

Bir gün kötü kişiler tarafından övülünce, “Korkarım ki yanlış bir şey yaptım,” dedi.

b *Gnom. Vat.* 9:

Aynı adam kötü kişiler tarafından övülünce, “Böyle kötü kişilerin hoşuna gittiğine göre kötü bir şey yapmış olmalıyım,” dedi.

A86 Diog. Laert. 6.8:

Biri, “Seni birçok kişi övüyor,” deyince, “Nerede yanlışlık yaptım acaba?” diye karşılık verdi.

A87 Diog. Laert. 6.19:

Pontoslu bir genç tuzlu balıkla dolu olan gemisi gelir gelmez kendisiyle ilgileneceğini söyleyince Antisthenes onu ve boş bir çuvalı yanına alıp bir un satıcısına gitti. Çuvalı doldurdu ve gitmeye yeltendi. Satıcı kadın kendisinden para isteyince, “Yanımdaki genç ödeyecek ama tuzlu balıkla dolu olan gemisi gelir gelmez,” dedi.

A88 Plu. *Pr. Ger. Reip.* 811b-c:

Antisthenes’le ilgili aklıma gelen şu hikâye bana yardım eder: Biri Antisthenes’in çarşıdan elinde kurutulmuş bir balıkla geçmesine şaşırınca o şöyle dedi: “Tamam ama bu benim için.”

A89 Diog. Laert. 6.7:

“Felsefe sana ne kazandırdı?” diye sorduklarında, “Kendimle konuşabilme yeteneği,” cevabını verdi.

A90 Diog. Laert. 7.91:

Posidonios’un ahlak eserinin ilk kitabında söylediğine göre erdemin var olduğunun kanıtı Sokrates, Diogenes, Antisthenes ve onların takipçilerinin gösterdiği ahlaki gelişimdir.

A91 Diog. Laert. 6.10-13:

Savunduğu görüşler şunlardır: Erdemin öğretilebileceğini düşünür. Sadece erdemli insanlar soyludur. ^[11] Erdemin mutluluğu sağlamaya yeterli olduğunu savunur, zira o Sokrates’in gücü dışında hiçbir şeye ihtiyaç duymaz. Erdemin bir eylem işi olduğunu ve lafa veya bilgiye ihtiyaç duymadığını söyler. Bilge kendine yeter, zira başkalarının sahip olduğu her şeye sahiptir. Ünlü olmak iyi bir şeydir ve acıya benzer. Bilge toplum içindeki eylemlerinde insanların koyduğu yasalara göre değil,

erdemini yasasına göre hareket edecektir. Bilge en güzel kadınlarla birlikte olup çocuk yapabilmek için evlenecektir. Sevecektir de, zira kimin sevmeye değer olduğunu sadece bilge bilir.

[12] Diokles'in kaydettiği Antisthenes'e ait sözler şunlardır: Bilge için hiçbir şey yabancı ve ulaşılamaz değildir. İyi insan sevilmeyi hak eder. Değerli insanlar dosttur. Cesur ve adil insanlarla iş birliği yapın. Erdem insandan alınamayan bir silahtır. Birkaç insanla bütün kötü insanlara karşı savaşmak, birçok kötü insanla birkaç iyi insana karşı savaşmaktan daha iyidir. Düşmanlarına dikkat et, zira senin hatalarını ilk onlar fark eder. Dürüst insana akrabandan daha fazla değer ver. Erdem erkekler için neyse kadınlar için de odur. İyi eylemler doğru, kötü eylemler yanlıştır. Tüm kötülükleri sana ait olmayan, yabancı şeyler olarak gör.

[13] Bilgelik en güvenilir surdur, ne yıkılır ne de ihanete uğrar. Surlar ele geçirilemez olan muhakemelerimizle inşa edilmeli.

A92 Diog. Laert. 6.104:

Onlar²⁷ Antisthenes'in *Herakles* adlı eserinde Stoacılar benzer şekilde söylediği gibi, bir hedef olarak erdeme göre yaşamayı savunur.

A93 Diog. Laert. 6.105:

Antisthenes'in *Herakles* adlı eserinde söylediğine göre onlar²⁸ erdemini öğretilenliğini ve edinilince de yitiremeyeceğini savunur.

A94 Aug. *Civ.* 18.41:

Antisthenes <Aristippos'a> karşı çıkararak insanın erdemini ruhundan ötürü mutlu olduğunu söyler [...]

²⁷ Kinikler.

²⁸ Kinikler.

A95 Diog. Laert. 6.5:

“İnsan mutluluğunun zirvesi nedir?” sorusuna şöyle cevap verdi: “Mutlu ölmek.”

A96

a Clem. Alex. *Strom.* 2.21.130.7:

Antisthenes <yaşam amacını> kibirden kurtulma olarak belirlemişti.

b Theodor. *Gr. Aff. Cur.* 11.8:

Antisthenes kibirden kurtulmayı nihai iyi olarak belirlemişti.

A97 Plu. *Stoic. Repug.* 1039e:

İnsan akıl ya da <boynuna geçireceği> bir ilmik edinmeli. [...] akıllı olmayanları ilmiğe²⁹ yönlendiriyordu [...]

A98 Diog. Laert. 6.8:

Phanias'ın Sokratesçilerle ilgili eserinde söylediğine göre, biri Antisthenes'e iyi ve soylu olmak için nasıl davranması gerektiğini sorunca o şöyle cevap vermiş: “Bunu hangi kusurlarından kurtulman gerektiğini bilen kişilerden öğrenmelisin.”

A99 Diog. Laert. 6.5:

Ölümsüz olmak isteyenlerin dindar ve adil bir şekilde yaşaması gerektiğini söylerdi.

A100

a Plu. *Alex. Mag. Fort. Virt.* 2.3.336a:

Antisthenes haklı olarak insanın cesaret dışındaki tüm iyi şeylere düşmanlarının da kavuşması için dua etmesi gerektiğini söylemiştir. Zira böylece iyi şeyler şimdi onlara sahip olanların değil, onları <cesaretle> ele geçirenlerin olur.

b Stob. 4.13.41:

Antisthenes'ten: Antisthenes insanın cesaret dışındaki tüm iyi şeylere düşmanlarının da sahip olması için dua

²⁹ Kendini asmaya.

etmesi gerektiğini söylemiştir. Zira böylece iyi şeyler şimdi onlara sahip olanların değil, onları <cesaretle> ele geçirenlerin olur.

A101 Stob. 3.8.14:

Antisthenes'ten: Başkalarından korkan kişi köleye dönüştüğünün farkında değildir.

A102 Diog. Laert. 6.3:

Şükran duymasını bilen kadınları sevmek zorundayız. [...] Birisi nasıl bir kadınla evlenilmesi gerektiğini sorunca şöyle dedi: “Güzelse sadece sana ait olmaz, çirkinse bedelini ödersin.”

A103 Gnom. Vat. 4:

Birisi evlenip evlenmemesi gerektiğini sorunca aynı adam³⁰ şöyle cevap verdi: “Güzel bir kadınla evlenirsen onu başkalarıyla paylaşmak zorunda kalırsın, çirkin bir kadınla evlenirsen o çektiğin bir cezaya dönüşür.”

A104 Ath. 14.656f:

Antisthenes *Physiognomikos* adlı eserinde, “Kadınlar³¹ da küçük domuzlarını zorla besliyor,” der.

A105 Ath. 14.656f:

Protreptikos adlı eserinde ise, “Domuz yavrularının beslendiği gibi,” der.

A106 Diog. Laert. 6.7:

Şunu tavsiye ediyordu: İnsanlar iftiraya uğradığında, taşlandıkları zamankinden daha sabırlı olmalıdır.

A107 Stob. 3.1.268:

Antisthenes'ten: Topluluğun olmadığı şölen ve erdemin olmadığı zenginlik haz vermez.

A108 Maxim. 27.26:

Antisthenes'ten: “Şölen nedir?” diye sorulduğunda, “Oburluğun başlangıç noktası,” cevabını verdi.

³⁰ Antisthenes.

³¹ Meyhane işleten kadınlar.

A109 Stob. 3.29.65

Antisthenes'ten: Emekten sonraki hazlar arzulanmalı, emekten önceki değil.

A110

a Ath. 12.513a:

Antisthenes hazzın iyi bir şey olduğunu söyledikten sonra, "Ama pişman olunmadığında," diye ekledi.

b Eust. Comm. ad Il. 10.116:

Dolayısıyla Antisthenes'in de hazzın iyi olduğunu söyledikten sonra, "Ama pişman olunmadığında," diye ekleyerek iyi bir şey yaptığını söylemek mümkündür. Zira bu türden her haz iyidir.

A111

a Gel. 9.5.3:

Eski filozoflar hazla ilgili farklı görüşleri savunmuştur. [...] Sokratesçi Antisthenes onun en büyük kötülük olduğunu söyler, nitekim şu söz ona aittir: "Haz duymaktansa delirmeyi tercih ederim."

b Sext. Emp. Adv. Eth. 11.73:

Örneğin Epikuros hazzın iyi bir şey olduğunu söylerken, başka biri, "Haz duymaktansa delirmeyi tercih ederim," demiştir [...]

c Sext. Emp. Pyrrh. Hypot. 3.23.181:

Bazıları hazzı iyi bir şey olarak görür, buna karşılık bazıları da onun kötü bir şey olduğunu söyler, öyle ki yine felsefenin sınırları içindeki biri, "Haz duymaktansa delirmeyi tercih ederim," demiştir.

d Clem. Alex. Strom. 2.20.121.1:

Antisthenes de haz duymaktansa delirmeyi tercih ediyor.

e Eus. PE 15.13.7:

O deliliğin haz duymaktan daha iyi olduğunu söyledi. Bu yüzden yakınlarına haz için parmaklarını bile oynatmamalarını öneriyordu.

f Diog. Laert. 6.3:

Sıkça şunu söylerdi: “Haz duymaktansa delirmeyi tercih ederim.”

A112 Cic. *Tusc.* 5.9.26:

O³² sade yaşamı över. Nitekim filozoflar bunu yapar, ancak Sokrates veya Antisthenes söyleseydi <bu bir sorun olmazdı>, oysa o iyiliklerin son noktasının haz olduğunu söyleyen biridir.

A113 Diog. Laert. 9.101:

<Kuşkucuların söylediğine göre> doğasından ötürü iyi veya kötü olan bir şey yoktur. Zira bir şey doğasından ötürü iyi veya kötüyse, onun herkes için iyi veya kötü olması gerekir. Oysa herkes için iyi veya kötü olan hiçbir şey yoktur. [...] Aynı şey, örneğin haz Epikuros için iyiyken, başka biri, yani Antisthenes için kötüdür.

A114 Aug. *Civ.* 8.3:

Dahası, Sokratesçiler arasında <erdemli eylemin amacı> konusunda görüş ayrılıkları vardır, öyle ki (tek bir üstattan farklı güruhlar meydana gelebildiğine inanmak güçtür) Aristippos gibi bazıları en yüce iyunin haz olduğunu, Antisthenes gibi bazıları ise en yüce iyunin erdem olduğunu söylemiş, bunun gibi farklı kişiler farklı görüşleri savunmuştur, hepsinin adını anmak uzun sürer.

A115 Diog. Laert. 6.5:

Üzerindeki pas demiri nasıl yutarsa, tutkusu da kiskanç insanı öyle tüketir.

A116

a Diog. Laert. 6.4:

Hekaton’un *Özdeyişler* adlı eserinden öğrendiğimize göre şöyle dermiş: “Dalkavuklardansa kargaların arasına düşmek daha iyidir, zira kargalar ölüyü yer, dalkavuklar diriye.”

b Stob. 3.14.17:

Antisthenes'ten: Antisthenes dalkavuklardansa kargaların arasına düşmenin daha iyi olduğunu söyler. Zira ilki ölü bedeni, ikincisi ise yaşayan insanın ruhunu parçalar.

A117 Maxim. 11.24:

“En kötü zararı veren hayvan hangisidir?” diye sorulunca yine o, “Vahşi hayvanlar arasında muhbir, evcil hayvanlar arasında ise dalkavuk,” cevabını verdi.

A118 Stob. 3.14.19:

Antisthenes'ten: Antisthenes şunu söyler dururdu: “Nasıl fahişeler müşterilerine akıl ve idrak dışında tüm iyi şeyleri dilerse, dalkavuklar da aralarını iyi tutmak istedikleri kişilere aynısını yapar.”

Politika (A119-A133)

A119

a Stob. 4.4.28 = *Gnom. Vindob.* 98 (Prince 257):

Biri politikaya nasıl yaklaşılması gerektiğini sorunca Antisthenes şöyle cevap verdi: “Politikaya ateşmiş gibi yaklaşılmalı, ne yanacak kadar yakın olmalı, ne de üşüyecek kadar uzak durmalı.”

b *Gnom. Vat.* 743 n.8:

Biri politikaya nasıl yaklaşılması gerektiğini sorunca aynı adam şöyle dedi: “Ne yanacak kadar yakın olmalı, ne de üşüyecek kadar uzak durmalı.”

A120 Arist. *Pol.* 3.13 1284a10-17:

Belki de böyle biri insanlar arasında bir tanrı gibidir. Buradan anlaşılan o ki yasama kaçınılmaz olarak doğum ve yetenek bakımından eşit olanlarla ilgilidir, bu <üstün ve eşit olmayan> insanların üzerinde yasa yoktur. Zira onların kendileri yasadır. Kuşkusuz onlara yasa koymaya kalkışan biri gülünç duruma düşerdi. Antisthenes'e

göre, tavşanlar mecliste söz alıp herkesin eşit pay alması gerektiğini söylediğinde aslanlar ne derse, bu tür kişiler de aynısını söylerdi.

A121

a Stob. 2.31.76:

Biri oğluna ne öğretmesi gerektiğini sorunca Kinik Antisthenes, “Tanrılarla yaşayacaksa filozof, insanlarla yaşayacaksa hatip [=politikacı] olmayı öğret,” dedi.

b *Gnom. Vat.* 7:

Biri oğluna ne öğretmesi gerektiğini sorunca aynı kişi, “Tanrılarla yaşamasını istiyorsan filozof, insanlarla yaşamasını istiyorsan hatip olmayı öğret,” dedi.

A122 Theon, *Prog.* 3:

[...] Kuşkusuz Attikalı olan Antisthenes Atina’dan Sparta’ya varınca, “Kadınlar bölümünden erkekler bölümüne gelmiş gibi oldum,” dedi.

A123 Diog. Laert. 6.2:

Hermippos’a göre Antisthenes Atinalılar, Thebailılar ve Spartalıların yanlışlarını ve meziyetlerini tartışmak amacıyla Isthmos Oyunları için toplanan kalabalığa katıldı, ancak bu kentlerden gelen kalabalığı görünce kendisini mazur görmelerini rica etti.

A124 Plu. *Lyc.* 30.7:

Sokratesçi Antisthenes, Thebailıların Leuktra Muharebesi’nden³³ sonra gururlandığını görünce tüm ciddiye-tiyle, onların öğretmenlerini dövdükleri için sevinen çocuklara benzediklerini söyledi.

A125

a Diog. Laert. 6.5:

Devletler iyi insanlar kötü insanlardan ayırt edilemediğinde yıkılır.

33 MÖ 371’de yapılan bu muharebede Epaminondas’ın komutası altındaki Thebailılar Sparta egemenliğine son verdiler.

b Maxim. 9.76:

Antisthenes'ten: Devletler iktidar sahipleri kötü insanları iyi insanlardan ayırt edemediğinde yıkılır.

A126 Diog Laert. 6.6:

Delice otunu tahıldan ve uygun olmayan askeri ordu-dan ayıkladığımız hâlde, kötü insanları devlet görevin-den uzaklaştırmamamız ne tuhaf!

A127 Diog. Laert. 6.8:

Atinalılara eşekleri ata dönüştürecek bir seçim yapmalarını öneriyordu.³⁴ Bunu saçma buldukları zaman da şöyle karşılık veriyordu: "Tamam ama sizin içinizde eğitim almadığı hâlde, sırf seçildiği için komutan olanlar yok mu?"

A128**a Soc. Ep. 8:**

Antisthenes'ten Aristippos'a: Tiranların yanında olmak ve özgürlüğünü Sicilya'nın yemek masalarında bırakmak bir filozofa yakışmaz. Filozofa yakışan, memleketinde olup azla yetinmektir. Ancak sen çok para kazanmanın ve çok güçlü insanları dost edinmenin iyi insanların yararına olduğunu düşünüyorsun. Oysa paraya ihtiyaç yoktur, ihtiyaç olsa bile bu şekilde kazanılması doğru değildir. Cahil kalabalıktan ve tiranlardan dost olmaz. Bu yüzden sana Syrakusai ve Sicilya'dan geri dönmeni tavsiye ediyorum. İnsanların söylediği gibi, hazza düşkünsen ve akli başında olan insanlara yakışmayacak şeylere bağlıysan, Antikyra'ya geri dön, uygun miktarda içersen çöpleme otu sana yardım edecektir. Zira bu Dionysius'un sarayındaki şaraptan daha güçlüdür. Zira saraydaki şarap seni delirtirken, çöpleme otu iyileştirir. Sağlık ve akli başındalık hastalık ve delilikten ne kadar uzaksa sen de şimdiki çevrenden o kadar uzak olmalısın.

34 Karş. Pl. *Phdr.* 260c.

b Soc. Ep. 11:

Aristippos'tan Aiskhines'e: [...] ancak bunları ve dostlarını kurtardığımı Antisthenes'e anlatma. Zira tiranların değil, Atina'da dürüst bir şekilde arpa satan arpa tüccarlarının ve şarap satan ve Sikira kayalarından rüzgâr estiğinde kalın harmani kiralayan meyhanecilerin dost edinilmesi ve Simon'un³⁵ gözetilmesi onu mutlu ediyor.

c Soc. Ep. 12:

Simon'dan Aristippos'a: Dionysius'un sarayındaki bilgeliğimden ötürü benimle alay ettiğini duyuyorum. Deri kesen biri olduğumu ve bu işi yaptığımı kabul ediyorum, gerekirse böyle büyük bir saygısızlıkla yaşarken Sokrates'in öğütlediği gibi yaşadığına inanan aptal insanları uyarmak için dikişleri yeniden kesmeye hazırım. Antisthenes de sizin düşüncesiz şakalarınızın hakemi olacak. Zira ona benim yaşam tarzımla alay eden yazılar yazıyorsunuz. İlahi zekâm, size yaptığım şakalar yeter. Açlığı ve susuzluğu hatırla, zira bunların kendini kontrol etmeyi amaçlayanlar üzerinde büyük bir gücü var.

A129 Gnom. Vat. 5:

Tiran Dionysios ölümlü olduğu için ağıt yaktığında, aynı adam³⁶ şöyle dedi: “Zaman geçtikçe ölmediğin için ağıt yakacaksın.”

A130 Ps.-Caes. Bas. Gram. Lat. 6.273:

Kinik filozof Antisthenes sebzelerini yıkarken Kyrene'li filozof Aristippos'un Sicilyalıların tiranı olan Dionysios'la yürüdüğünü gördü ve şöyle dedi: “Aristippos, bunlarla³⁷ yetinseydin, kralın peşinden gitmezdin.” O da şöyle cevap verdi: “Sen de kralla doğru bir şekilde konuşsaydın, bunlarla yetinmezdin.”

³⁵ Sokrates'in ayakkabı satıcısı olan bir öğrencisi.

³⁶ Antisthenes.

³⁷ Sebzelerle.

A131 Stob. 4.8.31:

Antisthenes'ten: Filozof Antisthenes cellatların tiranlardan daha dindar olduğunu söyledi. Biri bunun nedenini sorunca o şöyle cevap verdi: "Cellatlar yasalara uygun olarak suçluları öldürür, tiranlar ise masumları."

A132

a Epict. Diss. 4.6.20:

Antisthenes'in ne dediğini duydun mu? "Ey Kyros, iyi iş yapıp kötü söz işitmek krala özgüdür."

b M. Ant. 7.36:

Antisthenes'in bir sözü: İyi iş yapıp kötü söz işitmek krala özgüdür.

c Dio Chry. Or. 47.25:

Nitekim biri şöyle demişti: İyi iş yapıp kötü söz işitmek krala özgüdür.

A133 Stob. 4.9.10:

Antisthenes'ten: Biri, "Savaş fakir insanları silip süpürecek," deyince Sokratesçi Antisthenes, "Tamam ama başka birçok fakir insan yaratacak," dedi.

Teoloji (A134-A136)

A134

a Cic. N.D. 1.32:

Keza Antisthenes de doğayla ilgili yazdığı kitabında halkın birçok, doğanın ise tek bir tanrısı olduğunu söyleyerek tanrıların gücünü ve doğasını ortadan kaldırır.

b Minuc. Fel. Octav. 19.7:

[...] Antisthenes'e göre halkın birçok, buna karşılık doğanın tek bir tanrısı vardır [...]

c Lact. Div. Inst. 1.4.18 (Prince 576):

Antisthenes halkın birçok tanrısı olduğunu, buna kar-

şılık doğada tüm yüceliğin yaratıcısı olan tek bir tanrı olduğunu söylemiştir.

d Lact. *De Ira Dei* 11.14 (Prince 577):

Antisthenes ise doğayla ilgili eserinde doğada tek bir tanrı olduğunu, buna karşılık soyların ve kentlerin halklara özgü olan kendi tanrıları olduğunu söylemiştir.

e Philod. *Pherc* 1428 fr.21 col. 7a.3-8 (Prince 571):

Antisthenes'in *Doğa İncelemesi*'nde geleneğe göre birçok tanrı, doğaya göre tek tanrı olduğu söylenir.

f Philod. *Pherc* 1077 col.19.15-23 (Prince 572):

[...] Antisthenes geleneğe göre farklı isimleri olan tanrıları genel olarak kapsayan tek bir isimle [=tanrı] anıyor.

A135

a Clem. Alex. *Prot.* 6.71.2 (Prince 577):

Antisthenes Kinik olduğu için bu görüşü savunmamıştır, o Sokrates'in bir dostu olduğu için şöyle demiştir: “Tanrı hiçbir şeye benzemez, bu yüzden onu bir resimden tanımanın imkânı yoktur.”

b Clem. Alex. *Strom.* 5.14.108.4:

Ancak Sokratesçi Antisthenes kehanet diliyle Tanrı'yı şöyle konuşturur: “Kime benzettiniz beni?” Tanrı hiçbir şeye benzemez, dolayısıyla onu bir resimden tanımanın imkânı yoktur.

c Eus. *PE* 13.13.35:

Ancak Sokratesçi Antisthenes kehanet metnini yeniden yorumlayarak Tanrı'yı şöyle konuşturur: “Kime benzettiniz beni?” Tanrı hiçbir şeye benzemez, dolayısıyla onu bir resimden tanımanın imkânı yoktur.

A136 Clem. Alex. *Prot.* 7.75.3 (Prince 580):

Bu nedenle <Kybele rahipleri> dilendiğinde Antisthenes haklı olarak şöyle demiştir: “Gördüğünüz gibi tanrıların anasını boşuna beslemiyorum, tanrılar onu besliyor.”

Diğer Değişler ve Anekdotalar (A137-A151)

A137

a Diog. Laert. 6.7:

Öğrenilmesi en gerekli şeyin ne olduğu sorulunca, “Unutmanın nasıl ortadan kaldırılacağı,” cevabını verdi.

b Stob. 2.31.34:

Öğrenilmesi en gerekli şeyin ne olduğu sorulunca aynı adam, “Kötü şeyleri öğrenmemek,” cevabını verdi.

c Arsen. *Viol.* 502.13-14:

Öğrenilmesi en gerekli şeyin ne olduğu sorulunca Kral Kyros, “Kötü şeyleri öğrenmemek,” cevabını verdi.³⁸

A138

a Diog. Laert. 6.5:

Bir dostu notlarını kaybettiğini söyleyerek hayıflanınca, “Onları tablete değil zihnine yazmalıydın,” dedi.

b Diog. Laert. 6.3:

Pontoslu bir genç derslerine katılmak isteyip neye ihtiyacı olduğunu sorunca Antisthenes, “Aklın varsa, yeni bir kitap, yeni bir kalem ve yeni tabletlerle gel,” dedi.

A139 Diog. Laert. 6.4:

Orpheusçu gizemlere girdiğinde, rahip bu törene kabul edilen kişileri Hades’te birçok iyi şeyin beklediğini söyleyince, “O hâlde niye ölmüyorsun?” diye sordu.

A140 Ael. 10.16:

Antisthenes birçok insanı felsefeyle ilgilenmeye zorlamasına rağmen, onlar felsefeye yeterince ilgi göstermeyince kızdı ve kimseyi öğrenci olarak kabul etmedi.

A141 Diog. Laert. 6.4:

Niçin bu kadar az öğrencisi olduğu sorulunca, “Çünkü onları gümüş değnekle dövüyorum,” dedi. Öğrencilerini

38 Bu sözün Antisthenes’le alakası için bkz. Prince, *Antisthenes of Athens*, 312-313.

neden bu kadar sert bir şekilde cezalandırdığı sorulunca ise, “Hekimler de hastalarına aynı şekilde davranıyor,” dedi.

A142

a *Gnom. Vat.* 743 n.11 = *Gnom. Vindob.* 100 (Prince 328): Antisthenes, Kentauros Khiron’a hizmet eden Akhil-leus’un resmini görünce, “Aferin evlat, eğitim için bir canavara bile hizmet etmeyi kabul ediyorsun,” dedi.

b Stob. 2.31.33:

En güzel tacın hangisi olduğu sorulunca Sokratesçi filozof Antisthenes, “Eğitim sayesinde edinilen taç,” cevabını verdi.

c Diog. Laert. 6.103:

Antisthenes bilgelerin ve akıllı yerinde olanların diğer insanların düşünceleriyle yoldan çıkarılmamak için harfleri öğrenmemesi gerektiğini söyler dururdu.

A143 Diog. Laert. 6.6:

Bir gün kötü insanları yanında tuttuğu için kınanınca cevabı şu oldu: “Tamam ama hekimler de hastalanmadan hastalarının yanında duruyor.”

A144 Joh. Sares. *Polic.* 3.14.6:

“Birisi senin hakkında kötü konuşuyor,” diyen bir adama şu cevabı verdi: “Benim değil, suçladığı şeyi kendisinde gören hakkında kötü konuşuyor. Ancak benim hakkımda kötü konuşmayı denese bile, dinleme yeteneğinin dilden daha güçlü olması gerektiği için, bunu umursamam, zira her insanda bir dil, iki kulak vardır. <Hakkımda söylenen kötü sözleri> bir ölçüde umursarım, nitekim sözün sahibi benim daha iyi olduğumu kabul etmiştir, zira daha iyi olan iftiraya uğrar ve daha kötü olan iftira atar. Dolayısıyla bu durumdan hoşnut olurum, insanlığın baskısı altında olmadan bu zavallı adama acırım.”

A145 Gregor. Nazianz. *Orat.* 4.72:

Antisthenes yüce biriydi, zira sert ve kaba bir adam tarafından yüzüne vurulduğu için alnına tıpkı bir heykele işler gibi saldırganın adını yazdı, belki de bu şekilde daha ağır bir ceza almasını sağlamak istiyordu.

A146 Diog. Laert. 6.6:

Hiçbir kale birlik olan kardeşlerin ortak yaşamı kadar sağlam değildir.

A147 Plu. *Cap. Ex. Inim. Util.* 89b:

[...] Antisthenes ayakta kalmayı isteyenlerin akıllı dostlara veya kızgın düşmanlara ihtiyacı olduğunu söylerken haklıydı. Zira ilki uyarılarıyla, ikincisi ise hakaretleriyle insanı yanlış yoldan geri çevirir.

A148 Diog. Laert. 6.7:

Biri kendisinden şarabın yanında şarkı söylemesini isteyince, “O hâlde senin de flütle eşlik etmen gerekiyor,” dedi.

A149 Plu. *Per.* 152f:

Antisthenes, Ismenias’ın iyi flüt çaldığını duyunca şöyle dedi: “Tamam ama o kötü bir insan. Öyle olmasaydı iyi flüt çalamazdı.”³⁹

A150 *Gnom. Vat.* 743 = *Gnom. Vindob.* 95 (Prince 355):

Antisthenes yaşamdaki zahmetlerin köpekler gibi olduğunu, zira alışkın olmadıkları kişileri ısırıldığını söylemiştir.

A151 Diog. Laert. 6.6:

Gemi enkaza dönüştüğünde kendine su üzerinde yüzecek bir yolluk hazırla.

³⁹ Anlam belirsizdir. Muhtemelen Antisthenes Ismenias’ın flüt çalmaya gösterdiği özeni karakterini düzeltmek için göstermediğine dikkat çekmek istemiştir.

DIOGENES

Kökeni ve Yaşamı (D1-D13)

D1 Diog. Laert. 6.20, 6.76, *Anth. Gr.* 7.64-65, *Lib. Or.* 17.R512.16, Dio Chry. *Or.* 6.1, 8.1, Ael. 3.29, 8.14, 12.56, 12.58, 13.26, Plu. *Tim.* 15.8, *Quom. Quis Suos* 77e, Luc. *Ver. Hist.* 2.18, Philostrat. *Vit. Apoll.* 7.3, Paus. 2.4, Ov. *Pont.* 1.3.67; Pomp. Mel. *Chorog.* 1.19.105; Strab. 12.2.11: [...]
Sinoplu Diogenes [...]

D2

a *Chron. Pasch.* a.362:

Hikesios'un oğlu Kinik Diogenes.

b *Suda* s.v. Diogenes:

Hazinedar Hikesios'un oğlu Sinoplu Diogenes.

D3 Diog. Laert. 6.20-21:

Diogenes Sinoplu ve hazinedar Hikesios'un oğludur. Diokles'in söylediğine göre babası kendisine emanet edilen devletin parasının değerini düşürdüğü için¹ sürgün edildi. Ancak Eubulides Diogenes'le ilgili kitabında bunu onun yaptığını ve babasıyla birlikte yurdunu terk etmek zorunda kaldığını söyler. Keza Diogenes de *Par-dalos* adlı eserinde paranın değerini düşürdüğünü itiraf eder. Bazılarının anlattığına göre kendisi de denetçi-yken diğer denetçiler tarafından ayartılmış, Delphoi'a ya da kendi kentindeki Delos kehanet merkezine gitmiş ve yapmaya zorlandığı bu işi yapıp yapmaması gerektiğini

¹ Sahte para bastığı veya paradaki madenin değerini düşürdüğü için.

Apollon'a sormuştur. Tanrı ona tedavüldeki parayı bozma iznini verince onun ne demek istediğini anlamamış ve paranın değerini düşürmüştür, yaptığı anlaşılınca da bazılarına göre sürülmüş, başkalarına göreyse başına geleceklerden korkarak kendi isteğiyle kentten ayrılmıştır. ^[21] Başka bir öyküye göreyse, babası ona parayı emanet etmiş, o da parayı bozmuştur, bunun sonucunda babası mahkûm edilmiş ve ölmüştür, oğlu ise Delphoi'a gitmiş ve paranın değerini düşürmesinin doğru olup olmadığını değil, en büyük şöhreti nasıl elde edebileceğini sormuş ve kehanet cevabını almıştır.

D4 Diog. Laert. 6.56:

Paranın değerini düşürdüğü hatırlatılınca, “Bir zamanlar ben de senin gibiydim ama sen asla benim bugün olduğum gibi olmayacaksın,” demiştir. Aynı suçlamayı yapan başka birine ise, “Bir zamanlar işerken kendimi tutamıyordum ama şimdi tutabiliyorum,” cevabını vermiştir.

D5

a Diog. Laert. 6.49:

Biri, “Sinoplular sana sürgün cezası verdi,” deyince, “Ben de onlara orada kalma cezası verdim,”² dedi.

b Plu. *Exil.* 602a:

Biri, “Sinoplular sana Pontos'tan sürgün cezası verdi,” deyince Kinik Diogenes şöyle cevap verdi: “Ama ben de onlara orada kalma cezası verdim.”

D6 Plu. *Exil.* 605d:

Dolayısıyla sürgünden ötürü şöhretin yitirildiği düşüncesi gülünçtür. Ne saçmalık! Diogenes şöhretini mi yitirdi?

D7 Ov. *Pont.* 1.3.67-68:

Sinoplu Kinik vatanından uzakta diye kederlenmedi, zira senin yerini, Attika toprağını benimsedi.

2 Karş. E. *IT* 253.

D8 Plu. *Cap. Ex. Inim. Util.* 87a:

Diogenes ve Krates gibi bazıları da sürgünü ve malını mülkünü yitirmeyi inziva ve felsefe çalışması için bir fırsat olarak gördü.

D9 Jul. *Or.* 6.188a:

[A67...] <Felsefeye başlamak isteyenlerin> sadece Pytholu tanrıya³ kulak verip şu iki ilkeyi benimsemeleri yeterlidir: “Kendini bil” ve “Parayı boz”. Dolayısıyla Yunanların yararlandığı tüm nimetlerin kaynağı, Yunanistan’ın lideri, yasa koyucusu ve kralı olduğuna inandığım Delphoi tanrısının bu felsefenin kurucusu olduğu açıkça görülmektedir. Bu tanrının bir zerreden bile habersiz olması mümkün değildir, dolayısıyla Diogenes’in özel yeteneğini gözden kaçırmaması söz konusu olamaz. Onu felsefeye yönlendiren o tanrıdır, bunu başkalarına yaptığı gibi sadece sözlerle zorlayarak değil, onu istediği amaç doğrultusunda sembolik olarak kullandığı şu iki sözcükle eğiterek bizzat yönlendirmiştir: “Parayı boz”

D10 Jul. *Or.* 7.211d:

Geleneksel inanışlara değer vermeyen, aksine hakikatin peşine düşen biri kendi karakterini bu fikirlere göre değil, mevcut olgulara göre şekillendirecektir. Bu yüzden benim düşünceme göre, kendini bilen, başkalarının kendisiyle ilgili fikirlerini değil, gerçekte olanı bilecektir. Buradan Pytholu tanrının hakikati dile getirdiği ve Diogenes’in ona boyun eğdiği için ikna olduğu ve bir sürgünden ziyade Persia kralından bile daha büyük birine dönüştüğü sonucu çıkmaz mı?

D11 Diog. *Laert.* 6.49:

Biri sürgün edilmesiyle alay edince, “Budala, bu sayede felsefeye yöneldim,” dedi.

3 Pytho, Delphoi kentinde bir bölge. “Pytholu” ile buradaki kehanet kültürünün tanrısı Apollon kastedilmektedir.

D12 Plu. *Tranq. An.* 467c-d:

Talihin yönü değişebilir, bize istemediğimiz şeyleri de verebilir. Diogenes sürgün edildi. “O kadar da kötü değil”, zira sürgünden sonra bir filozof gibi yaşamaya başladı.

D13 Dio Chry. *Or.* 8.1:

Diogenes yurdu Sinop’tan sürgün edilince Atina’ya geldi, tam bir dilenci gibi görünüyordu ve orada Sokrates’in yoldaşları olan Platon, Aristippos, Aiskhines, Antisthenes ve Megaralı Eukleides ile karşılaştı.

Antisthenes’le Karşılaşması (D14-D23)**D14 Dio Chry. *Or.* 8.1-4:**

Çok geçmeden hepsini⁴ küçümsemeye başladı, sadece Antisthenes’e saygı duyuyordu, onun kişiliğinden ziyade söylediği sözlerden etkileniyor, sadece onun sözlerinin doğru ve insanlığın yararına olduğunu düşünüyordu. ^[2] Antisthenes’in kendi sözleriyle çeliştiğini görünce onu bazen eleştiriyor, kişiliğinin oldukça zayıf olduğunu söylüyordu, bu yüzden onu ne kadar ses çıkarırsa çıkarsın kendi sesini duyamayan bir trompete benzetiyordu. ^[3] Antisthenes ise onun bu sert yaklaşımını hoşgörülle karşılıyordu, zira onun karakterine hayrandı, onun trompet benzetmesine karşılık o da Diogenes’in kanat sesleri az çıkarsa da iğneleri delici olan arılara benzediğini söylüyordu. Seyislerin yabani ama cesur ve çalışmaya istekli bir at edindiklerinde onun zorlu karakterine itiraz etmemesi, buna karşılık tembel ve hımbıl atlardan hoşlanmaması ve yararlanmaması gibi Antisthenes de Diogenes’in açık sözlülüğünden hoşlanıyordu. ^[4] Bu yüzden müzik aletlerini akort eden kişilerin telleri koparmamaya çalışması gibi o da bazen

4 Diğer filozofları.

Diogenes'i coşturuyor, bazen de gerginliğini azaltmaya çalışıyordu.

D15 Diog. Laert. 6.21:

Atina'ya geldiğinde Antisthenes'ten etkilendi. Antisthenes onu geri çevirdi, zira öğrencileri hoş karşılamıyordu, Diogenes'in yoğun ısrarından bıktı. Bir keresinde değneğini ona kaldırıncı öbürü başını uzatarak şöyle dedi: "Vur, zira anlatacak bir şeyin olduğunu düşündüğüm sürece beni senden uzaklaştırabilecek kadar sert bir değnek bulamayacaksın." Bu andan itibaren onun öğrencisi oldu ve sürgünü sade bir yaşama dönüştü.

D16 Ael. 10.16:

[... = A140] Bu yüzden <Antisthenes> Diogenes'i bile yanından kovdu. Ancak Diogenes inat edip ısrarlı davranınca onu sopayla uzaklaştırmak istedi, hatta kafasına da vurdu. Diogenes gitmedi, aksine daha büyük bir şevkle onun yanında kalmayı istedi, derslerini takip etme arzusuyla şöyle dedi: "İstersen bana vur, kafamı önüne uzatacağım, ancak beni derslerinden uzaklaştıracak kadar sert bir sopa bulamayacaksın." Diogenes'in bu yaklaşımı Antisthenes'in hoşuna gitti.

D17 Hier. Jov. 2.14:

Antisthenes'in en meşhur öğrencisi büyük Diogenes'ti, o doğayı yendiği için, Kral İskender'den bile daha heybetliydi. [...] Antisthenes öğrenci almakta isteksizdi, ancak ısrarcı Diogenes'i yanından uzaklaştıramadı, sonunda onu gitmediği takdirde sopasıyla döveceğini söyleyerek tehdit etti, bunun üzerine Diogenes kafasını eğdi ve "Beni seni takip etmekten alıkoyabilecek kadar sert bir sopa yok," dedi.

D18 Eus. PE 15.13.6-8:

[... = A11] "Köpek" Diogenes onun⁵ öğrencisi oldu.

5 Antisthenes'in.

D19 Epiph. *Or. Fid.*, s.138 (Oporinus):

Karadeniz kıyısındaki Sinop'ta doğan Kinik Diogenes her konuda Antisthenes'e katılıyordu.

D20 Macrobian. *Satur* 7.16.21:

Diogenes hocası olan Kinik Antisthenes'i eleştirerek överdi. "Beni zenginken fakir yaptı ve geniş bir ev yerine bir fıçıda yaşamamı sağladı." Şöyle deseydi çok daha iyi olurdu: "Beni bir filozof ve kusursuz erdem sahibi biri yaptığı için ona şükran borçluyum."

D21 Plu. *Quaest. Conv.* 2.632e:

Tenkit minnettarlık ifade ettiğinde kabul edilebilir bir şakaya dönüşür. Diogenes'in Antisthenes'le ilgili söylediği gibi, "Bana eski püskü bir kıyafet giydirdi ve beni yurdumdan uzakta, fakir yaşamaya zorladı." – "Beni bilge, özgür ve mutlu biri yaptı," deseydi aynı etkiyi bırakmazdı.

D22 Epict. *Diss.* 3.24.67:

Hep şunu söylüyordu: "Antisthenes'in beni özgürleştirmesinden beri artık bir köle değilim." [...=D101]

D23 Epict. *Diss.* 4.1.111-114:

[...=D102] İşte Diogenes bu şekilde Antisthenes tarafından özgürleştirildi ve sonra onun kimse tarafından bir daha köleleştirilemediği anlatıldı.

Korinthos Dönemi ve Köle Olarak Satılması (D24-D36)

D24 Schol. *Luc. Vit. Auct.* 7:

Antisthenes'in ölümünden sonra Korinthos'a taşındı, çünkü yaşam tarzından ötürü Atinalıların nefretini kazandı. Kraneion'da sokaktaki bir fıçıda yatıp kalkıyor, sadece yaşamasını sağlayan şeyleri yiyip içiyor, bazen Korinthos'ta, bazen de Atina'da bulunuyordu. Kışın

daha sıcak havası olan Atina'da, yazın ise rüzgâr her iki denizden estiği için serin olan Korinthos'ta yaşıyordu.

D25 Plu. *Quom. Quis Suos* 78d:

Diogenes Korinthos'tan Atina'ya ve Atina'dan Korinthos'a taşınmasını Perslerin kralının baharda Susa'da, kışın Babil'de ve yazın Media'da yaşamasıyla karşılaştırıyordu.

D26 Plu. *Alex.* 14.1:

Korinthos'ta yaşayan Sinoplu Diogenes'in de [...]

D27 Jul. *Or.* 7.212d:

Atina'da yaşamayı tercih etti, ancak ilahi irade Korinthos'a gitmesini buyurunca özgür bırakılmasına rağmen bu kenti terk etmesi gerektiğini düşünmedi. Zira tanrıların onu önemseydiğine ve tesadüfen veya bir kaza sonucu değil, bizzat tanrılar tarafından bir amaç için Korinthos'a gönderdiğine inanıyordu. Korinthos'un Atina'dan daha fazla şatafata batmış olduğunu gördü ve daha katı, daha cesur bir yenilikçiye ihtiyaç duyulduğu için orada kaldı.

D28

a Diog. Laert. 6.74-75:

Köle olarak satılmasına da çok soylu bir şekilde katlandı. Aigina'ya yaptığı bir yolculuk sırasında Skirpalos'un komutasındaki korsanlar tarafından kaçırıldı ve Girit'e getirilerek satıldı. Çığırkan elinden ne iş geldiğini sorunca, "İnsanları yönetmek," cevabını verdi. Kuşağında güzel bir mor şerit bulunan bir Korinthosluyu gözüne kestirdi, adam yukarıda bahsettiğimiz Kseniades'ti, Diogenes şöyle dedi: "Beni bu adama sat, bir efendiye ihtiyacı var." Kseniades onu satın almak için geldi ve Korinthos'a götürdü, çocuklarının hocası yaptı ve onu tüm ev işlerinden sorumlu kıldı. O da evi her açıdan iyi bir şekilde yönetti, nitekim Kseniades şöyle demeye başladı: "Evime iyi bir tanrısal varlık geldi."

[75] Kleomenes *Paidagogika* Üzerine adlı eserinde Diogenes'in dostlarının onu fidyeyle kurtarmak istediğini, onun ise dostlarına ahmak dediğini söyler. Zira yine Diogenes'in söylediğine göre aslan kendisini besleyen bakıcının kölesi değildir, aksine bakıcı aslanın merhametine teslim olmuştur. Zira kölenin işareti korkudur, vahşi hayvanlar insanları korkutur.

b Diog Laert. 6.29-32:

Menippos *Diogenes'in Satılması* adlı eserinde onun nasıl kaçırılıp satıldığını ve elinden ne geldiğinin sorulduğunu anlatır. Diogenes bu soruya şöyle cevap vermiş: “İnsanları yönetirim.” Çığırtkandan insanlara kendisine efendi satın almak isteyip istemediklerini sormasını istemiş. Oturması yasaklanınca, “Sorun değil, zira balıklar da nasıl yatarlarsa yatsınlar, kendilerine müşteri bulurlar,” demiş. ^[30] “Şaşıyorum, bir tencere veya bir tava satın almadan önce güzel çınlayıp çınlamadığını deneriz, ancak satın alacağımız şey bir insan olunca sadece bakmakla yetiniriz,” demiş. Kendisini satın alan Kseniades'e şöyle demiş: “Bir köle olsam da bana boyun eğmelisin, bir hekim veya bir devlet adamı kölelik ettiğinde onlara da boyun eğilecektir.” Eubulos *Diogenes'in Satılması* adlı eserinde bunun sonucunda onun Kseniades'in oğullarını nasıl eğittiğini anlatır. Diğer öğrettikleri yanında, onlara biniciliği, ok atmayı, sapanla taş atmayı ve mızrak fırlatmayı da öğretmiştir. Çocuklar güreş okuluna yazılınca güreş hocasının çocukları tümüyle eğitmesine izin vermedi, sadece renklerinin değişebileceği ve sağlıklı olabilecekleri kadar eğitim almalarını istedi. ^[31] Kseniades'in oğulları şairlerden, tarihçilerden ve Diogenes'in kendi metinlerinden birçok paragrafı ezberledi, iyi bir hafızaya kavuşabilmek için her yolu denedi. Diogenes çocuklara evde kendi işlerini görmeyi, basit yiyeceklerle yetinmeyi ve

sadece su içmeyi öğretti. Saçlarını kısa kestiriyor, süssüz ve hafif giysiler giydirip dışarıda çıplak ayakla, sessizce ve etraflarına bakmadan dolaşmalarını sağlıyordu. Onları ava da götürüyordu. Çocuklar Diogenes'e büyük bir saygı duyuyor ve onu anne babalarına karşı savunuyorlardı. Aynı Eubulos'un söylediğine göre Diogenes Kseniades'in evinde yaşlanmış ve ölünce onun oğulları tarafından gömülmüştür. ^[32] Nitekim Kseniades ona nasıl gömülmek istediğini sorunca şöyle cevap vermiş: "Yüzüstü." Diğer nedenini sorunca da "Çünkü kısa bir süre sonra yer değiştirecek," demiş.

c Diog. Laert. 6.36:

Kendisini satın alan Kseniades'e şöyle demiş: "Gel ve emirlerime nasıl uyduğunu gör." Kseniades "ırmaklar kaynağına geri akıyor"⁶ dizesini alıntılایınca Diogenes şunu sormuş: "Hastalansaydın ve bir hekim çağırsaydın, ona boyun eğmek yerine 'ırmaklar kaynağına geri akıyor' der miydin?"

D29 Gel. 2.18.9-10:

Kinik Diogenes de köle olarak hizmet etti. Ancak özgürlükten köleliğe satılarak geçti. Korinthoslu Kseniades onu satın almak isteyip herhangi bir zanaat bilgisine sahip olup olmadığını sorunca şöyle cevap verdi: "Özgür insanlara hükmetmeyi bilirim." Kseniades bu cevabından etkilenerek onu satın aldı ve ona güvenerek elinden tutup oğullarının yanına götürdü. "Al bakalım, çocuklarıma hükmedebilirsin," dedi.

D30 Muson. Ruf. 9:

Söyle bana dostum, Diogenes Atina'ya sürgün edildiğinde veya korsanlar tarafından satılıp Korinthos'a geldiğinde, çağdaşları arasında ondan daha açık sözlü konuşan başka biri var mıydı? Peki, yine çağdaşları ara-

6 E. Med. 410.

sında Diogenes'ten, hani kendisini satın alan Kseniades'i efendinin kölesini yönetmesi gibi yöneten bu adamdan daha özgür biri var mıydı?

D31 Philon, *Quod Omn. Prob. Lib. Sit* 121-124:

Öyle soylu ve yüce bir ruha sahipti ki korsanlar tarafından kaçırılınca, kendisine çok az yemek verilmesine rağmen bu durumdan hiç etkilenmedi ve kendisi üzerinde söz sahibi olan bu kişilerin acımasızlığından çekinmedi. Şöyle dedi: “Yavru domuzlar ve kuzular satılacağı zaman şişmanlasın ve sağlıklı görünsün diye dikkatli bir şekilde beslenirken, canlıların en iyisi olan insanın bir deri bir kemik kalacak şekilde az beslenip her şeyden yoksun bırakılması çok saçma.” ^[122] Daha sonra yeterli miktarda yiyecek yardımı aldı ve diğer tutsaklarla birlikte pazara getirilmek üzereyken oturdu ve yüce bir ruhla akşam yemeğini yedi, yemeğinin bir kısmını yanındakilerle paylaştı. İçlerinden paylaştığı yiyeceği almaya gönüllü olmayan ve oldukça üzgün görünen birine, “Surat asmaktan vazgeç, yapabileceğinin en iyisini yap, zira

sarı saçlı Niobe bile yemeği düşünüyordu,
gençliğinin baharında, altısı kız, altısı erkek

on iki çocuğunu
sarayda kaybetmiş olmasına rağmen”⁷

^[123] Müşterilerden biri hangi işte usta olduğunu sorunca o cüretkâr bir şekilde, “İnsanları yönetmekte ustayım,” dedi. Özgürlüğünü, asaletini ve lider karakterini gösteren bu cevap bizzat ruhunun bir buyruğudur. Yine diğerleri üzüntü ve umutsuzluk içindeyken onun gönül rahatlığıyla şaka yapmayı sürdürdüğünü görürüz. ^[124] Örneğin anlatılana göre kadınsılıktan mustarip olan müşterilerden birinin erkek gibi görünmediğini fark

edince ayağa kalktı ve “Beni satın almalısın, zira bir kocaya ihtiyacın olduğu görülüyor,” dedi, adam utan-
cından yerin dibine geçti ve diğerleri onun cesaretine
ve esprili hazırcevaplığına hayran oldu. Onun durumu
için “kölelik” terimini veya üzerinde hiçbir otoritenin
söz sahibi olamadığı “özgürlük” dışında başka bir te-
rim kullanabilir miyiz?

D32 Stob. 3.3.52:

Korinthos’ta satılırken çığırtkan ona elinden ne geldi-
ğini sordu, o da “İnsanları yönetmek,” cevabını verdi.
Çığırtkan gülererek şöyle dedi: “Eğer biri bir efendi satın
almak isterse, harika bir iş yapmış olacağım.”

D33 Plu. *Tranq. An.* 466e:

Diogenes satışa çıkarıldığında yere yatarak satıcısıyla
alay etti ve ayağa kalkması söylenince nükteli ve alaycı
bir üslupla, “Ya balık satsaydın ne olacaktı?” diyerek
ayağa kalkmayı reddetti.

D34 Clem. Alex. *Paedag.* 3.3.16.1:

Diogenes satışa çıkarıldığında doğru bir eğitim almamış
aşağılık kişilerden birine büyük bir cüretkârlıkla, “Gel
buraya genç adam, kendin için bir adam satın al,” dedi,
bu belirsiz ifadeyle onun gösterişe olan düşkünlüğünü
cezalandırmış oluyordu.

D35 *Suda* s.v. Diogenes:

Yaşlı bir adamken korsan Skirtalos tarafından kaçırıldı
ve Korinthos’ta Kseniades adındaki birine satıldı, orada
kendisini satın alan bu adamla kaldı; Atinalılar, yakınla-
rı ve dostları tarafından parası ödenerek özgür bırakıl-
mayı istemedi.

D36 Sen. *Ep.* 47.12 = Macrob. *Satur.* 1.11.7:

Hecuba’nın, Croesus’un, Darius’un annesinin, Dioge-
nes’in veya Platon’un ne kadar yaşlıyken köleleştirildi-
ğini bilmiyor musun?

“Köpek” (D37-D44)

D37 Arist. *Rhet.* 3.1411a:

Köpek Attikalıların ortak yemek alanının meyhane olduğunu söylüyordu.⁸

D38

a Diog. Laert. 1.17:

Bazı ekoller adını [...] yaşam tarzlarına uygun lakaplardan almıştır, bu Kinikler için de geçerli bir durumdur.

b Diog. Laert. 6.60:

Köpek olarak anılmasına neden olacak ne yaptığı sorulduğunda, “Bana bir şey veren insanlara sırnaşıyorum, vermeyenlere ise havlıyor ve kötülere dişlerimi geçiriyorum,” dedi.

c Diog. Laert. 6.33:

Kendisinin herkesin övdüğü, ancak övenlerden kimse-
nin kendisiyle ava gitmeye cesaret edemediği türden bir köpek olduğunu söylüyordu.

d Diog. Laert. 6.55:

Ne tür bir köpek olduğu sorulunca şöyle dedi: “Acıktığımda Melitaialı, doyduğumda ise Molossialı bir köpeğim, herkes bunları över ama kimse onlarla ava gitmeye cesaret edemez, zira zorlu köpeklerdir, aynı şekilde sen de benim yaşadığım gibi yaşayamazsın, zira acı çekmekten korkarsın.”

e Diog. Laert. 6.61:

Çarşıda yemeğini yerken onu görenler “Köpek!” diye bağırdı, bunun üzerine o, “Yemeğimi yerken etrafımda dolaştığınız için asıl siz köpeksiniz,” dedi.

⁸ Bu Diogenes’ten “Köpek” olarak bahseden en eski kaynaktır. Çağdaşı olan Aristoteles’in ondan “Köpek” diye söz etmesi diğer çağdaşlarının da onu bu şekilde tanıdığını göstermektedir. Bu konuyla ilgili olarak bkz. F. Sayre, *The Greek Cynics*, Baltimore, J. H. Furst Company, 1948, s. 50-51. Ayrıca burada Diogenes Spartalıların ortak yemek alanına gönderme yaparak Attikalıların (Atinalıların) meyhanede buluştuğunu söylemektedir.

f Diog. Laert. 6.46:

Bir akşam yemeğinde bazı kişiler ona köpekmiş gibi kemik attı, o da bir köpekmiş gibi üzerlerine işeyerek onlara cevap verdi.

g Diog. Laert. 6.61:

Bir grup korkak insan kendisinden saklanınca, “Korkmayın, bir köpek pancarla beslenmez,” dedi.⁹

h Diog. Laert. 6.45:

Etrafını çevirip, “Dikkat edin de bizi ısırmasın,” diyen birkaç oğlana şöyle dedi: “Korkmayın, köpekler pancarla beslenmez.”

D39 *Gnom. Vat.* 194:

Diyalektikçi Polyksenos insanların ona Köpek demesine kızınca Diogenes şöyle dedi: “Sen de bana Köpek demelisin, Diogenes benim lakabım, ben gerçek bir köpeğim ama dostlarını koruyan soylu bir köpek!”

D40 Stob. 3.13.44:

Diogenes şöyle derdi: “Diğer köpekler düşmanlarını ısırır ama ben korumak için dostlarımı ısırırım.”

D41 Themist. *Virt.* 43:

Atina halkı Diogenes’e “Köpek” diyordu, zira o yere yatak serip geceyi sokakta, kapıların önünde geçiriyordu. Ancak Diogenes bu lakabı seviyordu, zira benimsediği yaşam tarzına uygun olduğunu görüyordu. Nitekim Platon’un köpeklerin doğasıyla ilgili söylediği gibi, köpeklerin tanıdıklarını sevme ve onlara sırtışma, buna karşılık tanımadıklarına saldırma alışkanlığında olduğunu, iyi ile kötünün bilgisine sahip oldukları için değil, insanları tanıyıp tanımamalarına bağlı olarak dostla düşmanı ayırt edebildiğini biliyordu. Filozof da bu nitelikte olmalı, biri kendisine bir şey vermedi diye ondan nefret etmemeli, aksine erdemli olduğunu anladığı her-

9 Çocukların pancar gibi yumuşak olduğu ima edilmektedir.

kesi bir dost olarak görmeli ve kötülüğünü gördüğü kişileri ise kendisine yabancı saymalıdır. Bir köpek sürekli gördüğü birini dostu sayarken, filozof dostla düşmanı ayırt etmede gözlerindense kavrayış gücünden yararlanır, bu sayede birine yaklaşıırken diğerinden uzaklaşır, kötü biri karşısında öfkesini göstermekten veya onu ısır-maktan imtina eder, aksine onu uyararak doğru düşün-ceye sevk eder ve onu iyileştirir, ısırıldığında olacağı gibi uyardığında da saklı kalan kusurları ortaya çıkarır ve belirgin kılar. İnsan bu türden bir köpekse, sadece bir evi korumaz ve sadece bir kişiyi beslemez, aksine insanlar malını mülkünü kaybetmesin diye değil, dürüstlüğü ve karşılıklı uyumu çalınmasın diye tüm insanlığı gözetir.

D42 Ath. 13.611c:

Köpeklerin sürdürdüğü yaşam tarzını taklit etmenize rağmen onların niteliğinden yoksunsunuz, zira kötü bir topluluksunuz ve birlikte yaşadığınız insanları anlayamıyorsunuz, kavrama yetenekleriniz büyük ölçüde köpeklerinkinden kötü, aldırış etmeden ve dikkatsiz bir şekilde yaşıyorsunuz.

D43

a Luc. *Vit. Auct.* 7:

HERMES Onu kapıda bekçi yaparsan, bir köpekten çok daha güvenilir birini bulmuş olacaksın. Zaten ona Köpek deniyor. [=D413]

b Luc. *Vit. Auct.* 10:

DIOGENES Dilin kaba, sesin uyumsuz ve bir köpeğin havlaması gibi olsun. [=D413]

D44 Auson. *Epitaph.* 28:

“Söyle köpek, bu mezar kimin?” – “Köpeğin.” – “Hangi köpekmiş o?” – “Diogenes.” – “Öldü mü?” – “Ölmedi, göçtü.” – “Tek mal varlığı heybesi ve evi de sedir olan Diogenes ölümler diyarına nasıl göçtü?” – “Cerberus

ona izin vermeyecek.” – “O hâlde nerede?” – “Aslan’ın parlak yıldızının parladığı yere adil Erigone’nin¹⁰ köpeği olarak katılmıştır.”

Filozoflarla İlişkisi (D45-D72) Sokrates’le İlişkisi (D45)

D45 Ael. 4.11:

Diogenes Sokrates’in bile mütevazı evine, küçük kanepesine ve aslında her zaman giymediği sandaletlerine aşırı önem verdiği için gösterişe düşkün olduğunu söylerdi.¹¹

Platon’la İlişkisi (D46-D61)

D46 Ael. 14.33:

Platon Diogenes’in de bulunduğu bir yerde farklı konularda konuşma yapıyordu ama Diogenes onu dinlemiyordu. Ariston’un oğlu¹² sinirlendi ve şöyle dedi: “Söylediklerimi dinle köpek!” Diogenes umursamadan şöyle cevap verdi: “Tamam ama ben köpeklerin yaptığı gibi satıldığım yere dönmedim.” Bu sözüyle Platon’un Sicilya’ya yaptığı ikinci yolculuğu kastediyordu.¹³ Yazılanlara göre Platon Diogenes’in “delirmiş Sokrates” olduğunu söylüyordu.

D47 Diog. Laert. 6.54:

Biri, “Diogenes’in nasıl biri olduğunu düşünüyorsun?” diye sorunca Platon, “Delirmiş Sokrates,” cevabını verdi.

10 Erigone babası Ikarios’un ölümüne dayanamayarak kendisini asmış, bunun karşılığı olarak Başak Takımyıldızı olarak göğe çıkarılmıştır.

11 Sokrates’in sandalet giymesiyle ilgili olarak bkz. Pl. *Smp.* 174a.

12 Platon.

13 Diogenes bu sözüyle Platon’un Sicilya’ya yaptığı ziyaretten sonra köle olarak satılmasını ve fidyeyle özgürlüğüne kavuşmasını kastetmektedir. Aynı hikâyeye ilgili olarak bkz. Diog. Laert. 3.18-23.

D48 Diog. Laert. 6.24:

Platon'un derslerine zaman kaybı, Dionysia'daki gösterilere büyük dikizcilik oyunları ve demagoglara ise kitlenin yağcılarını diyordu.

D49 Diog. Laert. 6.25:

Bir gün Platon'un pahalı bir sofradan sadece zeytin aldığını görünce şöyle dedi: "Nasıl oluyor da böyle yiyecekler için Sicilya'ya giden filozof şimdi önüne konulanların tadını çıkaramıyor?" Platon, "Tanrılar aşkına Diogenes, orada da vaktimin büyük bir bölümünü zeytin ve benzer yiyeceklerle geçirdim," cevabını verdi. "O hâlde," dedi Diogenes, "niye Syrakusai'a gitme ihtiyacı hissettin? O dönem Attika'da zeytin yetişmiyor muydu?" Ancak Favorinus *Tarih Çeşitlemesi* adlı eserinde bunu Aristippos'a atfeder.

D50 Diog. Laert. 6.25:

Başka bir zaman ise kuru incir yediği sırada Platon'la karşılaştı ve onunla da paylaşabileceğini söyledi. Platon incirleri aldı ve yedi, bunun üzerine Diogenes, "Ben paylaşabileceğimi söyledim, hepsini ye demedim," dedi.

D51 Diog. Laert. 6.25:

Yine bir gün Platon Dionysios'un yanından gelen dostlarını evine davet edince Diogenes halılarına bastı ve şöyle dedi: "Platon'un gösteriş düşkünlüğüne basıyorum." Platon'un cevabı şu oldu: "Gururlanmıyormuş gibi görünerek ne kadar da çok gururlanıyorsun Diogenes." Başkaları Diogenes'in şöyle dediğini söyler: "Platon'un içi boş gururuna basıyorum." Platon'un yanıtı ise şu olmuş: "Başka bir içi boş gururla Diogenes." Sotion dördüncü kitabında bu sözü Kinik filozofun Platon'a söylediğini belirtir.

D52

a Diog. Laert. 6.25:

Bir gün Diogenes ondan şarap ve kuru incir istedi. Pla-

ton da ona ağzına kadar dolu bir testi şarap gönderdi. Bunun üzerine Diogenes şöyle dedi: “Sana iki iki daha kaç eder diye sorsalar, yirmi mi dersin? Ne senden isteneni veriyorsun ne de sana sorulana yanıtlıyorsun.” Onun gevezeliğiyle böyle alay etti.

b Stob. 3.36.21:

Diogenes Platon’dan bahçesinden üç incir göndermesini istedi, Platon bir sepet dolusu incir gönderince şöyle dedi: “Yine aynısını yaptı, ondan bir iste, sana bin versin.”

D53 Diog. Laert. 6.40:

Platon onu bir köpek olarak betimleyince, “Çok doğru, zira beni satanlara tekrar geri dönerim,” dedi.

D54 Diog. Laert. 6.40:

Platon insanı iki ayaklı ve tüysüz bir canlı olarak tanımladı ve bu yüzden alkışlandı. Diogenes bir kümes hayvanının tüylerini yoldu ve dersliğe getirerek şöyle dedi: “İşte Platon’un insanı.” Bu tanıma “geniş tırnaklı” eklemesini yaptı.

D55 Diog. Laert. 6.41:

Bir gün yağmurdan sıırıslıklam vaziyette ayakta duruyor, çevresindekiler de ona acıyordu. Platon onun gösteriş merakına göndermede bulunarak gerçekten acıyorlarsa çevresindekilerin onu terk etmesi gerektiğini söyledi.

D56 Gnom. Vat. 743 n.445:

Diogenes Platon’u çarşıda yemek yemeye çağırınca Platon, “Senin gösterişsiz tavrın gerçekten gösterişsiz olsaydı çok çekici olurdu,” dedi.

D57 Diog. Laert. 6.53:

Platon idealardan bahsediyor, “masalık” [masa idea’sı] ve “bardaklık” [bardak idea’sı] terimlerini kullanıyordu, Diogenes şöyle dedi: “Masa ve bardağı görüyorum, ancak senin masalığını ve bardaklığını görmüyorum

Platon.” Bunun üzerine Platon şöyle cevap verdi: “Zira senin görülebilir masa ve bardağı görebilen gözlerin var, ancak masalık ve bardaklığı ayırt edebilecek bir kavrama yeteneğin yok.”

D58 Diog. Laert. 6.58:

Platon onu marul yıkarken görünce yanına geldi ve sakince şöyle dedi: “Dionysios’a¹⁴ dalkavukluk etseydin, şimdi marul yıkıyor olmazdın.” Diogenes de aynı sakinlikle şu cevabı verdi: “Sen de marul yıkasaydın, Dionysios’a dalkavukluk etmezdin.”

D59 Diog. Laert. 6.67:

Dilendiği için Platon’un dilenmediği hatırlatılarak kınandı, bunun üzerine, “O da dileniyor ama bunu yaparken ‘başını eğiyor ki başkaları duyamasın.’”¹⁵

D60 Stob. 3.13.45:

Diogenes Platon’a yasalar kitabını mı yazdığını sordu, o da “Evet,” dedi. Diogenes, “Ne garip, sen devlet kitabını yazmamış mıydın?” diye sordu. Platon, “Yazmıştım,” cevabını verince bu sefer, “Peki, devletinde yasalar yok muydu?” diye sordu. Platon, “Elbette vardı,” cevabını verdi, bunun üzerine Diogenes, “O hâlde niçin yeniden yasaları yazma ihtiyacı duydun?” diye sordu.

D61

a Plu. *Virt. Mor.* 452d:

Diogenes Platon’un övüldüğünü duyunca, “Bunca zamandır felsefe yapmasına rağmen henüz kimseye acı çektirmemiş olması onun için harika bir şey!”

b Stob. 3.13.68:

Diogenes Platon hakkında şöyle diyordu: “Bu adamın bize ne yararı oldu? Bunca zamandır felsefe yaptığı hâlde henüz kimseyi incitmedi.”

¹⁴ Syrakusai tiranı.

¹⁵ Bkz. Hom. *Od.* 1.157; 4.70.

Aristoteles’le İlişkisi (D62-D63)

D62 Plu. *Exil.* 604d:

Diogenes şöyle dedi: “Aristoteles Philippos’un istediği gibi, Diogenes ise Diogenes’in istediği gibi kahvaltı yapar.”

D63 Diog. Laert. 5.18:

Aristoteles Diogenes birkaç kuru incir verince, eğer almazsa onun bununla ilgili bir şaka yapmaya hazırlandığını anladı, onları aldı ve Diogenes’in incirlerle ilgili şakasını yitirdiğini söyledi.

Diğer Filozoflarla İlişkisi ve Öğrencileri (D64-D72)

D64 Diog. Laert. 6.24:

Çağdaşlarına tepeden bakıyordu. Eukleides’in okuluna safralı [...] diyordu.

D65

a Diog. Laert. 4.3:

<Felç geçiren> Speusippos küçük bir arabayla Akademia’ya taşınırken Diogenes’le karşılaştı ve ona esenlikler diledi, Diogenes ise, “Sen bu durumda yaşamaya katlanabiliyorsan, sana esenlikler dilemeyeceğim,” diyerek cevap verdi.

b Stob. 4.52.17:

Speusippos felç geçirince Diogenes onu intihar etmeye zorladı, ancak o, “Organlarımızla değil, ruhumuzla yaşarız,” dedi.

D66 Diog. Laert. 6.87:

Diokles Diogenes’in Krates’i tüm arazilerini otlamaları için koyunlara bırakmaya ve sahip olduğu tüm parayı denize atmaya nasıl ikna ettiğini anlatır.

D67 *Suda*, “Hipparchia”:

Köpek Diogenes Antisthenes’in, Krates de Diogenes’in dinleyicisiydi.

D68 Diog. Laert. 6.85:

Hippobotos onun¹⁶ Diogenes'in değil, Akhaialı Bryson'un öğrencisi olduğunu söylemiştir.

D69 Diog. Laert. 6.82:

Syrakusailı Monimos Diogenes'in bir öğrencisiydi. Sosikrates'in aktardığına göre Korinthoslu bir tefecinin hizmetindeydi. Bu tefeci Diogenes'i satın alan Kseniades tarafından sıklıkla ziyaret edilirdi. Kseniades Diogenes'in konuşma ve eylemdeki üstün meziyetlerinden öyle iyi bir şekilde bahsetti ki Monimos da Diogenes'e sevgi beslemeye başladı. Sonra Monimos delirmiş numarası yaparak tüm parasını dağıttı, efendisi onu kovana dek uğraştı, ardından kendini tümüyle Diogenes'e verdi.

D70 Diog. Laert. 6.84:

O da¹⁷ Diogenes'in önemli takipçilerinden biriydi.

D71 Diog. Laert. 6.75-76:

Bu adamın müthiş bir ikna yeteneği vardı, öyle ki argümanlarıyla istediği herkesi avcunun içine alabiliyordu. Aiginalı Onesikritos'un iki oğlundan biri olan Androsthene's'i Atina'ya gönderdiği söylenir, oğlan Diogenes'in bir konuşmasını dinleyince orada kalmaya karar vermiş. Bunun üzerine Onesikritos kendisinden haber alamadığı oğlunu arasın diye daha büyük olan oğlu Philiskos'u göndermiş, ancak Philiskos da aynı şekilde ondan etkilenerek orada kalmış. ^[76] Üçüncü olarak babanın kendisi de oraya gitmiş, ancak sonu oğullarından farklı olmamış, felsefe yapmak amacıyla orada kalmış. İşte Diogenes yaptığı konuşmalarla insanlar üzerinde böyle bir etki bırakıyordu.

D72 Diog. Laert. 6.84:

Diogenes'in diğer öğrencileri arasında Drymos adıyla da bilinen ve bir Homeros âşığı olan Menandros, Kloios

¹⁶ Krates.

¹⁷ Aiginalı Onesikritos.

adıyla da bilinen Hegesias ve daha önce bahsettiğimiz Aiginalı Philiskos da vardı.

Atfedilen Eserler (D73-D75)

D73 Diog. Laert. 6.80:

Şu eserler ona atfedilir: Diyaloglar: *Kephalion*, *Ikhth-yas*, *Küçük Karga*, *Pordalos*, *Atina Halkı*, *Politeia*, *Etik İlmi*, *Zenginlik Üzerine*, *Aşk*, *Theodoros*, *Hypsias*, *Aristarkhos*, *Ölüm Üzerine*. *Mektuplar*. Yedi trajedi: *Hele-ne*, *Thyestes*, *Herakles*, *Akhilleus*, *Medea*, *Khrysippos*, *Oidipous*.

Sosikrates *Silsileler* adlı eserinin ilk kitabında ve Satyros *Yaşamlar* adlı eserinin dördüncü kitabında Diogenes'in geride hiçbir eser bırakmadığını savunurken, yine Satyros ona atfedilen kederli trajedilerin Aiginalı Philiskos tarafından yazıldığını söyler. Sotion ise yedinci kitabında sadece şu eserlerin ona ait olduğunu belirtir: *Erdem Üzerine*, *İyi Üzerine*, *Aşk*, *Dilenci*, *Tolmaios*, *Pordalos*, *Kassandros*, *Kephalion*, *Philiskos*, *Aristarkhos*, *Sisyphos*, *Ganymedes*, *Anekdotlar*, *Mektuplar*.

D74 Diog. Laert. 6.23:

[...] *Mektuplar*'ında açıkça yazdığı gibi [...]

D75 Jul. Or. 6.186c:

Günümüzde Diogenes'in çok konuşma içeren trajedilerinin Aiginalı Philiskos adında birinin eserleri olduğu söyleniyor.

Ölümü (D76-D92)

D76 Diog. Laert. 6.68:

Ölümün kötü bir şey olup olmadığı sorulunca, “Geldiğini fark etmediğimiz bir şey nasıl kötü olabilir ki?” diye cevap verdi.

D77 Plu. *Consol. Ad Apoll.* 107f:

Derin bir uykuya daldığında neredeyse ölüme yaklaşan ve herhangi bir rahatsızlığı var mı diye hekim tarafından uyandırılan Kinik Diogenes'in şu meşhur sözü bilgelik kokar: "Hiçbir rahatsızlığım yok, sadece bir kardeş diğerinin önüne geçiyor."¹⁸

D78 Ael. 10.11:

Yaralandığı için veya belki de başka bir nedenden ötürü Diogenes'in omzu ağrıyordu. Ağrısı katlanılamayacak hâle geldiğinden, biri dalga geçen bir üslupla, "Niçin ölüp de kendini çektiğin ağrılardan kurtarmıyorsun Diogenes?" diye sordu. Diogenes ona şöyle cevap verdi: "Yaşamda ne yapması ve ne söylemesi gerektiğini bilenlerin yaşaması daha iyi değil midir?" Kendisini de böyle insanlardan biri olarak görüyordu. Sonra şöyle dedi: "Örneğin ne söylemen ve ne yapman gerektiğini bilmediğin için senin ölmen harika bir olay olurdu, ancak bana düşen bu tür şeyleri bildiğim için yaşamaktır."

D79

a Gnom. Vat. 200:

Bir gün bir meyhanede hastalandı ve ölümlle burun buruna geldi, biri ölürse kendisini kimin gömeceğini sorunca, "Bu hanın sahibi," cevabını verdi.

b Diog. Laert. 6.52:

Biri kız köleye mi yoksa erkek köleye mi sahip olduğunu sorunca kölesi olmadığını söyledi. Öbürü, "O hâlde ölünce seni kim gömecek?" diye sorunca, "Evimi kim istiyorsa," cevabını verdi.

D80 Gnom, Paris. 9:

Bir gün Antigonos ona şöyle dedi: "Diogenes, yaşarken harcama yapmaktan bu kadar kaçınırsan, ölürken

¹⁸ Metinde ölümlle uykunun iki kardeş gibi birbirine benzediği fikri savunulmaktadır.

köpeklerin eline düşmekten nasıl kaçınacaksın?” O da şöyle cevap verdi: “Elimdeki sopayı boşuna taşıdığımı mı düşünüyorsun? Ölürlen sopam da elimde olacak ve yaklaşan köpeklere onunla vuracağım.” Kral, “Onların yaklaştığını anlayamazsın ki,” deyince şöyle cevap verdi: “İyi ya, onların farkında olmazsam, bu umurumda olmayacaktır.”

D81

a Hier. *Jov.* 5.17:

Onun cesareti ve ölçülülüğü ölüm öyküsünde de kendini gösterir. Zira yaşlı hâliyle Yunanistan’da büyük bir halk kitlesinin önünde sergilenen Olimpiyat oyunlarına giderken ateşinin çıktığı ve yolun kenarına yattığı söylenir. Dostları onu bir eşeğe veya sedyeye koymak isteyince reddetmiş ve kendisini bir ağacın gölgesine yatırmalarını söylemiş. “Size yalvarırım, beni bırakın ve oyunları izlemeye gidin. Bu gece benim ya yendiğimi ya da yenildiğimi kanıtlayacak. Ateşi yenersem oyunlara geleceğim, ateş beni yenerse doğrudan Hades’e gideceğim.” Gece boyunca, “Ölmüyorum, sadece ölüm aracılığıyla ateşimi durdurmaya çalışıyorum,” diyerek kendini teselli etmiş.

b Epict. *Diss.* 3.25.58:

Onun ateşi çıkmış hâlde hasta yatarken yürümekte olan insanlara söylediği sözü dinleyin, şöyle bağırmış: “Sizi sefiller, durmayacak mısınız? Birbirleriyle çekişen değersiz sporcuları izlemek için Olympia’ya gideceksiniz ama ateşle dövüşen bu adamı izlemeyi istemiyorsunuz, öyle mi?”

D82 Diog. Laert. 6.76-79:

Diogenes’in öldüğünde neredeyse doksan yaşında olduğu söylenir. Ölümüyle ilgili farklı aktarımlar vardır. Birine göre çiğ ahtapot yediği için bağırsak iltihabına

yakalandı ve bu yüzden öldü. Başka bir aktarıma göreyse nefesini tutarak öldü. Megalopolisli (veya Giritli) Kerkidas bunu savunur ve lirik iambos şiirlerinde şöyle yazar:

Artık yok bir zamanlar Sinoplu olup
bir asa taşıyan ve harmanisini katlayan,
sokakta yaşayan o ünlü adam.

^[77] Dudağını dişleriyle sıkıştırarak
kesti soluğunu ve gitti göğe.

Zeus'un oğluydu Diogenes, göğün köpeği.

Başka bir aktarıma göre köpeklerin arasında bir ah-tapotu parçalamaya çalışırken ayağındaki kas sert bir şekilde ısırıldığı için öldü. Antisthenes'in *Filozoflar Silsilesi*'nde yazdığına göre dostları onun nefesini tuttuğu için öldüğüne inanıyordu. Diogenes Korinthos'un dışındaki Kraneion Gymnasium'unda yaşıyordu, dostları her zaman olduğu gibi yanına geldi ve onu harmanisine sarınmış olarak buldular ama onun uyuduğunu düşünmediler bile, zira o uykucu ve uyuşuk biri değildi, bu yüzden harmanisini açtılar ve nefes alıp vermediğini gördüler, bunu ömrünün geri kalan kısmını yaşamak istemediği için yaptığını düşündüler. ^[78] Anlatıldığına göre sonra dostları arasında onu kimin gömeceğine dair bir tartışma çıktı, yumruk yumruğa dövüştüler, ancak babaları ve dönemin etkili kişileri gelince onların yönlendirmesiyle Isthmos'a bakan kapının yanına gömüldü. Mezarının üzerine bir sütun ve Parion mermerinden yapılmış bir köpek yerleştirdiler. Hemşerileri onu bronz heykelle onurlandırdı, üzerine de şu satırlar yazıldı:

Zaman bronzu bile yaşlandırır, ancak tüm ebediyet Diogenes, senin şöhretini ortadan kaldırmayacak. Zira sadece sen gösterdin ölümlülere kendine yetmeyi ve en kolay yaşam yolunu.

[79] Biz de onun için prokeleusmatik vezninde¹⁹ bir epigram yazdık:

Söylesene Diogenes, hangi kader seni Hades'e fırlattı?
Bir köpeğin vahşi dişi.

Bazılarının anlattığına göre her hayvan ondan kendi payını alsın diye cesedini gömmeden bir köşeye atmalarını veya kardeşlerine yararlı olmak için bir uçuruma yuvarlayıp üstüne bir miktar kül serpmelerini istemiş. Bazıları onun Ilissos'a²⁰ atılmak istediğini söyler. Demetrios'un *Adaşlar* adlı eserinde söylediğine göre İskender'in Babil'de öldüğü gün Diogenes de Korinthos'ta ölmüş. Yüz on üçüncü Olimpiyat'ta yaşlı bir adamdı.

D83 Ael. 8.14:

Sinoplu Diogenes son hastalığında zorlukla sürüklenerek bir köprüye gitti ve aşağı atladı. Köprü gymnasiunun yakınındaydı, öncesinde bekçiye öldüğünü gördüğünde cesedini Ilissos'a atmasını söyledi. Diogenes ölmeyi ve gömülmeyi umursamıyordu.

D84 Cic. *Tusc.* 1.43.104:

Daha katı olan Diogenes de aynı düşüncedeydi, ancak bir Kinik olarak daha sert bir şekilde <öldükten sonra> bir kenara atılmasını veya gömülmemesini buyurdu.

D85 Stob. 4.55.11:

Diogenes, “Beni köpekler parçalarsa cenaze törenim Hyrkania, akbabalar yerse Baktria âdetlerine göre yapılsın, hiçbir hayvan cesedimden payını almazsa daha güzel olur, en iyi cenaze törenimi Güneş ve yağmur aracılığıyla zaman üstlensin,” diyordu.

D86 Paus. 2.2.4:

Korinthos'a geldiğiniz zaman yol boyunca kent kapısı yakınındaki mezarları ve onların arasında Yunanların köpek diye çağırdığı Diogenes'in mezarını görürsünüz.

19 Dört kısa heceden oluşan bir vezin.

20 Attika'da küçük bir nehir.

D87 *Anth. Gr.* 7.63:

Ey ölülerin kayıkçısı, al bakalım
tüm yaşamını gösterişli bir şekilde geçiren köpek
Diogenes'i.

D88 *Anth. Gr.* 7.64:

A: Söyle bana köpek, koruduğun bu mezar kime ait?

B: Köpeğe.

A: Kimmiş bu Köpek denilen adam?

B: Diogenes.

A: Nereli?

B: Sinoplu.

A: Fıçıda yaşayan mı?

B: Evet, şimdi ise ölü, artık yıldızlar onun evi.

D89 *Anth. Gr.* 7.65:

bu yaşlı, erkekçe bir ruhu olan
ve tüm yaşamını kanaatkâr bir şekilde geçiren bilge
köpek Diogenes'in mezarı.

bir heybe taşırdı yanında, bir harmani, bir de değnek
kendine yeten ağırbaşlılığın silahlarıydı bunlar.
ancak defolun bu mezardan sizi ahmaklar,
zira Sinoplu Hades'te bile nefret ediyor
tüm vasat insanlardan.

D90 *Anth. Gr.* 7.66:

Değnek, heybe ve kalın bir harmaniydi,
Bilge Diogenes'in yaşamındaki hafif yükleri.

Hepsini veriyorum kayıkçıya,

zira bırakmadı yeryüzünde hiçbir şey.

Ama sen köpek Kerberos, sırnaş bana, yani başka
bir köpeğe.

D91 *Anth. Gr.* 7.67:

Kara kayığıyla Akheron'un sularını kateden,
Hades'in kederli hizmetçisi, al beni, köpek Diogenes'i,
o korkunç kayığın ölülerin ruhlarıyla dolu olsa da.
Yüküm bir küçük şişe, bir heybe ve eski bir harmani,

ölenin geçmesi için hazır obolosum da.
Yaşamımda sahip olduğum her şeyi getiriyorum
Hades'e,
bırakmadım Güneş'in altında hiçbir şey.

D92 *Anth. Gr.* 7.68:

Ey Hades'in kayıkçısı, ölülerin taşıyıcısı,
herkesin gözyaşlarından keyif duyan,
kayığını Akheron'un derin sularından geçiren,
gölgelerin yüküyle ağırlaşa da kayığın,
geride bırakma beni, köpek Diogenes'i.
Yanımda bir şişe, bir değnek, bir harmani
ve bir heybe var,
ha bir de senin ücretin olan obolos.
Getiriyorum bunları yanımda, şimdi ölüyüm,
yaşarken sahip olduğum şeyler bunlardı,
bırakmadım gün ışığında hiçbir şey.

Teoriden Pratiğe Kinik Felsefe (D93-D415) Yaşam Disiplini (D93-D137)

D93 *Diog. Laert.* 6.38:

Talihin karşısına cesareti, yasanın karşısına doğayı, tutkunun karşısına da aklı koyduğunu söylüyordu.

D94 *Hier. Jov.* 2.14:

Ünlü kişilerin yaşamlarını yazan Satyros'a göre soğuktan korunmak için harmanisini ikiye katladı ve erzağı için bir heybe edindi. Çelimsiz bedeninden ötürü bir değnek taşıdı ve yaşlılığında onu bacaklarını desteklemek için kullandı. Ona genellikle "kıt kanaat geçinen" anlamında hêmerobios²¹ deniyordu, zira günlük ihtiyaçlarını gidermeleri için karşılaştığı kişilere yalvarıyor ve yiyeceklerini bu şekilde ediniyordu. Geçitleri ve çarşıları

21 hêmerobios (ἡμερόβιος): Günlük yaşayan, kıt kanaat geçinen.

evi olarak kullanıyordu. Fıçısını çeviriyor, mevsimlere göre dönebilen bir evi olduğunu söyleyerek şaka yapıyordu. Zira kışın fıçının ağzını güneye, yazın kuzeye doğru çeviriyordu, Güneş gökteki yerini değiştirdiğinde Diogenes de yaşadığı yeri ona göre belirliyordu.

D95 Ael. 13.26:

Sinoplu Diogenes yalnız yaşıyor ve dünyayı reddediyordu. Kimseyi mutlu edemeyecek kadar fakirdi ve kimse onu davet etmiyordu. İnsanlar ondan uzak duruyordu, zira söylediği ve yaptığı hiçbir şeyden hoşlanmıyor ve davranış tarzını beğenmiyorlardı. Diogenes böylesine zavallı bir durumdaydı, kuru ekmek ve yeşil otlarla besleniyordu, sahip olduğu sadece bunlardı. Bir gün bir fare yanına geldi ve ekmeğini kemirmeye başladı. Diogenes bunu görünce güldü ve keyfi yerine geldi, şöyle diyerek memnuniyetini gösterdi: “Bu fare Atinalıların hiçbir şatafatına ihtiyaç duymuyor, ancak sen Diogenes Atinalılarla akşam yemeği yemediğin için öfkeleniyor musun?” Tam zamanında kendini teselli etmiş oldu.

D96 Plu. *Quom. Quis Suos* 77e-f:

Sinoplu Diogenes’in kendisini felsefeye adanmasıyla ilgili de benzer bir hikâyeye anlatılır. Atinalılar halk ziyafetleri ve tiyatrodaki gösterilerle bir bayramı kutluyor, kitleler her zaman olduğu gibi bir araya geliyor ve tüm geceyi cümbüşle geçiriyordu. Diogenes ise bir köşeye kıvrılmış uyumaya çalışıyordu, aynı zamanda bir zorlama olmaksızın ve sonunda tüm güzel şeylerden payını almadan uzakta oturmasına neden olan böylesine zorlu ve garip bir yaşam tarzını nasıl benimsediğiyle ilgili kendisini rahatsız eden ve bunaltan düşüncelerle boğuşuyordu. Anlatıldığına göre tam bu sırada bir fare yaklaşarak onun ekmeğinden dökülen kırıntıları yemeye başladı, bunun üzerine Diogenes’in keyfi yerine geldi ve korkaklığından ötürü kendini suçlayarak şöyle dedi: “Ne diyorsun Dio-

genes? Senin artıkların bu yaratık için bir ziyafete dönüştü ama sen doğmuş ve yetiştirilmiş bir insan olarak şurada sarhoş olamadın, yumuşak ve çiçeklerle süslü divanlara uzanamadın diye şikâyet ediyor ve kaderine ağıt mı yakıyorsun?”

D97 Diog. Laert. 6.22-23, 70-71:

Theophrastos’un Megara diyalogunda anlattığına göre <Diogenes> bir farenin kendine yatacak yer aramadan, karanlıktan korkmadan ve lezzetli olduğu sanılan şeylerin peşine düşmeden ortalıkta dolaştığını görünce kendisini koşullara uydurması gerektiğini anladı. Bazılarının söylediğine göre harmanisini katlayan ilk kişi oydu, zira içinde yatıp uyuması gerekiyordu ve yiyeceklerini taşımak için bir heybesi vardı, her yeri her amaca uygun olarak yemek yemek, uyumak veya konuşmak için kullanabiliyordu. Zeus sundurmasını ve Pompeion’u²² göstererek Atinalıların kendisine yaşamak için bu yerleri ayarladığını söylüyordu. ^[23] Güçten düşene kadar değnek kullanmadı, ancak sonra her yere onunla gitti, sadece kentte değil yolda yürürken de onu kullandı ve yanında bir heybe bulundurdu, bir zamanlar Atina’da yöneticilik yapan Olympiodoros, hatip Polyeuktos ve Aiskhrion’un oğlu Lysanias böyle anlatır. Bir gün birinden kendisi için bir kulübe temin etmesini istedi, adam işi ağırdan alınca *Mektuplar*’ında açıkça yazdığı gibi Metroon’daki bir fıçıda yaşamaya başladı. Yazın kızgın kumlarda yuvarlanıyor, kışın karla kaplı heykelleri kucaklıyordu, kendini bu şekilde her türlü zorluğa alıştırtıyordu. [...] ^[70] Zihinsel ve bedensel olmak üzere iki çalışma türü olduğunu savunuyordu. İkincisinde daimî egzersizle erdemli işler için güvenli hareket etme özgürlüğü gibi sezgiler oluşur. Bu çalışmalardan biri olmazsa diğeri de olmaz, nitekim sağlık ve güç hem beden hem

22 Tören alayı sırasında kutsal eşyaların korunduğu yapı.

de ruh için gerekli olan şeyler arasındadır. [...] ^[71] Disiplinli çalışma olmadan yaşamda hiçbir şeyin başarılamayacağını savunuyordu, ona göre her şeyin üstesinden gelebilme yöntemi budur. Dolayısıyla insanlar yararsız işleri bırakıp kendilerini mutlu edecek olan doğanın buyurduğu işleri yapmalıdır. İnsanları mutsuz eden şey budalalıklarıdır.

D98 Diog. Laert. 6.40:

Fareler masaya çıkınca onlara bakarak şöyle dedi: “Bakın, Diogenes de asalak besliyor.”

D99 Diog. Laert. 6.34:

Karın üzerinde çıplak ayakla yürürdü [...] Çiğ et yemeyi denedi ama sindiremedi.

D100

a Diog. Laert. 6.37:

Bir gün bir çocuğun avcuyla su içtiğini görünce heybesindeki tası atarak şöyle dedi: “Bu çocuk sade yaşamda beni yendi.” Aynı şekilde bir çocuğun tasını kırıp mercimeği ekmegin arasına koyduğunu görünce kendi tasını fırlatıp attı.

b Hier. *Jov.* 2.14:

Bir zamanlar içmek için tahta bir tas kullanıyordu, ancak bir çocuğun avcuyla su içtiğini görünce tasını yere atarak parçaladı ve şöyle dedi: “Doğanın bana bir tas verdiğinin farkında değildim!”

c *Gnom. Vat.* 185:

Bir gencin akan suya avcunu daldırarak su içtiğini görünce Diogenes içmek için kullandığı tasını hemen yere attı ve doğanın kendisine aynı amaç için daha iyi ve daha yararlı bir araç olarak ellerini verdiğini söyledi.

d *Simpl. Comm. in Epict. Ench.* 32:

Diogenes’in heybesinde tahta bir tas taşıdığını söylerler, onunla su içermiş, ancak bir gün bir nehir kıyısında elle-

rini daldırıp su içen birini görünce tasını nehre fırlatmış ve artık elleri de aynı işi göreceğinden ona ihtiyacının kalmadığını söylemiş.

e Sen. *Ep.* 90.14:

İkisinden²³ hangisi sana bilge görünüyor? Testiyi bulan mı, yoksa bir çocuğun avcuyla su içtiğini görünce heybesinden tasını çıkarıp kıran, kendini, “Onca zamandır gereksiz bir yük taşıdığım için ne aptal bir insanmışım!” diyerek kınayan ve bir fıçıya kıvrılıp uyuyan mı?

D101 *Epict. Diss.* 3.24.67:

[...=D22] Antisthenes onu nasıl özgürleştirdi? Diogenes’in verdiği cevabı dinleyin: “Bana neye sahip olduğumu ve neye sahip olmadığımı öğretti. Mal varlığı benim değil, akrabalar, aile fertleri, dostlar, ün, bildik yerler, insanlarla yaptığım konuşmalar, bunların hiçbirisi benim değil. O hâlde senin olan nedir? Görünümleri değerlendirme gücü. O bana tüm engel ve baskılardan azade olan, kimsenin beni kendisinden alıkoyamayacağı, yine kimsenin isteğime rağmen kendisinden farklı düşünmeye zorlayamayacağı bu şeye sahip olduğumu öğretti. O hâlde kim benim üzerimde söz sahibi? Philippos mu, İskender mi, Perdikkas mı yoksa Büyük Kral mı? Bu hakkı nereden bulabilirler? Zira bir insana boyun eğmeye yazgılı olan biri uzun süre önce nesnelere boyun eğmiş olmalıdır.” Bu nedenle hazzın, kötülüğün, ünün ve zenginliğin hükmedemediği ve kendisine doğru görüldüğünde zavallı bedenini parçalayarak baskıcı kişinin yüzüne fırlatabilen ve yaşamdan ayrılabilen biri köle olabilir mi, neyin kölesi olabilir?

D102 *Epict. Diss.* 4.1.111-114:

<Vazgeçmeye> en önemsiz, zarar görmeye en açık olan şeylerle, örneğin bir çanak veya bir kupayla başlayın, sonra tuniğe, değersiz bir köpeğe, önemsiz bir ata, bir

23 Diogenes ile Daedalus.

parça toprağa geçin, ardından sıra kendinize, zavallı bedeninize ve organlarınıza, çocuklarınıza, karınıza, erkek kardeşlerinize gelsin. Her tarafa bakın ve bu şeyleri kendinizden söküp atın. Yargılarınızı arındırın, sahip olmadığınız bir şeyin onlara bağlanmasından, onlarla birlikte gelişmesinden ve sahip olmadığınız şeylerin dağılıp gitmesinin size acı vermesinden çekinin. Gymnasium’da yaptığınız gibi her gün kendinizi terbiye ederken amacınızın felsefe olduğunu söylemeyin (bu gerçekten kibirli bir sözdür!) sadece kendisini efendisine gösteren bir köle olduğunuzu söyleyin, gerçek özgürlük budur. [...=D23]

D103

a Diog. Laert. 6.38:

Trajedideki tüm felaketlerin başına geldiğini söyler dururdu. Gerçekten de o

“Kentsiz, evsiz, vatanından atılmış,

Her gün yaşam derdinde, dolaşıp duran bir yoksul”²⁴

kişiydi.

b *Gnom. Vat.* 201:

Diogenes trajedide bulunan tüm felaketlerle karşılaştığını, zira “her gün yaşam derdinde, dolaşıp duran bir dilenci” olduğunu söylüyor ve ekliyordu: “Ancak bu koşullarda yaşasam da mutlulukta Perslerin kralıyla yarışmaya hazırım.”

c Ael. 3.29:

Sinoplu Diogenes her zaman trajedideki tüm lanetlere maruz kaldığını ve gücünü koruduğunu, zira “kentsiz, evsiz, vatanından atılmış, her gün yaşam derdinde, dolaşıp duran bir yoksul” olduğunu söyler dururdu. Bununla birlikte onun bu durumdan duyduğu gurur İskender’in dünyayı yönetirken ve Hindistan’ı fethettikten sonra Babil’e dönerken duyduğu gururdan daha az değildi.

²⁴ *Fr. Trag. Adesp.* 284.

d Jul. Or. 6.195b:

Şimdi Diogenes'in diğer herkesten daha fazla bu inançta olup olmadığını düşünün, zira o bedenini özgürce zorluklara teslim etti, böylece onu doğal hâinden daha güçlü kıldı. Bedenine sadece aklın ışığında hareket etme iznini vermesi bize bizim de böyle davranmamız gerektiğini göstermektedir. Ruhumuza saldıran ve bedenden kaynaklanan rahatsızlıklar çok fazla ilgi göstermemizi gerektirdiği için bizi zorlar, ancak o bunları hiç dikkate almadı. Bu yüzden bu adam bu yaşam disiplini sayesinde bedenini daha da sağlamlaştırdı, öyle ki oyunlarda taç ödülünü kazanmak için yarışanlardan bile daha güçlü olduğuna inanıyorum. Ruhu da öyle düzenliydi ki, mutluydu ve Yunanların o dönemde kullandığı tabirle Büyük Kral'dan (bununla Persia kralını kastediyorlardı) aşağı kalır yanı olmayan bir kraldı. Şimdi bu adam “kentsiz, evsiz, vatanından atılmış, bir obolosu, bir drakhmesi,²⁵ bir kölesi olmayan” biri diye sana önemsiz biri gibi mi görünüyor? [...] Diogenes tanrılara rakip olmaya çalışmıyor, sadece en mutlu sayılan insandan daha mutlu bir yaşam sürmeye çalışıyor ve böyle birinden daha mutlu yaşadığını iddia ediyordu.

e Max. Tyr. Diss. 1.10, 8.8, 15.9, 26.2, 32.9, 36.5-6:

[Şiirin güzelliği gibi] felsefenin güzelliğinin de çeşitli ve farklı değil, aksine tek ve kendi içinde tutarlı olduğuna inanmalısınız. Aktörler yaşam sahnesine talihin kendilerine uygun gördüğü farklı kostümlerle atılır. Pythagoras mor, Sokrates yırtık pırtık bir harmaniyle, Ksenophon zırh ve kalkaniyle, başkahraman olan Sinoplu ise öyküdeki Telephos gibi²⁶ değnek ve heybeyle sahneye çıkmıştır. Bu dışsal unsurlar karakterlerin oyunda üstlendikleri

25 Altı obolos değerinde gümüş para.

26 Herakles ile Auge'nin oğlu olan, Mysia kralı Telephos'un paçavralar giyip bir heybe taşıdığı söylenir.

rollere katkı sağlar, Pythagoras'ın dinleyicilerini sindirdiğini, Sokrates'in soru sorarak kafalarını karıştırdığını, Ksenophon'un ikna ettiğini ve Diogenes'in aşağıladığını anlatır. [...] ^[8.8] Farklı tanrısal zekâlar farklı insan bedenlerini kendilerine yurt edinir. Biri Sokrates, biri Platon, biri Pythagoras, biri Zenon, biri Diogenes'te bulunur. Kimi korkutur, kimi iyi niyetlidir; kimi politikayla, kimi savaşla ilgilenir. İnsanlar gibi onların da farklı karakterleri vardır. [...] ^[15.9] Diogenes keyfini sürebileceği inziva-ya sırt çevirerek ve komşularının yaptıklarını gözlemleyerek umursamaz ve tembel bir gözlemci olmadığını kanıtladı. [...] ^[26.2] <Birbirleriyle çatışan felsefi düşüncelerin temsilleri:> Epikuros'un atomları, Herakleitos'un ateşi, Thales'in suyu, Anaksimenes'in havası, Empedokles'in çatışması ve Diogenes'in fıçısı [...] ^[29.7] Felsefe birçok insan tipi ve halk yığınlarını ayıran ve dağıtan sayısız yasa koyucu yaratır, farklı üyelerini farklı yerlere yönlendirir, örneğin Pythagoras aracılığıyla müziğe, Thales aracılığıyla astronomiye, Herakleitos aracılığıyla yalnızlığa, Sokrates aracılığıyla sevgi meselelerine, Karneades aracılığıyla kuşkuculuğa, Diogenes aracılığıyla zorlu emeğe, Epikuros aracılığıyla hazza yönlendirir. [...] ^[32.9] Diogenes'i fıçıya götüren şey hazdı. Erdem de onun üzerinde aynı etkiye neden oluyorsa, niçin hazzı es geçmen gereksin ki? Diogenes fıçısından Kserkses'in Babil'de duyduğu kadar haz duyuyordu. Kuru ekmeğinden Smindyrides'in kan sosundan duyduğu kadar haz duyuyordu. Her yerdeki pınarlardan Kambyses'in sadece Khoaspes'te duyduğu kadar haz duyuyordu. Güneş'ten Sardanapallos'un mor iplerden duyduğu kadar haz duyuyordu. Değneğinden İskender'in asısından duyduğu kadar haz duyuyordu. Heybesinden Kroisos'un hazinesinden duyduğu kadar haz duyuyordu. Bu hazları birbiriyle karşılaştırırsanız, Diogenes'inkiler galip gelir.

Rakiplerinin yaşamları hazlarla doludur, ancak bu hazlara her yerde acı karışır: Kserkses yenilince ağıt yakar, Kambyzes yaralarından ötürü üzüldü, Sardanapallos yanarken feryat eder, Smindyrides sürülünce kederlenir, Kroisos hapsedilince ağlar, İskender savaşmadığında acı çeker. Oysa Diogenes'in hazları ağıt, keder, gözyaşı ve acıdan uzaktır. Doğanızın sorunlu ölçüsüyle Diogenes'in yaşamını değerlendirdiğiniz için onun hazlarını çile olarak adlandırıyorsunuz. Siz onun gibi davransanız acı çekersiniz ama o haz duyuyordu. Şunu söylemekten çekinmiyorum: Haz kendine Diogenes'ten daha bilinçli bir âşık bulamamıştır. Dört başı mamur bir evde yaşamadı, zira ev ahalisini yönetmek baş ağrısına neden olur. Kamu yaşamında rol üstlenmedi, zira bu ağır bir iştir. Evliliği tatmadı, zira Ksanthippe'yi²⁷ duymuştu. Bir aile kurmadı, zira tehlikelerinin farkındaydı. Kaygıya neden olan tüm unsurlardan uzakta, dertsiz, muhtaç olmadan, acısız, özgür bir insan olarak, tüm dünyada tek bir evdeymiş gibi, insanların arasında yalnız başına, korunmaya ve hesap yapmaya gerek duymadan haz bolluğu içinde yaşadı. [...] ^[36.5] Kronos'un krallığı döneminde değil, şimdiki demir çağında Zeus ve Apollon tarafından özgürleştiren bir adam²⁸ [...] Bu adam ne Atinalı ne Dor'du, ne Solon'un sisteminin ne de Lykurgos'un eğitiminin bir eseriydi (erdemlerin yaratımı ne bir yerin ne de yasaların işidir), sadece Pontos'taki Sinop'un bir yerlisiydi. Apollon'dan aldığı öğütle kendini baskılayan tüm koşullardan kurtardı ve tüm bağlarını kopararak tirandan korkmadan, hiçbir yasaya tabi olmadan, hiçbir yönetimden rahatsız olmadan, çocuk yetiştirme yükümlülüklerinin altında işkence görmeden, hiçbir evlilikle sınırlanmadan, çift-

27 Sokrates'in karısı.

28 Diogenes.

çilik yapma zorunluluğuyla alıkonulmadan, asker olarak hizmet etme sorumluluğuyla yüreği daralmadan, ticaret amacıyla oraya buraya sürüklenmeden, akıl bahşedilmiş bir kuş gibi özgürce dünyayı dolaştı. Hırsla aşık oynarken birbirini iten, dövüşen, kapışan ve zorla kaptıkları oyuncakları ellerinde tutan küçük çocukları gördüğümüzde yaptığımız gibi, o da tüm insanlarla ve onların işleriyle alay ediyor ve gülüyordu. Kışı Babil’de geçirmeden ve yazın Medes’e yerleşmeden, mevsimine göre Attika’dan Isthmos’a ve Isthmos’tan Attika’ya giderek özgür ve korkusuz bir kral gibi yaşadı. Tapınaklar, gymnasiumlar ve korular onun saraylarıydı. Dünyanın en zengin, en güvenli ve en az kıskanılan toprağı onun hazinesiydi, öyle ki toprakta yetişen meyveler ve pınarlar Lesbos veya Khios’taki tüm içeceklerden daha verimliydi. Bir aslan gibi açık havanın dostu ve yakınıydı, Zeus’un gönderdiği mevsimlerden kaçmaya ve kışın sahte sıcaklık yaratarak ve yazın serinlik veren araları arzularak Zeus’un işlerine aykırı davranmaya çalışmıyordu. Evrensel doğayla öyle uyumluydu ki yaşam tarzı onu sağlıklı ve güçlü kılıyordu; ilaca, demire, ateşe, Khiron’a, Asklepios’a, onun oğullarına, kendisine alametleri yorumlaması için kâhinlere, arındırması için rahiplere veya büyümlü sözleri tekrarlayacak büyücülere ihtiyaç duymadan yaşlanana kadar yaşadı. Yunanistan savaştayken ve herkes birbirine saldırırken, “birbirlerine karşı yürüttükleri savaştan bunalmışken”²⁹ sadece o silahlı savaşçılar arasında barışı buldu, taht kavgasının ortasında huzurlu bir şekilde duruyordu. Suçlular, tiranlar ve ispiyoncular onu terk etti, zira sofistçe argümanlarla kötülüğü kanıtlamıyordu, bu gösterişin en acı yoluydu, aksine her bir dönemde en yararlı ve en az saldırgan yolu deneyerek olan bitene eylemleriyle karşılık

29 Bkz. Hom. *Il.* 3.132.

veriyordu. Meletos veya Aristophanes'in, Anytos veya Lykon'un Diogenes'i itham etmeye kalkışmamasının nedeni buydu. ^[6] İnsan Diogenes'in özgür iradesiyle tercih ettiği, Apollon'un bahsettiği, Zeus'un onayladığı ve sağduyulu olan herkesin hayranlık duyduğu yaşamını nasıl tercih edemez?

D104 Jul. Or. 6.203a-b:

Bu adam bir fıçının içinde, yapraklardan yaptığı bir yatağın üzerinde altın çatının altındaki yumuşak yatağında yatan Büyük Kral'dan daha güvenli bir şekilde uyuyordu. O ekmek kabuklarını senin bugün güzel Sicilya yemeklerini yemenden daha iştahla yiyordu. Soğuk suda yıkanıyor ve ey filozof efendi, senin sarındığın keten havlularla değil, açık havada kurunuyordu!

D105 Jul. Or. 6.191a-b:

Nasıl ki Sokrates kendisiyle ilgili kehanetin anlamına uygun olarak tanrıya tek hizmet etme yolu olduğuna inandığı için sorgulayan bir yaşamı benimsediğini söylediye, Diogenes'in de aynı şekilde felsefenin Pytholunun kehaneti tarafından şekillendirildiğine ikna olduğu için her şeyi olgularla sınaması ve doğru ya da yanlış diye düşünmeden başkalarının sanılarından etkilenmemesi gerektiğine inandığını düşünüyorum. ^[b] Bu yüzden Diogenes Pythagoras'ın veya herhangi bir kişinin sözlerinin kaçınılmaz olarak doğru olduğu düşüncesine katılmıyordu. Ona göre felsefenin kurucusu bir insan değil tanrıydı.

D106 Jul. Or. 6.199b:

Diogenes genellikle önerilen hiçbir şeye sahip değildi, <tapınakta kullanmak için> tütsüsü, şarabı ve onları satın alacak parası yoktu. Tanrılarla ilgili doğru düşüncelere sahip olmak ona yetiyordu. Tüm kalbiyle onlara tapıyor, böylelikle onlara sahip olduğu en değerli şey olan ruhunu düşünceleri aracılığıyla sunuyordu.

D107

a Diog. Laert. 6.37:

Şöyle mantık yürütüyordu: “Her şey tanrılara aittir, bilge tanrıların dostudur, dostlar her şeyi paylaşır, dolayısıyla her şey bilgeye aittir.”

b Ps.-Diog. *Ep.* 10:

[Metrokles’e] Sokrates hep şöyle derdi: “İyiler istemez, sadece geri verilmesini ister. Her şey tanrılara olduğu kadar onlara da aittir.” Bunu şu şekilde kanıtlamaya çalışırdı: “Her şey tanrılara aittir, bilge tanrıların dostudur, dostlar her şeyi paylaşır, dolayısıyla her şey bilgeye aittir.”

D108 Diog. Laert. 6.44:

Sıkça şunu söylerdi: “Tanrılar insanlara sade bir yaşamın araçlarını vermiştir, ancak bu gözden kaçıyor, zira insanlar ballı kek, parfüm ve benzer şeyleri arıyor.”

D109 Teles p.12.5-13.13 [=Stob. 3.1.98]:

Diogenes’in Atina’nın pahalı bir kent olduğunu söyleyen adamla ne yaptığını anlatayım. Elinden tuttu ve onu bir parfüm satıcısına götürdü, yarım şişe mür kokusunun fiyatını sordu. Satıcı, “Bir mina,” deyince Diogenes, “Kent gerçekten pahalı!” diye haykırdı. Sonra adamı bir kasaba götürdü ve bir parça etin fiyatını sordu. Kasap, “Üç drakhme,” deyince Diogenes, “Kent gerçekten pahalı!” diye haykırdı. Sonra adamı bir yün satıcısına götürdü ve bir postun fiyatını sordu. Satıcı, “Bir mina,” deyince Diogenes yine, “Kent gerçekten pahalı!” diye haykırdı. “Sıradaki,” diyerek adamı acı bakla satıcısına götürdü ve “Bir çeyreği ne kadar?” diye sordu. Satıcı, “Bir gümüş para,” deyince Diogenes, “Kent ne kadar da ucuz!” diye haykırdı. Sonra adamı kuru incir satıcısına götürdü. Satıcı, “İki bronz para,” dedi. Böğürtlen satıcısına götürdü. Satıcı, “İki bronz para,” dedi. Diogenes

yine, “Kent ne kadar da ucuz!” diye haykırdı. Buradan çıkan sonuç kentin kendinde ucuz veya pahalı olmadığıdır, insan pahalı yaşarsa kent de pahalıdır, ucuz yaşarsa kent de ucuzdur.

D110 *Gnom. Vat.* 182:

Aristippos kendisine felsefeden ne kazandığını sorunca şöyle dedi: “Bir obolosum bile olmadan zengin olmayı.”

D111 *Gnom. Vat.* 180:

Kimin zengin olduğu sorulduğunda, “Kendine yeten,” cevabını verdi.

D112 *Stob.* 4.32.11:

Diogenes yoksulluğun felsefeye uygun bir şekilde bize yardım ettiğini söylüyordu, zira yoksulluk bizi felsefenin muhakemeye ikna etmeye çalıştığı şeye doğrudan eylemle zorlar.

D113 *Cod. Ambr. Gr.* 409 n.116:

Diogenes birisinin yoksul olmaktan korkarak davrandığını görünce Homeros’un dizelerinden yaptığı bir alıntıyla içini rahatlatmaya çalıştı: “Gel dostum, yanımda dur ve beni iş başındayken izle.”³⁰

D114 *Cod. Patm.* 263 n.60:

Gümrük noktasına gelince ona değerli bir şey taşıyıp taşımadığı soruldu, o da taşıdığını söyledi. Ancak memurlar üzerini aradığında bir şey bulamayınca Diogenes’i kendileriyle alay etmekle suçladı, ancak o göğsünü şişirerek şöyle dedi: “Burada birçok iyi şey taşıyorum, ancak ruh gözünüzü tümüyle kapattığınız için onları göremiyorsunuz.”

D115

a *Gnom. Monac. Lat.* 46 1:

Parayı küçümseme üzerine: Geceleyin bir hırsız içi para dolu kesesini başının altından almaya çalışınca Dioge-

³⁰ Bkz. Hom. *Il.* 17.179.

nes bunu anlayarak şöyle dedi: “Sefil adam, al da uyku-
mu kaçıрма.”

b *Gnom. Lindenbrog. n.1:*

Bir hırsız Diogenes’in başının altından parayı almaya
çalışınca bunu anlayarak şöyle dedi: “Sefil adam, al ve
uyumama izin ver.”

D116

a Stob. 3.6.40:

Diogenes insanların haz için yediğini, buna karşılık aynı
nedenden ötürü yemekten vazgeçmeye isteksiz olduğu-
nu söylüyordu.

b Stob. 3.6.41:

Diogenes başkalarının yemek için yaşadığını, kendisinin
ise yaşamak için yediğini söylüyordu.

D117 Maxim. 30.14:

Bir keresinde bir içki âlemindeydi ve kendisine çok şa-
rap verildi, ancak o fazlasını yere döktü, bunun üzerine
bazıları onu kınayınca, “Hepsini içseydim, sadece şara-
bı değil, beni de yitirecektiniz.”

D118 Diog. Laert. 6.56:

Bilgenin de kek yiyip yemediği sorulunca, “Herkes gibi
her türlü keki yer,” dedi.

D119 Gnom. Vat. 188:

Biri bir filozofun da kendisi gibi kek yediğini görünce
bilge Diogenes’le dalga geçti, bunun üzerine Diogenes,
“Filozoflar her şeyden pay alır ama herkes gibi değil,”
dedi.

D120 Ath. 3.113f:

Bir akşam yemeğinde kekleri yiyip duruyordu, biri bunu
sorunca sadece daha iyi bir ekmek yediğini söyledi.

D121 Diog. Laert. 6.55:

Bir keresinde zeytin yerken araya bir kek karıştığını gör-
dü, şöyle diyerek onu bir köşeye attı: “Yabancı, çekil

kralların yolundan.”³¹ Başka bir zaman da “Kamçıladi onu,”³² dedi.

D122 Stob. 3.17.15:

Kendisine beyaz ekmek verilince şöyle diyerek unu kötü öğütülmüş ekmeği heybesinden attı: “Yabancı, çekil kralların yolundan.”

D123 Diog. Laert. 6.64:

Bir gün bir tapınakta yemek yerken kara ekmeğin kırıntıları masaya döküldü, onları toplayıp attı ve şöyle dedi: “Kirli olan hiçbir şey tapınağa girmemeli.”

D124 Diog. Laert. 6.40:

Yemeğin ne zaman yenilmesi gerektiği sorulunca, “Zenginsen istediğin zaman, yoksulsan bulabildiğin zaman,” cevabını verdi.

D125 Diog. Laert. 6.54:

En çok hangi şarabı içmeyi sevdiği sorulunca, “Başkasının şarabını,” cevabını verdi.

D126

a Diog. Laert. 6.69:

Her şeyi toplum içinde yapmayı âdet edinmişti, buna Demeter ile Aphrodite’nin işleri de³³ dâhildir. Bunu şöyle savunuyordu: “Yemek yemek uygunsuz bir şey değilse, o hâlde çarşıda yemek de uygunsuz değildir, şimdi yemek yemek uygunsuz değil, dolayısıyla çarşıda yemek de uygunsuz değil.” Toplum içinde mastürbasyon yapıyor ve şöyle diyordu: “Keşke karnı ovalamak da açlığı giderseydi.”

b Ath. 4.158f:

Mastürbasyon yaptığı için kendisini kınayanlara şöyle derdi: “Keşke karnımı ovalayarak açlığımı ve ihtiyacımı giderebilseydim.”

³¹ E. Ph. 50.

³² Bkz. Hom. Il. 5.366; 8.45.

³³ Demeter’in işi yemek, Aphrodite’nin işi ise cinsel ilişkidir.

c Plu. *Stoic. Repug.* 21.1044b:

O³⁴ Diogenes'i toplum içinde cinsel organını okşadığı ve şöyle dediği için över: "Keşke aynı şekilde karnımı ova-rak açlığımı giderebilseydim."

d Aug. *Civ.* 14.20:

Bir zamanlar Diogenes'in de bunu³⁵ yaptığı için gurur-landığını anlatırlar, zira utanmazlığı insanların belleğine daha belirgin bir şekilde kazınırsa okulunun bu şekilde daha da ünleneceğini düşünüyormuş.

D127 Diog. Laert. 6.58:

Çarşıda yemek yediği için kınanınca şöyle dedi: "Ne ol-muş yani, çarşıda karnım acıktı."

D128 Simpl. *Comm. in Arist. Cael.* 148.19-20:

Diogenes'in dediğine göre eşekler de canları isteyince ye-mek ve su ararmış.

D129 Diog. Laert. 6.46:

Paraya ihtiyacı olduğu zaman dostlarına onlardan iyilik değil, kendisine ait olanı istediğini söylemiş.

D130 Diog. Laert. 6.49:

Yoksul olduğu için başından beri yaptığı gibi para di-lenirken şöyle derdi: "Daha önce başkasına verdiysen bana da ver, daha önce kimseye vermediysen bana ve-rerek başla."

D131 Diog. Laert. 6.62:

Bazı kişiler ona para veren birini övünce, "Ama almayı hak ettiğim için beni övmüyorsunuz," demiş.

D132

a Diog. Laert. 6.49:

Bir gün bir heykelden para istemiş, birileri bunun ne-denini sorunca, "Reddedilme alıştırması yapıyorum," demiş.

34 *Devlet* adlı eserinde Khrysisippos.

35 Sokakta, herkesin içinde cinsel ilişkiye girmek.

b Plu. *Vitios. Pud.* 531f:

Diogenes Kerameikos'ta dolaşıp heykellerden sadaka istiyor ve buna şaşanlara reddedilme alıştırmaları yaptığını söylüyordu.

c Ps.-Diog. Ep. 11:

[Krates'e] Çarşıdaki heykellerden sadaka iste, zira bu da iyi bir alıştırmadır. Heykellerden daha duygusuz insanlarla karşılaşacaksın.

D133 Diog. Laert. 6.56:

İnsanların filozoflara değil de dilencilere para vermesinin nedeni sorulunca, “Çünkü bir gün kör veya topal olabileceklerini ama filozof olamayacaklarını biliyorlar.”

D134 Diog. Laert. 6.62:

Biri harmanisini geri vermesini isteyince, “Bana verdiysen o benim, ödünç verdiysen onu hâlâ kullanıyorum,” demiş.

D135 Diog. Laert. 6.56:

Bir gün cimri birinden para istedi ama adam vermekten imtina edince şöyle dedi: “Haydi ama karnımı doyurmak için istiyorum, cenazemin masraflarını karşılamak için değil.”

D136 Diog. Laert. 6.59:

Anlayışsız bir adamdan para istedi ama adam, “Beni ikna edebilirsen neden olmasın?” diye karşılık verdi, bunun üzerine Diogenes, “Seni ikna edebilecek olsam ölmeye ve kendini asmana ikna ederdim,” dedi.

D137 Diog. Laert. 6.67:

Müsrif birinden bir mina istemiş, adam herkesten bir obolos isterken kendisinden niye bir mina istediğini sorunca³⁶ Diogenes şöyle cevap vermiş: “Çünkü gelecekte

³⁶ 1 mina = 600 obolos.

onlardan daha fazla para almayı umuyorum ama senden başka para almam tanrıların işine kalmış.”

Gerçek Mutluluk (D138-D149)

D138

a Stob. 4.39.20:

Söylediğine göre mutluluk insanın nerede olursa olsun ve başına ne gelirse gelsin gerçekten iyi kalpli olması ve hiçbir zaman kederli olmamasıdır.

b Stob. 4.39.21:

Söylediğine göre gerçek mutluluk zihnin ve ruhun her zaman huzurlu ve neşeli olmasıdır.

D139

a *Gnom. Vat.* 181:

Diogenes’in söylediğine göre gerçek haz insanın huzurlu ve neşeli bir ruha sahip olmasıdır, bu olmadığında Midas veya Kroisos’un zenginliği hiçbir şeye yaramaz. Eğer bir insan her konuda az ya da çok bir sıkıntı duyuyorsa, mutlu değil sefildir.

b Diog. Laert. 6.71:

İnsanlar budalalıklarından ötürü mutsuz olmayı tercih ediyor. Zira alışıldığı takdirde hazzı küçümsemek bile hazzın kendisinden daha fazla haz verir. Haz yaşamına alışanlar tam tersi duruma düşünce kendilerini kötü hissederek, hazzdan ziyade hazzı küçümsemekten haz duymaya kendini alıştıranların durumu da aynıdır.

D140 Diog. Laert. 6.55:

“Yaşam kötü,” diyen birine, “Yaşam değil, kötü yaşamak kötü,” dedi.

D141 Teles 8.4-9.2:

Ancak kendi ahlaksızlığımız ve kötü karakterimiz dışında her şeyi, yaşlılığı, yoksulluğu, koşulları, günü, saati,

yeri suçluyoruz, bu yüzden Diogenes Ahlaki Kusur'un kendini suçlayıp şöyle dediğini duyduğunu söylemiştir: “Benim dışımda kimse bu kötülüklerin sorumlusu olarak suçlanmasın.”³⁷

D142 Diog. Laert. 6.65:

“Felsefeye uygun değilim,” diyen birine, “İyi yaşamayı umursamıyorsan, niye yaşıyorsun?” diye sordu.

D143 Diog. Laert. 6.24:

Yaşam için ya akıl sahibi ya dailmek³⁸ sahibi olmak gerektiğini söyler dururdu.

D144 Stob. 3.4.85:

Diogenes insanların iyi yaşamak için ihtiyaç duydukları şeyi değil, sadece yaşamak için ihtiyaç duydukları şeyi edindiğini söylüyordu.

D145 Plu. *Tranq. An.* 477c:

Sparta'dayken ev sahibinin şevkle bir bayrama hazırlandığını görünce şöyle dedi: “İyi bir insan her günün bir bayram olduğunu düşünmez mi?”

D146 Diog. Laert. 6.63:

Biri felsefeden ne kazandığını sorunca şöyle cevap verdi: “Hiçbir şey değilse bile talihin her durumuna hazırlıklı olmayı.”

D147 Stob. 2.8.21:

Diogenes talihin kendisine saldırırken şöyle dediğini düşündüğünü söyler: “Sadece seni vuramıyorum deli köpek!”³⁹

D148 Stob. 4.44.71:

Bir aksilikle karşılaştığında şöyle derdi: “Cesaret sergilememi sağladığın için sana teşekkür ederim Talih.” Böyle bir durumda ıslık çalarak yürüyüp giderdi.

³⁷ Bkz. Hom. *Il.* 1.335.

³⁸ İnsan asmada kullanılan ip.

³⁹ Bkz. Hom. *Il.* 8.299.

D149 Cod. Patm. 263:

Beklenmedik ve isteği dışında bir şey olduğunda şöyle derdi: “Böyle sıkıntılar aracılığıyla erdemli olmam yolunda beni eğittiğin için sana teşekkür ederim Talih!”

Özgürlük ve Konuşma Özgürlüğü (D150-D153)

D150

a Diog. Laert. 6.69:

Yaşamdaki en iyi şeyin ne olduğu sorulunca, “Konuşma özgürlüğü,” cevabını verdi.

b Diog. Laert. 6.71:

Özgürlüğü diğer her şeye tercih ettiğinde, Herakles gibi yaşamış olduğunu söylüyordu.

D151 Sen. Ep. 29.1:

Özgürlükten istisnasız bir şekilde yararlanan ve karşılarna çıkan herkesi uyaran Diogenes ve diğer Kiniklerle ilgili olarak [...]

D152 Stob. 3.13.42:

Diogenes eleştirinin başkasının yararına olduğunu söyledi.⁴⁰

D153 Diog. Laert. 6.51:

Başkasını memnun etmeyi amaçlayan konuşmayı insanı tıkayan bala benzetiyordu.

İnsan Arayışı (D154-D170)

D154

a Diog. Laert. 6.41:

Gündüz vakti kandilini yaktı ve “Bir insan arıyorum,” diyerek yürüdü.

⁴⁰ Memnun etmek için yapılan konuşmanın aksine eleştiri başkasının yararınadır.

b Maxim. 70.20:

Gündüz vakti bir kandil yaktı ve yürüdü, niye böyle yaptığı sorulunca da bir insan aradığını söyledi.

c Tertull. Adv. Marc. 1.1:

O köpek Diogenes gündüz vakti elinde kandil taşıyarak insan bulmayı arzuluyordu.

d Philon, De Gigant. 8.34:

<Tüm yaşamı erdemle dolu olan> doğru insandır, eskilerden biri de öyleydi, öğlen vakti bir kandil yakmış ve bunun anlamını soranlara bir insan aradığını söylemişti.

D155 Diog. Laert. 6.32:

Bir gün yüksek sesle insanlara seslenmiş, halk etrafında toplanınca, “İnsanları arıyorum, pislikleri değil,” diyerek değneğiyle onlara vurmuş. Hekaton bunu *Anekdotlar*’ının birinci kitabında anlatır.

D156 Diog. Laert. 6.60:

Olimpiyat oyunlarından dönünce orada büyük bir kalabalıkla karşılaşp karşılaşmadığını sordular. O da “Büyük bir kalabalık vardı ama bir insan bile göremedim,” diye cevap verdi.

D157 Diog. Laert. 6.40:

Hamamdan gelince biri yıkanan çok kişi olup olmadığını sordu, o da “Çok kişi yoktu,” cevabını verdi, büyük bir kalabalık olup olmadığı sorulunca ise, “Evet, büyük bir kalabalık vardı,” dedi.

D158 Cod. Patm. 263 n.55:

Nasıl ki gramer bilgisine sahip olanlar gramerci ve müzik bilgisine sahip olanlar müzisyense, aynı şekilde sadece insanın gerçekte ne olduğunu bilenlere insan diyordu.

D159 Diog. Laert. 6.24:

Hekimleri, filozofları ve kaptanları işlerini yaparken gördüğünde canlıların en akıllısını gördüğünü, onlara eşlik eden rüya yorumcularını ve kâhinleri veya zengin-

liğıyle övünenleri gördüğünde ise onlardan daha aptal bir canlı olmadığını söylüyordu.

D160 Diog. Laert. 6.27:

Yunanistan'ın neresinde iyi insanlar gördüğü sorulunca, "İyi insanlar hiçbir yerde, iyi oğlanlar ise Lakedaimon'da," cevabını verdi.

D161 Stob. 2.33.10:

Biri, "Dost nedir?" diye sorunca, "İki bedende yaşayan bir ruh," cevabını verdi.

D162 [Karş. A147]

a Plu. *Quom. Adul. Ab Am. Internosc.* 74c:

Diogenes insanın yaşamda mutlu olması için ya iyi dostlara ya da haşin düşmanlara ihtiyacı olduğunu, zira dostlar insanı eğitirken, düşmanların hataları ortaya çıkardığını söylüyordu.

b Plu. *Quom. Quis Suos* 82a:

Diogenes de bir yerde kendini korumayla ilgili olarak şöyle demiştir: "Bir insan ya sert bir kınamayla ya da nazikçe bir uyarıyla kusurlarından kurtulabilmek için ya dürüst bir dost ya da haşin bir düşman edinmelidir."

c *Gnom. Monac. Lat.* 5.2:

Diogenes şöyle dedi: "Kendimizi düzeltmek için ya gerçek bir dost ya da gerçek bir düşmana ihtiyacımız var."

D163 Diog. Laert. 6.29:

Ellerimizi dostlarımıza yumruk yaparak değil, açarak uzatmamız gerektiğini söylerdi.

D164 *Cod. Vat. Gr.* 633. f.121r:

Diogenes'in söylediğine göre insan dostunun daha dost, düşmanının ise dost olmasını sağlayacak şekilde davranmalıdır, zira dostlarımızın eleştirilerine ve düşmanlarımızın planlarına karşı kendimizi korumak zorundaymışız.

D165 *Anecd. Gr. Boissonade*, 1 p.125.3-4:

Birçok derdi olan birinin iyi bir dost dışında güvenilir bir kurtuluşu yoktur.

D166

a Plu. *Quom. Adol. Poet. Aud. Deb.* 21f:

“İnsan kendini düşmanına karşı nasıl koruyabilir?” diye sorulunca Diogenes, “İyi ve dürüst bir insan olduğunu kanıtlayarak,” cevabını verdi.

b Plu. *Cap. Ex. Inim. Util.* 88b:

Diogenes’in şu anekdottaki sözü felsefeye ve devlet adamlığına yakışır cinstedir: “Kendimi düşmanıma karşı nasıl savunacağım?” diye sorulunca, “İyi ve dürüst biri olduğunu kanıtlayarak,” cevabını verdi.

c *Gnom. Vat.* 187:

Bir düşmandan en iyi nasıl intikam alınır diye sorulduğunda, “İyi ve dürüst biri olarak,” cevabını verdi.

D167 *Anecd. Gr. Boissonade*, I p. 125, 5-6:

Bir dostuna karşı söylenen kötü sözleri kabul eden biri kötü sözleri eden kişi kadar beni yaralar.

D168 *Gnom. Mon. Lat.* 24.3:

Birisi ona bir dostunun kendisiyle ilgili söylediği kötü sözleri aktarınca şöyle cevap verdi: “Dostumun bu sözleri söylediği şüpheli ama senin bunları bana aktarman şüpheye yer bırakmayan bir gerçek.”

D169 Maxim 10.25:

Hain karakterli biri onun hakkında kötü konuşunca şöyle cevap verdi: “Senin düşmanın olmaktan memnunum, zira sen düşmanlarına değil, dostlarına zarar vermeye çalışan birisin.”

D170 Aesop. *Fab.* 65:

DIOGENES VE KAYIKÇI

Kinik Diogenes yolculukları sırasında bir nehrin yanına geldi. Kıyıda durdu ve daha fazla ilerleyemedi. İnsanları

karşıdan karşıya geçiren kayıkçılardan biri Diogenes'in nasıl karşıya geçeceğini bilmediğini görünce ona yaklaştı, kayığına aldı ve yavaş yavaş karşıya geçirdi. Karşı kıyıya varınca Diogenes durdu ve kayıkçıyı bu güzel hizmetinin karşılığında ödüllendiremeyecek kadar fakir oluşuna hayıflandı. Diogenes bu duruma üzüldürken kayıkçı karşıya geçemeyen başka bir yolcu gördü ve ona yardım etmek için koşmaya yeltendi. Diogenes kayıkçıyı durdurup şöyle dedi: "Artık kendimi sana borçlu hissetmiyorum ve bana bir iyilik yaptığını düşünmüyorum. Yaptığın şey senin yargı gücünün bir eseri değil, sadece alışkanlıktan kaynaklanıyormuş!" Bu hikâyeye bize hem iyi birine hem de hak etmeyen kötü birine yardım eden bir kişinin iyiliksever olarak görülemeyeceğini, sadece delirmiş biri olarak değerlendirilebileceğini anlatmaktadır.

Çoğunluğa ve Çoğunluğun Kusurlarına Karşı (D171-D261)

D171

a Ps.-Diog. *Ep.* 28:

[...] Sadece dış görünüşünüz insana benziyor, ruhen birer maymunsunuz. İkiyüzlülüğünüzün bir sınırı yok, hiçbir şey anlamıyorsunuz. Bu yüzden doğa sizi cezalandırıyor. Kendinize uygun yasalar uydurarak onlar aracılığıyla en büyük ve en acı yanılgılara neden oluyorsunuz, onları içinize işlemiş olan kötülüğün tanıkları yapıyorsunuz. Bir an bile huzurlu değilsiniz, yaşlanana dek tüm ömrünüz çatışmayla geçiyor, çünkü kötüsünüz ve kötünün dostusunuz, başka birinin daha şık bir harmani giydiğini, az da olsa daha fazla para kazandığını, akılda kalacak şekilde kendini ifade ettiğini veya daha iyi bir eğitim aldığını görünce hemen kıskanıyorsunuz. Hiçbir

şeyi doğru bir akılla değerlendirmiyorsunuz, yüzeysel de olsa makul ve ikna edici görünen, çoğunluğun benimse-
diği değer yargılarını benimsiyor, her şeyde bir hata bu-
luyorsunuz. Aslında hiçbir şey bilmiyorsunuz, atalarınız
gibi siz de cehaletin ve budalalığın esiri oldunuz ve haklı
olarak acı çekiyorsunuz. Sizden sadece “Köpek” değil,
doğa da nefret ediyor. Evlendiğiniz günden ne önce ne
de sonra neşeli oluyorsunuz, aksine çoğunlukla kaygı
dolusunuz, zira evlendiğiniz ana dek yozlaşmış ve hoş-
nutsuz insanlara dönüşmüş oluyorsunuz.

Açgözlülüğünüzden ötürü savaş zamanında ne kadar
çok ve ne kadar değerli insanın yaşamına son verdiniz,
geri kalanları ise barış zamanında haklarında suçla-
malarda bulunarak mahkeme önüne çıkardınız. Çoğu
çarmıha gerilmedi mi, çoğu cellatların elinde can ver-
medi mi, bazıları devletin emriyle zehir içmeye zorlan-
madı mı, bazıları da suçlu olduklarını iddia ettiğiniz
için tekerleğe bağlanarak işkenceye maruz bırakılmadı
mı? Sizi sefil ahmaklar, bu insanları idam etmektense
eğitmeniz daha iyi olmaz mıydı? Zira onları kurban
etlerini yediğimiz gibi yemeyeceksek cesetler insanlığın
hiçbir işine yaramaz, oysa sizi aptallar, iyi insanlara her
zaman ihtiyaç duyarız. Siz cahil ve kültürsüz insanla-
ra harfleri ve sözde sanatları öğreterek eğitiyorsunuz,
böylece onlara ihtiyaç duyduğunuzda elinizin altında
bulunuyorlar, o hâlde aynı şekilde dürüst insanlara ihti-
yaç duyduğunuz zaman kendilerinden yararlanacağınız
adaletsiz insanları niye eğitmiyorsunuz? Muhtemelen
bir kentin veya gizlice bir ordunun kontrolünü elinize
almak istediğinizde adaletsiz insanlara ihtiyaç duyaca-
ğınız için onları eğitmiyorsunuz. En kötüsü de bu değil.
Zor kullanarak iyi şeylere erişmek istediğinizde, daha
iyi olanın da süreç içinde kötüleştiği görülebiliyor, sizi
sefil herifler, avcunuza aldığınız herkesi bozuyor ve

suistimal ediyorsunuz, siz daha büyük bir cezayı hak ediyorsunuz. Gymnasiumda sözde Hermes bayramını kutlarken yiyor ve içiyor, kendinizi kaybediyor, erkeklerle ve kadınlarla aynı şekilde ilişkiye giriyor, bunu da hem gizli hem de açık bir şekilde yapıyorsunuz. Köpek bunların hiçbirini umursamıyor, siz ise bunlar için deliriyorsunuz!

Kinikleri doğal ve doğru bir yaşam tarzından alıkoyduğunuzda, nasıl onlara karşı bir suç işlemiş olmuyorsunuz? Ben bir Kinik olarak sizi sözlerimle itham ederken doğa da bizzat eylemleriyle cezalandırıyor, zira o çok korktuğunuz ölüm her birinizin başının üzerinde sallanıyor. Yoksulluğundan ötürü sağlığı yerinde olan dilenciler ve bozulmuş midesini ve cinsel organlarını tutamadığı için hasta olan zenginler görüyorum. Kendinizi bu tutkulara kaptırdığınız sürece hazzın kısa süreli gıdıklamasına maruz kalacaksınız, ancak daha sonra büyük ve şiddetli ağrılarınız olacak. Sonra evinizin ve güzel başlıklı sütunlarınızın keyfini süremeyecek ve haklı olarak size acı veren altın ve gümüş divanlarınıza uzanacaksınız. Leziz lokmaları zamanında tüketme gücünü kendinizde bulamayacaksınız, siz kötüsünüz ve kötünün dostusunuz. Ancak aklınız varsa, hepiniz bilge Sokrates'i ve beni dinler, gençliğinizden itibaren kendinizi kontrol edersiniz veya gidip kendinizi asarsınız. Yaşamınızı çok içtiğiniz için ardından sarhoş olup dağıttığınız, baş dönmesi ve karın ağrısı çektiğiniz, kendinize hayrınız dokunmadığı için başkaları tarafından taşındığınız bir içki partisindeymiş gibi geçirmek istemiyorsanız, bu söylediğimden başka bir çıkar yolunuz yok. Siz curcunalı bir yaşam sürüp çok önemli şeylere davet edilmişsiniz gibi âlemlere katıldığınızda hekim adını verdiğiniz cellatlar yanınıza gelir, akıllarına eseni yapar ve söylerler. Olması gerektiği gibi keser, deşer, oyar ve bedenin içi ve dışı

için ilaç verirler. Sağlığınıza yeniden kavuştuğunuzda bu hekimlere teşekkür etmez, tanrılara şükretmeniz gerektiğini söylersiniz, oysa tedavi başarısız olunca hekimleri suçlarsınız.

Benim payıma ise kederden çok neşe, cehaletten çok bilgelik düşer. Bilge Antisthenes’le sohbet ederim, o sadece doğa, akıl ve hakikati bildiğini düşündüğü kişilerle konuşur, bir mektupta da söylendiği gibi canavarlara ve çocuklara harcayacak vakti yoktur, bir Kinik’in sözlerini anlayamayacak olan diğer insanlardan uzak durur. Siz barbarsınız, Yunan dilini konuşmak dışında her yönünüzle barbarsınız, gerçek Yunanlara dönüşene kadar size lanet okuyorum. Bugün kendilerine barbar denilen halkların yaşadıkları yer ve tarz bakımından daha ince zevkleri var, kendilerine Yunan diyenler ise barbarlara savaş açıyor, barbarlar sadece kendi yurtlarını koruma telaşı içinde ve sahip oldukları şeylerden memnunlar. Ancak size hiçbir şey yetmiyor, çünkü şöhrete açsınız, akıldan yoksunsunuz ve iyi hiçbir şeyiniz yok.

b Maxim. 69.18:

“En zor olan nedir?” diye sorulduğunda Diogenes şöyle cevap verdi: “Kendini bilmek. Zira benliğimize duyduğumuz sevgiden ötürü kendimize çok önem atfediyoruz.”

D172 Diog. Laert. 6.64:

Herkes tiyatrodan dışarı çıkarken o üzerine gelen kalabalığın arasından geçerek içeri girdi ve neden böyle yaptığını sorduklarında şöyle dedi: “Çünkü yaşamım boyunca yapmaya çalıştığım şey budur.”

D173 Stob. 3.4.83:

Çarşıda geri geri yürüyordu, insanlar kendisine gülünce, “Siz yaşam yolunda yanlış yöne gittiğiniz hâlde benim geri geri yürümeme gülmekten utanmıyor musunuz?”

D174 Stob. 3.3.51:

Biri, “Diogenes aklını yitirmiş,” deyince, “Aklımı yitirmedim, sadece benim aklım sizinkinden farklı,” diye karşılık verdi.

D175 Cod. Vat. Gr. 633 f.119v:

Diogenes her zaman kendine şöyle derdi: “Çoğunluk seni övdüğünde değersiz olduğunu, kimse seni övmediğinde ve herkes seni lanetlediğinde ise çok değerli olduğunu düşün.”

D176 Diog. Laert. 6.54:

Utancından yüzü kızaran bir gence, “Yaşa, işte erdemnin rengi,” dedi.

D177 Stob. 2.15.43:

Diogenes ölçülülük ve kendini kontrol üzerine bir konuşma yapıyordu, Atinalılar onu alkışlayınca, “Hepinize lanet olsun, zira yaptığınız her şeyde benimle çatışıyorsunuz.”

D178 Diog. Laert. 6.33:

Diogenes “sakat” kelimesinin sağır veya körler için değil, heybesi olmayanlar için kullanılması gerektiğini savunuyordu.⁴¹

D179 Stob. 3.22.41:

Yanılığ⁴² bir çoban gibi çoğu insanı kendi istediği yere götürüyor.

D180 Diog. Laert. 6.50:

Açgözlülüğün tüm kötülüklerin anası olduğunu söyler.

D181 Diog. Laert. 6.51:

“Altın niye soluk renklidir?” diye sorulunca, “Çünkü birçok insan onun peşinde,” cevabını verdi.

41 Yiyecek taşınan deri heybe (pêra, πήρα) Kinikler için azla yetinmenin simgesidir, dolayısıyla Diogenes’e göre sakat (anapêros, ἀνάπηρος) olanlar bir heybeyi dolduracak kadar yiyeceklerle yetinmeyenler, açgözlüler ve oburlardır.

42 İlk anlamı “duman” olan typhos (τῦφος) kelimesinin “yanılığ” dışında “saçmalık, gösteriş, kibir” anlamları da vardır ve burada hepsi tercih edilebilir.

D182 Stob. 3.10.60:

Köpek Diogenes yaşlı bir kadını seviyormuş numarası yapan birine, “Dişlerini geçirdiği kadından gözlerini alamıyor,” dedi.

D183 Arsen. *Viol.* 209.11:

Zenginliğin talihin kusmuğu olduğunu söyler.

D184 Stob. 3.10.62:

Yığınla servet biriktirenlere “aşırı yoksullar”⁴³ derdi.

D185 Stob. 4.31.88:

Erdemin zengin bir kente veya zengin bir eve yerleşemeyeceğini söylerdi.

D186 Diog. Laert. 6.28:

Ayrıca paraya üstün gelmiş dürüst insanları öven ama içten içe zenginleri kıskananları da kınardı.

D187 *Cod. Patm.* 263 n.54:

Belli bir kişinin zengin olup olmadığı sorulduğunda Diogenes, “Fikrim yok, çünkü zenginliğinden nasıl yararlandığını bilmiyorum,” diye cevap verdi.

D188 *Cod. Ambr. Gr.* 409 n.117:

Kültürsüz ve gösterişçi biri ona güzel evini gösterirken Diogenes şöyle dedi: “Çok güzel ve hayranlık uyandırıyor, tıpkı güzelce inşa edilmiş olup içinde kediler ve maymunlar bulunan Mısır tapınakları gibi.”

D189

a Diog. Laert. 6.32:

Bir gün biri onu şatafatlı bir eve götürdü ve yere tükürmemesi için uyardı, bunun üzerine o boğazını temizleyerek balgamını adamın yüzüne tükürdü ve tükürecek daha uygun bir yer bulamadığını söyledi. Başkaları bunu Aristippos’a yakıştırır.

43 “Aşırı yoksul” olarak çevirdiğimiz megaloptôkhos (μεγαλόπτωχος) kelimesi Yunan edebiyatında başka hiçbir yerde geçmez.

b Galen. *Protrep.* 8:

Mal varlığına aşırı düşkün bir adamın evinde misafir edilmişti, evde gördüklerini umursamayan Diogenes boğazını temizledi ve etrafına baktı, en yakın nokta olarak doğrudan ev sahibine tükürdü. Adam öfkeye kapıldı ve niçin bunu yaptığını sordu, Diogenes evde sahibinden başka tükürülmeye uygun bir şey olmadığını söyledi. Zira her duvar muazzam resimlerle doluydu, harika mozaiklerle süslü olan tavana tanrıların resimleri yapılmıştı ve tüm mobilya parlak ve temizdi, halılar ve divanlar da güzelce süslenmişti, değersiz olduğu görülen tek şey evin sahibiydi. Nitekim toplumlar içinde en değersiz yerlere tükürülmesi evrensel bir âdettir.

c *Gnom. Monac. Lat.* 16.1:

Ahlaksız bir adam üzerine Diogenes: Rezil bir adam ona her yerinde taşlar ve altın süslemeler bulunan, güzelce döşenmiş evini gösterince ev sahibinin yüzüne tükürdü ve evde daha değersiz olan başka bir şey bulamadığını söyledi.

d Ps.-Diog. *Ep.* 38.4-5:

Zengin bir aileden gelen bir genci ziyaret ettim, salona geçtim. Her tarafta tablolar ve altın süslemeler vardı, insanın tükürebileceği hiçbir yer yoktu. ^[5] Bir ara boğazıma bir şey takılınca hafifçe öksürdüm ve etrafıma baktım, daha uygun bir yer olmadığı için gencin yüzüne tükürdüm. Öfkeden deliye döndü, ben de şöyle dedim: “Bunu yaptığım için kendin yerine bana kızman yanlış, zira duvarları ve yeri süslerle doldurmuşsun, tükürülecek tek yer olarak kendini bırakmışsın.” Bunun üzerine genç şöyle dedi: “Anladığım kadarıyla bilgi bakımından eksik olmamı eleştiriyorsun, bir daha beni eleştiremeyeceksin. Bundan sonra ardından geleceğim.” Sonra servetini akrabalarına dağıttı, heybesini aldı, harmanisini katladı ve ardımdan geldi.

D190 Stob. 3.10.45:

Diogenes açgözlüleri vücudu su toplamış insanlara benzetirdi, zira nasıl ki bu insanlar vücutları suyla dolu olduğu hâlde yine de su içmeyi arzularsa, aynı şekilde açgözlüler de hep daha fazlasını arzular ve iki durumda da aynı kötü sonuca varılır, arzuladıkları şeyleri edindikçe tutkuları daha da artar.

D191 Diog. Laert. 6.60:

Şatafatlı yaşam düşkünlerini uçurumlarda yetişen ve meyvelerini insanların değil, sadece kargaların ve şahinlerin yediği incir ağaçlarına benzetiyordu.

D192 Stob. 4.31.48:

Çoğu zengin insan ulaşılması imkânsız yerlerde ve uçurumlarda yetişen meyve ağaçlarıyla ve asmalarla karşılaştırılabilir, zira nasıl ki böyle bitkilerin meyveleri insanlar değil, sadece kargalar ve benzer yaratıklar tarafından tüketilirse, aynı şekilde sefahat düşkünü insanların parası da doğru kullanılmadığında bedavacılar ve fahişelerle, en rezil zevkler ve en anlamsız hevesler için tüketilir.

D193 Stob. 4.32.12:

Kötü karakterli biri tarafından yoksulluğundan ötürü kınanınca Diogenes şöyle dedi: “Yoksulluğundan ötürü işkenceye uğrayan görmedim, ancak kötülüğünden ötürü işkenceye uğrayan çok kişi gördüm.”

D194 Diog. Laert. 6.47:

Bir hovardanın evinde satılık levhasını görünce, “Böyle bir âlemden sonra sahibini kusacağını biliyordum,” dedi.

D195

a Diog. Laert. 6.50:

Bir hovardanın meyhanede zeytin yediğini görünce şöyle dedi: “Bu şekilde kahvaltı yapsaydın, akşam yemeğin böyle olmazdı.”

b *Gnom. Vat.* 169:

Genç bir hovardanın tüm mirasını ekmek ve zeytin yi-yerek ve su içerek tükettiğini görünce, “Aklın etkisiyle böyle kahvaltı yapsaydın, zorunluluğun etkisiyle böyle bir akşam yemeği yemezdin.”

D196

a *Diog. Laert.* 6.72:

Soyluluk, şöhrret ve bu türlü şeylerle alay eder ve onların ahlaki kusurların gösterişli süsleri olduğunu söylerdi.

b *Stob.* 4.29.19:

Biri, “En soylu insanlar kimlerdir?” diye sorunca şöyle cevap verdi: “Zenginliği, şöhreti, hazzı ve yaşamla ilgili kaygıları küçümseyenler ve bunların zıddı olan yoksul-luğa, kötü şöhrete, acıya ve ölüme üstün gelenler.”

c *Nicephor. Gregora. Byzant. Hist.* 21.5.7:

Biri nasıl en hızlı ve en kolay şekilde şöhrret elde edebile-ceğini sorunca, “Şöhrreti küçümseyerek,” cevabını verdi.

d *Luc. Pro Imag.* 17:

Bir insanın nasıl şöhrretli olabileceği sorulduğunda, “Şöhrreti küçümseyerek,” cevabını verdi.

D197 *Diog. Laert.* 6.66:

“Nasıl ki köleler her an efendilerinin emrindeyse, kötü insanlar da her an tutkularının emrindedir,” derdi.

D198 *Gnom. Vat.* 195:

Midesine, cinsel organına ve uykuya düşkün olanların üç kat köle olduğunu söylerdi.

D199 *Stob.* 3.6.37:

Nasıl ki içinde çok yemek olan evlerde çok sayıda fare ve gelincik olursa, aynı şekilde çok yemek yemiş beden-lerin de çok hastalığı olur.

D200 *Diog. Laert.* 6.28:

Efendilerinin obur olduğunu gördükleri hâlde hiç yiye-cek çalmayan kölelere hayret ederdi.

D201 Diog. Laert. 6.51:

Midenin insanın canlılığını yutan bir girdap olduğunu söylerdi.

D202 Stob. 3.6.17:

Diogenes hazinelerini kilit, sürgü ve mühürle saklayan ama tüm pencereleri ve kapılarını, yani ağzını, cinsel organlarını, gözlerini ve kulaklarını açık bırakarak bedenini kilitlemeyen insanlara gülerdi.

D203 Diog. Laert. 6.51:

Aşk işsizlerin işidir.

D204 Diog. Laert. 6.67:

Âşıklar başlarına gelen talihsizlikten⁴⁴ haz duyar.

D205 Plu. *De Lib. Educ.* 5c:

Genç, geneleve git ve değersiz olanla büyük bir ödül olarak sunulan arasında hiçbir fark olmadığını öğren.

D206 *Cod. Bodleian.* 50 f.108r n.6:

Biri Diogenes'i genelevden çıkarken görünce kınadı, o da şöyle cevap verdi: "Ne var yani, senin evinden mi çıksaydım?"

D207 Diog. Laert. 6.61:

Güzel fahişeleri bala karıştırılmış zehre benzetiyordu.

D208 Stob. 4.21.15:

Diogenes tüm emirlerini yerine getiren birçok erkek olduğundan en güzel fahişelere "kraliçeler" diyordu.

D209 Diog. Laert. 6.66:

Kendisine iyilik etmesi için bir fahişeyi zorlayan birine şöyle dedi: "Seni sefil adam, yıkımını en kolay şekilde sağlayacak şey için neden bu kadar ısrarcısın?"

D210 Diog. Laert. 6.60:

Diogenes Phryne'nin⁴⁵ Delphoi'a diktirdiği altın heyke-

⁴⁴ Âşık olma talihsizliği.

⁴⁵ MÖ IV. yüzyılda yaşamış meşhur bir fahişe.

lin üzerine şu sözleri kazıdı: “Yunanların ahlaksızlığının bir armağanı.”

D211

a Galen. *De Loc. Affect.* 6.15:

Kinik Diogenes’in kendini kontrol etmesini ve sabırlı olmasını gerektiren her eylemde insanların en kararlısı olduğu kabul edilir, nitekim cinsel ilişkiye de birleşmedeki hazzı aramaktan ziyade sadece kendisini spermini tutmasından kaynaklanan acıdan kurtarmak istediği için giriyordu. Anlatıldığına göre bir gün evini ziyaret etmesi için bir fahişe ayarlamış ve kadın geç kalmış, bunun üzerine cinsel organını eline alarak mastürbasyon yapmış, kadın ondan sonra evine gelince düğün şarkısını eliyle çoktan söylediğini belirterek onu geri çevirmiş.

b Ps.-Diog. *Ep.* 42:

[Fahişe Melesippe’ye] Sen gelmeden önce elimle düğün şarkısını söylemeye başladım. Şunu anladım ki insan cinsel isteklerini midenin isteklerinden daha kolay bir şekilde giderebiliyor. Zira bildiğin gibi Kinizm başlı başına bir doğa araştırmasıdır.

c Ps.-Diog. *Ep.* 44:

[Metrokles’e] Ölçülülüğü ve dayanıklılığı sadece ekmek, su, saman yığını ve harmani değil, aynı zamanda çobanın eli de öğretir. Keşke ünlü sığır çobanı ile ilgili de bir şeyler biliyor olsaydım. Arzun depreştiğinde elini hatırla, zira o bizim yaşam düzenimize uygundur. Kadınlarla uzun süren rezil ilişkiler içinde olmaktan kaçın. Elini kullanmayı Pan’dan öğrenmiş olanlar bunu sana da öğretsin. Bu yüzden sana köpek ya da daha kötü bir şey denmesine aldırma.

D212 Stob. 3.6.39:

Diogenes bir drakhmeye satın alınabilecek bir şey için yaşamını tehlikeye atan bir zamparadan daha ucuz hiçbir şey olmadığını düşünürdü.

D213 Demetr. *De Elocut.* 261:

Diogenes yakışıklı bir gençle güreşirken cinsel organı hareketlendi, genç irkilip geri çekilince Diogenes şöyle dedi: “Korkma genç adam, ben onunla aynı fikirde değilim.”

D214 Joh. Sardian. *Comment. in Aphthon. Progymn.* 39:

Adamın biri ahlaksız bir yaşam sürdüğü hâlde kendisi gibi yaşayan başka birini kınıyordu, Diogenes ona şöyle dedi: “Rüzgâra karşı uçmaya çalışan kül yığını gibisin.”

D215

a Hermog. *Progymn.* 3.19:

Diogenes yanlış bir davranış sergileyen bir çocuk görünce öğretmenine vurdu ve “Niçin onu böyle eğitmedin?” dedi.

b Priscian. *De Praeexercit. Rhet.* 2:

Diogenes kötü davranan bir çocuk görünce sopasıyla öğretmenine vurdu. Ekleme yaparak şöyle de diyebilirsiniz: “Şöyle diyerek vurdu: Neden böyle eğitmedin?”

D216 Stob. 2.31.87:

Diogenes çocuk eğitiminin çömlekçilerin çömleklere şekil vermesine benzetilebileceğini söyler, zira nasıl ki çömlekçiler yumuşak kile diledikleri gibi şekil verip onun dış görünüşünü belirler, buna karşılık fırındandıktan sonra artık ona şekil veremezlerse, aynı şekilde çocuklar da henüz küçük oldukları dönemde sert bir şekilde eğitilmezlerse, yeterince büyüdükları zaman artık düzeltilemez hâle gelirler.

D217 Stob. 3.29.92:

Diogenes’in dediğine göre Medea bir büyücü değil, üstün bir bilgeliğe sahip olan biridir, zira yumuşak karakterli ve şatafattan ötürü bedenleri bozulmuş olan erkekleri gymnasiumlarda ve buhar odalarında uğraştırarak tam güce ve sağlığa kavuşturmuştur, bu yüzden onun

insanları etlerini pişirerek gençleştirdiği yönünde bir dedikodu yayılmıştır.

D218 Stob. 3.6.36:

Diogenes'in dediğine göre birçok insan bedenini hammamlarda yumuşatarak ve cinsel ilişkilerde tüketerek kendini çürütmekte, ölüm zamanı geldiğinde de cesedinin çarçabuk çürümesini engellemek için mumyalanacağı ve bal sürüleceği yere yerleştirilmesini planlamaktadır.

D219 Anton. 2.32.61:

Hekimlerin acılığı azaltmak için ilaca bal katması gibi, bilgiler de anlayışsız insanlarla yaptıkları konuşmaları yumuşatmak için şakadan yararlanmalı.

D220 Stob. 2.31.61:

Başkası için kaygılandığında kendini ihmal edersin.

D221 Stob. 3.24.14:

Diogenes: “Kim kötü bir şey yapmadığının bilincinde olan bir kişiden daha az korku duyar ve kendine daha çok güvenir?”

D222 Diog. Laert. 6.63:

Birisi Diogenes'i kirli yerlere girdiği için eleştirince, “Güneş de pisliğin içine batar ama kirlenmez,” dedi.

D223 Cod. Patm. 263 n.68:

Tembel birini görünce şöyle dedi: “Uğraşların zahmetlerinden kaçınırsan, umursamazlığın felaketleriyle karşılaşacaksın.”

D224

a Diog. Laert. 6.64:

Doğru şeyler söyleyen ama söylediklerini yapmayanları lire benzetiyordu, zira lir de ne duyar ne kavrar.

b Stob. 3.23.10

Bazı insanlar güzel ses çıkaran ama sesi kavrayamayan lir gibi, doğru şeyler söylemekle birlikte kendi söylediklerini duymaz.

D225 Epict. Diss. 2.3.1:

Diogenes kendisinden tavsiye mektubu isteyen birine harika bir cevap vermiştir. Diogenes şunları söylemiştir: “Seni görünce nasıl biri olduğunu hemen anlayacaktır, iyi ile kötü arasındaki ayrımı öğrenebilmişse senin iyi mi yoksa kötü mü olduğunu anlayacaktır, bu ayrımı öğrenememişse, seninle ilgili binlerce mektup yazsam bile bir işe yaramayacaktır.”

D226

a Gnom. Vat. 174:

Biri ona gerçek bir filozof olmadığı hâlde bir filozofmuş gibi davrandığını söyleyince şöyle cevap verdi: “En azından filozof olmak istediğim için senden daha iyiyim.”

b Diog. Laert. 6.64:

“Hiçbir şey bilmediğin hâlde bir filozofmuşsun gibi davranıyorsun,” diyen birine şöyle cevap verdi: “Bilgelige sahipmişim gibi davranmam bile onu arzuladığımın bir göstergesidir.”

D227 Diog. Laert. 6.27-29:

İnsanların üstün gelmek için kazmakla⁴⁶ ve birbirlerini tekmelemekle uğraştığını, buna karşılık kimsenin iyi ve dürüst biri olmaya çalışmadığını söylerdi. Gramercilerin Odysseus’un kusurlarını araştırırken kendi kusurlarından habersiz olmasına şaşardı. Ona göre müzisyenler de lirin tellerini akort ederken kendi ruhlarındaki eğilimleri akortsuz bırakıyordu. ^[28] Matematikçiler Güneş ile Ay’a dikkatle bakarken yanlarındaki şeyleri görmüyordu. Hatipler konuşmalarında adalet üzerine gevezelik ederken yaşamlarında adil olmuyordu veya açgözlüler yüksek sesle para aleyhine konuştukları hâlde aslında ölçüsüz bir şekilde ona düşküdü. [...]

⁴⁶ Sporcuların Olympia’da hazırlık yaparken yeri kazmaları. Bkz. Epict. Diss. 3.15.4.

İnsanların sağlıklı olmak için tanrılara kurban kesmelerine rağmen kurban töreninin ortasında sağlıklı bir ziyafet çekmelerine öfkeleniyordu. [...] ¹²⁹ Evlenmek üzereyken vazgeçenleri, yolculuğa çıkmak üzereyken yelken açmaktan vazgeçenleri, politikada görev almayı düşünüp hiçbir şey yapmayanları, bir aile kurmaya niyetlenip bunu yapmayanları ve güçlü insanlarla yaşamaya hazırlanıp bundan vazgeçenleri överdi.

D228 Diog. Laert. 6.35:

Koro eğitimcilerini örnek aldığını söyler dururdu, zira onlar diğerleri doğru notaya bassın diye notayı biraz yüksek tondan ayarlarmış.

D229 Diog. Laert. 6.35:

Bir parmak kendileri için her şeyi değiştirdiğinden çoğu insanın deli olduğunu söylerdi. Zira orta parmağını kaldırarak yürüdüğünde deli olduğunu düşünürlerken, küçük parmağını kaldırdığında öyle düşünmezlermiş.

D230 Diog. Laert. 6.46:

Hamamda *kottabos* oyunu⁴⁷ oynayan bir gence, “Bunda daha iyi olursan, daha kötü olursun,” dedi.

D231

a Diog. Laert. 6.54:

“Birçok kişi sana gülüyor,” diyen birine, “Ama ben gülünç değilim,” diyerek cevap verdi.

b Diog. Laert. 6.58:

Biri, “Birçok kişi sana gülüyor,” deyince şöyle cevap verdi: “Kuşkusuz eşekler de onlara gülüyor, nasıl onlar eşekleri ciddiye almıyorsa, ben de onları ciddiye almıyorum.”

47 Kadehte kalan son damlayı uzağa yerleştirilmiş bir tasın içine ses çıkaracak şekilde fırlatma oyunu. Sicilya kökenli bu oyunda iyi olmak şölenlere çok katılıyor olmak anlamına da gelmektedir. Bkz. Ath. 15.665d.

c Olympiod. *in Plat. Gorg.* 476a.22.2:

İyi bir insan hakarete uğradığında hakaretin kendisi acı verici olsa bile kendisini küçümseyenin üzerinde etkili olmaz. Nitekim biri Diogenes'e hakaret ettiğinde ve bir başkası, “Şu adam sana hakaret etti,” dediğinde Diogenes şu cevabı vermiş: “Tamam ama ben hakareten veya dalga geçilmekten rahatsız olmuyorum.”

d *Gnom. Vat.* 179:

Biri yanına gelip tanıdığı bir kişinin kendisine hakaret ettiğini söyleyince Diogenes, “Bunda şaşılacak bir şey yok, güzel konuşmayı öğrenmemiş,” dedi.

e *Cod. Ottob. Gr.* 192 f.206v:

Biri ona birinin onun arkasından korkunç sözler sarf ettiğini söyleyince, “Benim olmadığım yerde beni dövebilir de,” diye cevap verdi.

D232 Gregor. Nazianz. *Carm.* 1.2.25. 494-6:

Sinoplu adam genelevlerdeki kadınların yanına gidip onlara hakaret ediyordu, anlatılan budur. Peki, kafasından geçen neydi? Hakaretlerine karşılık edilen hakaretlere katlanabilmek.

D233 Maxim. 10.24:

Kel biri kendisine hakaret edince Diogenes şöyle cevap verdi: “Ben de sana hakaret etmeyeceğim, sadece böyle kötü bir kafayı terk ettikleri için saçlarını tebrik ediyorum.”

D234 *Gnom. Vat.* 186:

Kendisi hakkında kötü konuşan birine şöyle dedi: “Nasıl ki senin hakkında güzel şeyler söylediğimde kimse bana inanmayacaksa, sen de benim hakkımda kötü şeyler söyleyince kimse sana inanmayacak.”

D235 *Cod. Vat. Gr.* 1144 f.216v:

Biri ona, “Sen sarhoşsun ve saçmalıyorsun,” diyerek hakaret edince şöyle cevap verdi: “Tamam ama sen aslında benim ayıkken saçmaladığımı düşünüyorsun.”

D236 Diog. Laert. 6.33:

Metrokles'in *Anekdotlar* adlı eserinde anlattığına göre bir gün yarı tıraşlı kafasıyla âlemci gençlerin eğlencesine katılmış ve onlardan dayak yemiştir. Sonra kendisini dövenlerin isimlerini bir tablete kazımıştır ve onu boynuna asarak hepsi utanana, herkes tarafından kınanana ve rezil olana dek etrafta dolaşmıştır.

D237**a Diog. Laert. 6.33:**

"Pytho oyunlarında insanları yendim," diyerek böbürlenilen birine, "Hayır, ben insanları yendim, sen köleleri yendin," demiştir.

b Diog. Laert. 6.43:

Olympia'da sunucu Dioksippos'un diğer insanları yendiğini açıklayınca Diogenes karşı çıkarak, "Hayır, o köleleri yendi, ben insanları yendim," demiştir.

c Plu. *Cur.* 521b:

Diogenes Olimpiyat şampiyonu Dioksippos'un arabayla zafer törenine katıldığını ve geçiş sırasında seyirciler arasında bulunan güzel bir kadından gözünü alamadığını, sürekli dönerek ona bakmaya çalıştığını görünce, "Görüyor musunuz, bir kız endamıyla bizim sporcuyu boynundan yakaladı," dedi.

d Diog. Laert. 6.61:

Diogenes Olimpiyat şampiyonunun sürekli hafifmeşrep bir kadına baktığını görünce, "Bakın, ağzından ateş çıkaran koçumuz yanından geçtiği bir fahişe tarafından boynundan yakalandı," dedi.

e Ael. 12.58:

Atinalı Olimpiyat şampiyonu Dioksippos tüm şampiyon sporculara yapıldığı gibi Atina'ya getirilirken çevresini bir kalabalık sardı ve herkes ona hayranlıkla bakıyordu. Çok güzel bir kadın da diğerleriyle birlikte onu

görmeye gelmişti. Dioksippos kadını görünce güzelliğine vuruldu, gözünü ondan alamadı ve sürekli ona bakıp durdu, yüzünün rengi soldu, öyle ki o an orada olan herkes bu adamın kadına tuhaf bir şekilde baktığını anladı. Özellikle de yakınında bulunan Sinoplu Diogenes onun bu durumunu anlayarak şöyle dedi: “Bakın, bir kız endamıyla sporcunuzu boynundan yakaladı.”

f Dio Chry. Or. 9.10-22:

Diogenes <Isthmos Oyunları’nda> çamdan yapılmış tacı kafasına takacak kadar ileri gidince Korinthoslular tacı başından çıkarmasını ve yasaya aykırı bir şey yapmamasını sağlamak için birkaç bekçiye yanına gönderdi. ^[11] Diogenes niçin diğerlerinin değil de kendisinin çamdan yapılmış tacı kafasına takmasının yasaya aykırı olduğunu sordu. İçlerinden biri, “Çünkü Diogenes sen zafer kazanmadın,” dedi. ^[12] Diogenes ise şöyle cevap verdi: “Ben birçok büyük rakibi yendim, hem onlar burada güreşen, disk fırlatan ve koşan köleler gibi değildi, her açıdan çok daha zorlu rakiplerdi. Yoksulluğu, sürgünü ve kötü şöhreti kastediyorum, keza onların içinde öfke, acı, arzu, korku ve hepsinden daha canavarca, hain ve korkakça olan haz da vardı. Hiçbir Yunan veya yabancı hazla dövüştüğünü ve onu ruhunun gücüyle alt ettiğini söyleyemez; Persler, Medler, Syrialılar, Makedonlar, Atinalılar ve Lakedaimonlular, hepsi ona boyun eğdi ve bu mücadelede yenik düştü, ona karşı tek kazanan benim. ^[13] Şimdi benim çamdan yapılmış bu tacı hak etmediğimi mi düşünüyorsunuz veya bir et yığınının lütfedip vermeyi mi planlıyorsunuz? Bu cevabımı sizi yanıma gönderenlere iletin ve asıl yasaya aykırı davrananların onlar olduğunu söyleyin, zira kafalarına taç takıp dolaşmalarına rağmen aslında hiçbir yarışmada zafer kazanmadılar. Şunu da ekleyin: Bu tacı takmakla Isthmos Oyunları’na daha büyük bir

şeref kazandırdım, ayrıca dövüşmek insanlardan ziyade keçilere uygundur.

[14] Başka bir zaman da yarış pistini büyük bir kalabalık eşliğinde terk eden birini gördü, adamın ayağı yere değmiyor, omuzlardaki tahtta taşınıyordu, kimileri ardından gelerek bağılıyor, kimileri sevinç içinde zıplıyor ve ellerini göğe kaldırıyor, kimileri de ona çiçek demetleri ve kurdeleler fırlatıyordu, Diogenes yanlarına yaklaşıp bütün bu patırtı ve gürültünün nedenini ve ne olduğunu sordu. [15] Yarışmada kazanmış olan adam, “Bir stadion koşu yarışını kazandım Diogenes,” dedi. Diogenes ise şöyle cevap verdi: “Ne anlamı var bunun? Zira diğer yarışmacıları geçtin diye daha akıllı, geçmişe göre daha ölçülü olmadın, şu anda daha az korkak veya daha az memnuniyetsiz değilsin, gelecekteki ihtiyaçların azalması veya yaşamın acısız ve kedersiz olmadı.” [16] Sporcu, “Tanrılar aşkına, ben bütün Yunanlar içinde en hızlı koşan kişiyim,” diye karşılık verince Diogenes şöyle dedi: “Ama tavşanlardan daha hızlı değilsin, keza geyiklerden de. Ayrıca bunlar en hızlı hayvanlar olmakla birlikte çok korkaktır. İnsanlardan, köpeklerden ve kartallardan korkarlar, sefil bir yaşam sürerler. Hızın bir korkaklık işareti olduğunu bilmiyor musun? Doğadaki en hızlı hayvanlar en ürkek hayvanlardır. [17] Örneğin Herakles birçoklarından daha yavaş olduğu ve kötülük yapanları koşarak yakalayamadığı için bir sopa ve oklar taşıyor, kendisinden koşarak kaçanları onlarla yakalıyordu.” Diğerinin cevabı şu oldu: “Ama şair ‘ayağı tez’ dediği Akhilleus’tan cesur diye bahsediyor.” Diogenes sesini yükselterek, “Akhilleus’un ayağının tez olduğunu nereden biliyorsun? Zira bütün gün boyunca kovaladığı hâlde Hektor’u alt edememişti.”⁴⁸ [18] En kıymetsiz yara-

tıkların doğal olarak sahip olduğu yetenekleri sayesinde başardığı şeylerle övünmekten utanmıyor musun? Bir tilkiden bile üstün olabileceğine inanmıyorum, bir insana nasıl üstün gelebilirsin ki?” Diğerinin cevabı şu oldu: “Tamam ama Diogenes, bir zaferi muazzam kılan şeyin ne olduğunu biliyorsun.” Diogenes, “Sen sadece uzun adımlarından ötürü şanslısın öyle mi?” deyince diğeri, “Biz üstün koşucular için böyle bir durum söz konusu,” dedi. Diogenes ise, “İbikli tarla kuşu aynı rotayı senden çok daha hızlı bir şekilde geçmez mi?” diye sorunca diğeri, “Ama onun kanatları var,” dedi. ^[19] Diogenes şöyle cevap verdi: “En hızlı olan en iyi olansa, bu durumda bir tarla kuşu olmak bir insan olmaktan çok daha iyidir. O hâlde mite göre insanken kuşa dönüştürüldükleri için bülbül veya ibibik kuşuna üzülmemize gerek yok.” Diğeri, “Ama ben insanların en hızlısıyım,” deyince Diogenes, “Ne fark eder, karıncalar arasında da biri diğerinden daha hızlı değil mi? Bu yüzden diğerleri ona hayranlık beslemiyor. Hızlı diye bir karıncaya hayranlık beslenmesi saçma olmaz mıydı? ^[20] Yine tüm koşucular topal olsaydı, sen de bir topal olarak diğer topallara üstün geldin diye böbürlenmen doğru olur muydu?”

Adamla bu şekilde konuştuğu için koşu yarışmasını izleyicilerin gözünde değersiz hâle getirdi ve yarışı kazanan kişinin koşu alanını büyük bir mutsuzluk ve üzüntü içinde terk etmesine neden oldu. ^[21] Bu aptalca böbürlenmen ve değersiz bir şey için tüm aklını yitiren birini gördüğünde insanlığa yapmış olduğu küçük bir katkı değildi. Zira bu adamı biraz da olsa alçak gönüllü kılmış, onu şişmiş ve kabarmış kısımlarını delip patlatır gibi aptallığının küçük bir kısmından kurtararak rahatlatmıştı. ^[22] Bu sırada arabaya koşulan iki atın kavga edip birbirini tekmelediğini gördü, büyük bir seyirci kitlesi de önlerinde durarak onlara bakıyordu, hayvanlardan

biri dayanamayarak dizginini kopardı ve koşmaya başladı. Bunun üzerine Diogenes yerinde duran atın yanına gelerek tacı onun başına koydu ve tekmeleme yarışını kazandığı için ödülü hak ettiğini söyledi. Seyirciler kahkahayla gülerek kendinden geçti, birçokları Diogenes'i alkışlayıp sporcularla alay etti. Anlatıldığına göre kötü evleri olan veya hiç evi olmayan bazıları da gösteri izlemeden orayı terk etmiş.

g Stob. 3.4.111:

Diogenes güreşte ve koşuda yarışan birçok kişi gördüğü hâlde, erdemde üstün olmak için yarışan kimse görmediğini söyler dururdu.

h Stob. 3.5.39:

Diogenes sporcuların ve şarkıcıların sesleri ve bedenleri için midelerine ve hazlarına hâkim olurken, kimsenin ruhunun iyi düzeni için bu şeyleri hor görmemesinin saçma olduğunu söyler dururdu.

i Stob. 3.7.17:

Diogenes bedenini değil, ruhunu iyi düzenini ve uyumunu amaçlamayan hiçbir egzersizin değerli olmadığını söylüyordu.

D238

a Diog. Laert. 6.34:

“Yaşlandın, artık dinlen,” diyenlere, “Stadyumda koşsaydım, hedefe yaklaşmışken durmam veya hızımı kesmem gerekir miydi?” diye karşılık verdi.

b *Gnom. Vat.* 202:

Dostlarından biri ona artık yaşlandığı için yaşından ötürü biraz dinlenmesi gerektiğini söyleyince şöyle cevap verdi: “Bu ben stadyumda koşarken hedefe yaklaşınca durmamı ve hızımı kesmemi tavsiye etmene benziyor, oysa tam tersini tavsiye ederek en zorlu duruma bile katlanmam gerektiğini söylemelisin.”

D239 Diog. Laert. 6.34:

Bir akşam yemeğine davet edilince bir öncekinde kendisine olması gerektiği gibi teşekkür edilmediği için gelmeyeceğini söyledi.

D240 Diog. Laert. 6.35:

Biri yere ekmek düşürdü ve almaya utandı, bunun üzerine Diogenes bir ders vermek isteyerek bir ipi bir şarap fıçısının boynundan geçirdi ve onu Kerameikos boyunca sürükledi.

D241 Diog. Laert. 6.36:

Biri kendisiyle birlikte felsefe çalışmak istedi. Diogenes ona taşıması için bir ton balığı verip kendisini takip etmesini söyledi. Adam utanarak balığı yere atıp onun yanından ayrıldı, Diogenes bir süre sonra onunla karşılaşınca güldü ve şöyle dedi: “Aramızdaki dostluk bir ton balığı yüzünden bitti.” Diokles’in anlattığı şekli ise şöyledir: Bir gün biri şöyle dedi: “Bize emir ver Diogenes.” Diogenes onu aldı ve taşıması için yarım obolos değerinde bir peynir verdi. Diğeri reddedince Diogenes şöyle dedi: “Aramızdaki dostluk yarım obolos değerindeki küçük bir peynir yüzünden bitti.”

D242 Diog. Laert. 6.35:

Çok değerli şeylerin ucuza, değersiz şeylerin ise tam tersine pahalıya satıldığını söylüyordu. Zira bir heykel üç bin drakhmeye satılırken, çeyrek arpa unu iki bakır paraya satılıyormuş.

D243 *Excerpta Ms. Flor. Joh. Damasc.* 2.31.22:

Hakikat aptallar için acı ve tatsızdır, yalan ise tatlı ve makul. İnancım o ki aynı şekilde ışık da gözleri rahatsız olanlara acı verirken, karanlık onları görmekten alıkoyduğu için acıdan kurtararak rahatlatır.

D244 Stob. 2.31.74:

Diogenes bir masanın üzerindeki bir şeyi görebilmek için lambaya yağ koymamıza rağmen, yaşamda bizim

için en iyi olan şeyi kavrayabilmek ve zihnen daha bilge olmak amacıyla bir şey yapmaya isteksiz olmamızın saçma olduğunu söylüyordu.

D245 *Cod. Neapolit.* 2. D22 n.49:

Diogenes şöyle dedi: “Kemiklere yaptığımız gibi kitaplardan sadece gerçekten değerli olanı almalı, geri kalanı ise atmamız, zira kemiğin de iliğini alır, kendisini köpeklerle atarız.”

D246 *Diog. Laert.* 6.55:

Kaçan kölesini aramasını tavsiye edenlere, “Manes⁴⁹ Diogenes’siz yaşayabiliyorken, Diogenes’in Manes’siz yaşayamaması saçma olurdu,” dedi.

D247 *Stob.* 4.19.47:

Kölesi kaçınca Diogenes, “O Diogenes’siz yaşayabiliyorken Diogenes’in onsuz yaşayamaması saçma, çok saçma olurdu,” diyerek bunu umursamadı.

D248 *Sen. Tranq. An.* 8.4; 7:

O yüce ruhlu adam, Diogenes kendisinden hiçbir şey alınamayacağını gördü ve bunu mümkün kıldı. Buna yoksulluk, fakirlik, ihtiyaç de bakalım. [...] ^[7] Diogenes’in sahip olduğu tek köle kaçtı ama onu araması önerildiğinde sadece şöyle düşündü: “Manes’in Diogenes’siz yaşayabilmesi, Diogenes’in ise Manes’siz yaşayamaması utanç vericidir.” Bana göre söylediği şudur: “Senin işin bu ey Talih, Diogenes’in hiçbir şeyi sana ait değil. Kölem benden kaçtı, bu benim de özgür olduğum anlamına geliyor.”

D249 *Ael.* 13.28:

Diogenes kentini terk edince Manes isimli kölesi de onunla birlikte gitti, ancak daha sonra onunla yaşaya-

⁴⁹ Manes yaygın kullanılan bir köle ismiydi. Bkz. *Epict. Diss.* 3.26.37; *Ath.* 6.263b.

madığı için kaçtı. Bazı kişiler Diogenes'i onu araması için zorlayınca Diogenes şöyle dedi: "Manes Diogenes'e ihtiyaç duymazken, Diogenes'in Manes'e ihtiyaç duyması tuhaf olmaz mı?" Bu köle gezerken Delphoi'a varmış ve yaptığıının cezasını sahibinin ismine uygun bir şekilde köpekler tarafından parçalanarak ödemiş.

D250 Diog. Laert. 6.27:

Bir gün ciddi bir konuda konuşurken kimse kendisine eşlik etmeyince ılık çalmaya başladı ve insanlar etrafında toplandı, bunun üzerine onları saçma bir şeyi tüm dikkatleriyle dinlemelerine rağmen ciddi bir konu konuşulduğunda ağırdan alıp dikkatlerini vermediklerini söyleyerek kınadı.

D251 Philon, *Quod Omn. Prob. Lib. Sit* 157:

Azat edilmiş kölelerden birinin birçok kişi tarafından övüldüğünü ve bundan hoşnut olduğunu görünce Diogenes onların bu akıl dışı davranışına ve idrak yoksunluğuna şaşarak şöyle dedi: "Bu bir kölenin ilgili sanatlarda en ufak bir bilgiye sahip olmamasına rağmen bir gramerci, geometrici veya müzisyen olduğunun açıklanmasına benziyor. Salt açıklama insanı ne uzmana dönüştürür ne de özgür kılar, bu olsaydı bir mucize olurdu, salt açıklama sadece insanın köle olmaması gerektiğini ifade eder."

D252 Stob. 2.31.92:

Eğitim altın bir çelenk gibidir, insana yüce bir onur kazandırır ve ağır bir bedel karşılığında elde edilir.

D253

a Diog. Laert. 6.47:

Zengin ama cahil insana "altın postlu koyun" derdi.

b Cod. Vat. Gr. 633, f.115v:

Zengin ama cahil birini görünce, "Bakın, altın koyun!" dedi.

c Theon, *Prog.* 5.97:

Zengin ama cahil bir genç görünce, “Gümüş kaplama pislik,” dedi.

D254 *Cod. Neapolit.* 2. D22 n.51:

Diogenes eğitimsizlerle birlikte başarılı olmaktansa, eğitilmişlerle birlikte başarısız olmayı tercih ettiğini söylüyordu.

D255 *Papyr. Michigan.* 41:

Mousaların nerede yaşadığı sorulunca, “Eğitilmişlerin ruhlarında,” cevabını verdi.

D256

a Stob. 2.31.75:

“Dünyaya en ağır gelen yük hangisidir?” diye sorulunca Diogenes, “Eğitimsiz bir insan,” cevabını verdi.

b *Cod. Vat. Gr.* 633, f.121v:

“Altın mı yoksa gümüş mü daha ağırdır?” diye sorulunca, “Eğitimsizlik,” cevabını verdi.

D257

a Diog. Laert. 6.51:

Hangi hayvanın ısırığının en öldürücü olduğu sorulunca, “Vahşiler arasında muhbirin, evciller arasında dalkavuğun ısırığı en öldürücüdür,” cevabını verdi.

b Arsen. *Viol.* 6-8:

En tehlikeli hayvanların hangileri olduğu sorulunca, “Dağlarda aslanlar ve ayılar, kentlerde vergi tahsildarları ve muhbirler,” cevabını verdi.

D258 *Ath.* 6.245c:

En iyi insanları diri diri yiyen dalkavuklardansa kargalara kurban olmanın daha iyi olduğunu söylerdi. [Bkz. A116a-b]

D259 Stob. 3.14.14:

Dalkavukluk, üzerine “dostluk” adının yazıldığı bir anıttır.

D260 Diog. Laert. 6.47:

Kirli bir hamamla ilgili olarak şu soruyu sordu: “İnsanlar burada yıkandıktan sonra temizlenmek için nereye gidiyor?”

D261 Stob. 4.26.23:

Babayla oğulun birbirine nasıl davranması gerektiği sorulunca Diogenes şöyle dedi: “Baba oğlunun bir şey istemesini beklememeli, buna karşılık oğul da babası isteme gereğini duymadan ona istediğini vermeli. Oğul kendisine uygun olarak umursamaz olup babasından bir şey isteme gereğini hissetmezken, lütufta bulunma konusunda öncelik sahibi olan babanın iyi bir karşılık almadığında gücenmesi doğaldır.”

Evlilik ve Kadınlar Üzerine (D262-D270)

D262 Diog. Laert. 6.54:

Evlenmek için en uygun zamanın hangisi olduğu sorulunca şöyle dedi: “Evlilik gençler için erken, yaşlılar için çok geçtir.”

D263 Ps.-Diog. Ep. 47:

[Zenon’a] İnsan evlenmemeli ve çocuk yetiştirmemeli, zira bizim cinsimiz zarar görmeye müsaittir ve çocuklar zayıflığımızdan ötürü bizi sıkıntılara sokar. Şehvetinden ötürü evlenen ve çocuk yetiştirmeye başlayan biri zorluklarla karşılaştığında pişman olacaktır, oysa başlangıçta bu zorluklardan uzak durabilirdi. Bununla birlikte insana özgü tutkuları aşan biri sahip olduğu şeyin kendisini mutlu etmeye yeteceğini anlar ve bu yüzden evlilik ve çocuk yetiştirme düşüncesinden uzak durur. “Ama <evlilik ve çocuk yetiştirme olmazsa> yeryüzündeki tüm insan varlığı yok olur! Soyumuzun devamlılığı tehlikeye girmeyecek mi?” Keşke budalalık yeryüzünden yok olsa

ve herkes bilge olsa! Ancak şimdilik öyle görünüyor ki sadece sözlerimizle ikna olanların soyu devam etmeyecek, buna karşılık insanlığın geneli ikna olmayacak ve çocuk sahibi olmaya devam edecek. Kaldı ki insan soyu tükense bile bu böcek veya yaban arısı soyunun tükenmesinden daha büyük bir ağıt yakmayı gerektirir mi? Nesnelerin gerçek doğasını gözlemlememiş olan insanlar böyle konuşur.

D264

a Maxim. 39.15:

İki kadının konuştuğunu görünce, “Kobra engerekten zehrini ödünç alıyor,” dedi.

b Arsen. 15-16:

Bir kadının başka bir kadına tavsiye verdiğini görünce, “Kobra engerekten zehrini ödünç alıyor,” dedi.

D265 Gnom, Paris. 4:

Bir kızın harfleri öğrenmekte olduğunu görünce, “Bir kılıcın bilendiğini görüyorum,” dedi.

D266 Diog. Laert. 6.51:

Sedyeyle taşınan bir kadın görünce, “Bu canavara uygun bir kafes değil,” dedi.

D267 Diog. Laert. 6.52:

Bir zeytin ağacına asılmış birkaç kadın görünce, “Keşke tüm ağaçlar böyle meyve verse!” dedi.

D268

a *Inscr. Hercul.* 264 (Della Corte):

Nehrin bir kadını götürdüğünü görünce, “Kötü kötüyü götürsün bakalım!” dedi.

b *Gnom*, Paris. 3:

Biri bir kadının bir nehir tarafından götürüldüğünü gösterip, “Onu kurtarmaya çalışalım,” deyince şöyle cevap verdi: “Bırak, bu korkunç kötülük başka bir kötülük tarafından götürülsün.”

D269

a *Gnom. Vat.* 189:

Yaşamda kötünün ne olduğu sorulunca, “Güzel bir kadın,” cevabını verdi.

b *Gnom.* Paris. 2:

Güzel ama kısa bir kadın görünce, “Yarım kötülük dedikleri bu olsa gerek,” dedi.

c *Cod. Vat. Gr.* 96 f.88v n.7:

Tek gözlü bir kadın görünce, “Yarım kötülük dedikleri bu olsa gerek,” dedi.

d *Cod. Vat. Gr.* 96 f.88v. n.6:

Güzel ama kısa bir kadın görünce, “Güzellik kısa ama kötülük büyük,” dedi.

D270 Maxim. 41.26:

Yaşlı bir kadının süslendiğini görünce, “Yaşayanlar için süsleniyorsan şaka yapıyor olmalısın, ölümler için süsleniyorsan yavaş hareket etme.”

Gençlere Eleştiriler (D271-D289)

D271 Diog. Laert. 6.65:

Babasını aşağılayarak anlatan bir evlada şöyle dedi: “Kendini böyle yüceltmeni sağlayan birini aşağılayarak anlatmaktan utanmıyor musun?”

D272 Diog. Laert. 6.65:

Yakışıklı bir gencin küfürlü konuştuğunu görünce, “Fildişi kından kurşun hançer çıkarmaya utanmıyor musun?” dedi.

D273 Diog. Laert 6.46:

Kadın gibi giyinmiş genç bir erkek kendisine bir şey sorunca, kıyafetini sıyrıp kadın mı yoksa erkek mi olduğunu gösterene dek cevap vermeyi reddetti.

D274 Diog. Laert. 6.47:

Peşinde çok fazla adamın koşmasından şikâyet eden bir gence, “O hâlde sen de doğal olmayan şehvetinin işaretlerini vermekten vazgeç,” dedi.

D275 Diog. Laert. 6.65:

Bir gün kadınsı bir tavır takınan genç bir delikanlı görünce şöyle dedi: “Doğanda olandan daha kötü amaçlar edinmekten utanmıyor musun? Zira doğa seni bir erkek olarak yarattı ve şimdi sen kendini bir kadın olmaya zorluyorsun.”

D276 Diog. Laert. 6.46:

Bir genci bazı valilerle yemek yerken görünce akrabalarının yanına götürdü ve ona göz kulak olmalarını söyledi.

D277 Diog. Laert. 6.68:

Söylediğine göre eğitim genç için kendini kontrol etme, yaşlı için bir teselli, yoksul için bir hazine ve zengin için bir süstür.

D278 Diog. Laert. 6.64:

Biri oğlunu kendisine getirip onun doğuştan yetenekli olduğunu ve herkese iyi davrandığını söyleyince Diogenes, “O hâlde bana niye ihtiyaç duysun ki?” dedi.

D279 Stob. 3.34.16:

Diogenes’le irtibat hâlinde olan gençlerden biri kendisine soru sorulunca sustu. Bunun üzerine Diogenes, “Aynı kişinin hem ne zaman ne konuşması hem de ne zaman kime karşı susması gerektiğini bilmesi gerekmez mi?” dedi.

D280 Stob. 3.1.55:

Biri, “İnsan nasıl kendisinin öğretmeni olabilir?” diye sorunca Diogenes, “Başkalarında görünce kınadığı hataları yaptığında kendini herkesten önce kınarsa,” cevabını verdi.

D281 Diog. Laert. 6.58:

Bir gün felsefeyle ilgilenen genç birini gördü ve “Bedenine âşık olanların dikkatini ruhunun güzelliğine çekmen güzel bir şey,” dedi.

D282 Gnom. Vat. 176:

Yakışıklı olan ve bu yüzden birçok kişiyi cezbeden bir genci görünce ona şöyle dedi: “Genç adam, bedenine âşık olanları ruhuna âşık olmaya yönlendir.”

D283 Maxim. 44.15:

Yakışıklı ama eğitimsiz olan gençlerin parfüm şişelerine benzediğini söylüyordu.

D284 Gnom, Paris. 229:

Güzelliğiyle gururlanan birine şöyle dedi: “Sana geçici olarak ve kısa süreliğine verilmiş olan gençlik güzelliğiyle gurur duymaktan utanmıyor musun?”

D285 Diog. Laert. 6.53:

Yakışıklı bir gencin sere serpe yattığını görünce şöyle dedi: “Uyan, yoksa uyurken biri arkandan kargıyı saplayacak!”⁵⁰

D286 Gnom. Vat. 177:

Bir gencin pahalı bir harmaniyle nasıl gururlandığını görünce, “Bir koyunun iyi niteliklerine ortak olduğun için gururlanmaktan vazgeç,” dedi.

D287

a Diog. Laert. 6.66:

Koku sürünen birine şöyle dedi: “Dikkat et, kafandaki koku yaşamının kötü kokmasına neden olmasın.”

b Cod, Paris. Gr. 1168 n14:

Köpek Diogenes koku sürünüp yağlanan bir genç görünce, “Kafandaki koku yaşamının kötü kokmasına neden oluyor,” dedi.

⁵⁰ Bkz. Hom. *Il.* 8.95.

D288 Diog. Laert. 6.54:

Süslenen bir genci görünce, “Erkekler için sefil birisin, kadınlar içinse çapkın.”

D289 Basil. *De Legend. Libr. Gent.* 7:

Diogenes’in saçını çok kısa kestirip gereğinden fazla süslenen bir genç görünce bunun ya bir sefilin ya da bir çapkının tavrı olduğunu söylediği rivayet edilir.

Bazı Kentlere Karşı (D290-D299)

D290 Diog. Laert. 6.63:

Nereli olduğu sorulunca, “Dünya vatandaşıyım,” dedi.

D291 Diog. Laert. 6.59:

Biri Diogenes’e Sparta’dan Atina’ya dönerken nereden gelip nereye gittiğini sorunca, “Erkeklerin tarafından kadınların tarafına,” cevabını verdi.⁵¹

D292 Stob. 3.13.43:

Bir Atinalı Diogenes’i sürekli Spartalıları övdüğü hâlde Sparta’ya gidip onların arasında yaşamadığı için kınayınca şöyle cevap verdi: “İnsanları iyileştirmekle görevli olan bir hekim de işi gereği sağlıklı insanların yanında bulunmaz.”

D293 Ael. 9.34:

Diogenes Olympia’ya gidip orada Rodos’tan gelen gençlerin gösterişli kıyafetler giydiğini gördü ve gülerek şöyle dedi: “Ne içi boş bir gösteriş!” Sonra ucuz ve kirli tunikler giymiş olan Spartalıların arasından geçerken, “Başka bir tür gösteriş!” dedi.

⁵¹ Bugünün bakış açısıyla cinsiyetçi görünen bu cevap Diogenes’in Atina’daki ahlaki yozlaşmayı erkeklerin kadınsılığı ve yaşam tarzının yumuşaklığıyla ilişkilendirdiğini göstermektedir. Sparta ise Diogenes tarafından Atina’dan farklı olarak politik rejimi ve yaşam tarzı bakımından güçlü ve sert erkeklerin yaşadığı bir yer olarak idealize edilmektedir.

D294 Ael. 9.28:

Bir Spartalı Diogenes'in yanındayken Hesiodos'un şu dizesini onaylayarak alıntıladi: "Öküz ölmezdi, bir komşusu kötü olmasaydı." Diogenes ise şöyle cevap verdi: "Ancak Messeneliler ve öküzleri öldü, siz de onların komşularısınız."⁵²

D295 Plu. *Apophth. Lacon.* 233a 16:

Bir Spartalı Köpek Diogenes'i soğukta bir heykele sarılmış hâlde görünce ona üşüyüp üşümediğini sordu, Diogenes üşümediğini söyleyince Spartalı, "O hâlde yaptığın şeyin ne değeri var ki?" diye sordu.

D296

a Stob. 3.7.46:

Megalıların geniş kent surları inşa ettiğini görünce şöyle haykırdı: "Sizi zavallılar, surlarınızın büyüklüğünü değil, onların üzerinde duracak olan insanları dert edinin!"

b Tertull. *Apolog.* 39.14:

Megalılar yarın ölecekmiş gibi şölen düzenliyor, hiç ölmeyecekmiş gibi yapılar inşa ediyor.

D297 Diog. Laert. 6.57:

Myndos'a geldiğinde kent kapılarının büyük, kentin ise küçük olduğunu görünce, "Kapıları kapayın Myndoslular, yoksa kentiniz dışarı kaçacak," dedi.

D298

a Diog. Laert. 6.41:

Megara'da koyunların üzerinin deriyle örtüldüğünü, çocukların ise çıplak bırakıldığını görünce, "Bir Megaralının çocuğu olmaktansa koçu olmak daha iyi," dedi.

⁵² Messene uzun bir süre Sparta'nın egemenliğinde kaldıktan sonra MÖ 369'da bağımsızlığına kavuşmuştur. Diogenes Sparta ile Messene arasındaki bu politik ilişkiye göndermede bulunmaktadır.

b *Gnom. Vat.* 191:

Bir gün Megara'ya geldi ve Megaralıların koyunlarının üzerini örttüğünü, ancak onları otlatırken çocuklarını çıplak bıraktıklarını gördü, bununla ilgili olarak şöyle dedi: “Şurası açık ki bir Megaralının çocuğu olmaktan-
sa koçu olmak daha iyi.”

D299 *Diog. Laert.* 6.61:

Kendini satan bir gencin nereli olduğu sorulunca, “Kessin Tegealıdır,” dedi.⁵³

Tanrılara, Ritüellere ve Batıl İnanışlara Karşı (D300-D319)

D300 *Tertull. Ad Nat.* 2.2:

“Tanrılar var mı?” diye soran birine, “Bilmiyorum ama olmaları hayrımıza olur,” cevabını verdi.

D301

a *Cic. N.D.* 3.83:

Kinik Diogenes o günlerde bir korsan olarak varlığını sürdüren Harpalos'un böyle iyi bir talihle uzun bir süre yaşamasını her zaman tanrılara karşı bir kanıt olarak sunardı.

b *Cic. N.D.* 3.88:

Diogenes'in her zaman söylediği gibi, kötülerin iyi talihi ve refahı tanrıların kudretine karşı bir kanıttır.

D302

a *Epict. Diss.* 3.22.90-91:

“Sen tanrılara inanmayan Diogenes misin?” diye soran birine, “Ben tanrıların senden nefret ettiğini düşünürken nasıl onlara inanmayabilirim?” diye cevap verdi.

⁵³ Arkadia'da bir kent olan Tegea'nın adı hem “çatı” hem de “genelev” anlamında kullanılan tegos (τέγος) kelimesinden gelir.

b Diog. Laert. 6.42:

Eczacı Lysias ona tanrılara inanıp inanmadığını sorunca şöyle cevap verdi: “Tanrıların senden nefret ettiğini gördükten sonra, nasıl onlara inanmayabilirim?”

D303 Diog. Laert. 6.28:

İnsanların sağlıklı olmak için tanrılara kurban kestikleri hâlde kurban şöenlerinde sağlıklarını bozacak şekilde tıkınmalarına kızıyordu.

D304 Diog. Laert. 6.42:

İnsanların dua etme şeklini eleştiriyor ve gerçekten iyi olan şeyleri değil, sadece kendilerine iyi görünen şeyleri istediklerini söylüyordu.

D305 Stob. 3.6.35:

Diogenes şöyle derdi: “İnsanlar sağlıklı olmak için tanrılara dua ediyor ama çoğu her zaman sağlığa zarar verecek şekilde davranıyor.”

D306 Diog. Laert. 6.39:

Atinalılar onun gizemlere girmesini isteyerek bunu yapanların Hades’te ayrıcalıklı bir yere sahip olacağını söyleyince şöyle dedi: “Agesilaos ile Epaminondas⁵⁴ çamur içinde yaşarken, değersiz insanların sırf gizemlere girdikleri için Mutlu Adalar’da yaşaması saçma olurdu.”

D307 Diog. Laert. 6.42:

Arınma ritüelinde üzerine su döken birini görünce şöyle dedi: “Seni sefil adam, üzerine su dökmek seni gramer yanlışlarından olduğu gibi, yaşamdaki yanlışlarından da kurtarmayacak.”

D308 Diog. Laert. 6.63:

Çocuk sahibi olma umuduyla tanrılara kurban kesen bir çiftte şöyle dedi: “Niye çocuğunuzun nasıl biri olacağıyla ilgili kurban kesmiyorsunuz?”

⁵⁴ Agesilaos gelenek tarafından karakteriyle yüceltilen bir Sparta kralıdır. Epaminondas ise ülkesini Yunanistan’da lider konumuna getirmesi ve sade yaşamıyla övülen Thebailı komutan ve devlet adamıdır.

D309 Plu. *Quom. Adol. Poet. Aud. Deb.* 21e-f:

Diogenes Sophokles'in gizemlerle ilgili şu dizelerini duydu:

“Üç kat kutsalsınız,
Bu gizemlere girip de Hades'in evine ulaşanlar,
Zira onlar bilecek yaşamı orada,
Diğerleri ise karşılaşacak sadece kötülükle.”⁵⁵

Ardından şöyle dedi: “Hırsız Patakion'un sırf gizemlere girdiği için Epaminondas'tan daha talihli olduğunu mu söylemeye çalışıyorsunuz?”

D310 Diog. Laert. 6.59:

Biri Samthrake'deki adaklara şaşırınca, “Canlarını kurtaramayanlar da adakta bulunsaydı, adakların sayısı çok daha fazla olurdu,” dedi.

D311 Diog. Laert. 6.37:

Pergalı Zoilos'un anlattığına göre bir gün bir kadını oldukça uygunsuz bir şekilde diz çökerek tanrılara yalvarırken görünce onu bu boş inançtan kurtarmak için yanına yaklaştı ve şöyle dedi: “Madem her yerdeler, arkanda bir tanrı duruyor olsa böyle uygunsuz bir vaziyette olmaktan utanmaz mısın?”

D312 Diog. Laert. 6.38:

Asklepios'a yüzüstü düşenlerin üstüne atlayıp dövecek bir dövüşçü adadı.⁵⁶

D313 Diog. Laert. 6.61:

Bir gün incir toplarken bekçi ona, “Kısa süre önce biri bu ağaçta kendini astı,” dedi. O da “Çok iyi, o hâlde ben de onu arındıracağım,” dedi.

D314 Diog. Laert. 6.45:

Bir gün tapınak hazinesi bekçilerinin tas çalan bir hırsız götürdüğünü görünce, “Büyük hırsızlar küçük hırsız yakaladı,” dedi.

⁵⁵ S. Fr. 753.

⁵⁶ Bu dövüşçü ritüel sırasında uygunsuz davrananları tasvir edildiği gibi cezalandıracak bir kişidir.

D315 Tertull. *Apolog.* 14.9:

Ancak Diogenes'in de Hercules'le niye alay ettiğini anlamıyorum.

D316 Χρησιμοὶ τῶν Ἑλληνικῶν θεῶν⁵⁷ n.70 p.134:

Filozof Diogenes akşam olurken bir Herakles tapınağına girdi. Herakles'in ahşap bir heykelciğini aldı ve alay ederek şöyle dedi: “Haydi bakalım Herakles, bir zamanlar Eurystheos’a hizmet ettiğin gibi bana hizmet etme ve on üçüncü görev olarak mercimek çorbamı pişirme zamanı geldi.”⁵⁸ Ardından ahşap heykeli ateşe attı.

D317

a Diog. Laert. 6.43:

Gördükleri rüyalardan rahatsız olan kişiler için şöyle derdi: Uyanıkken yaptıkları şeylere dikkat etmeyip uyurken gördükleri rüyalarla ilgileniyorlar.

b Cod. Patm. 263 n.59:

Koslu Agesilaos gördüğü bir rüyayı anlatırken Diogenes şöyle dedi: “Rüyalarında nasıl davrandığını ve konuştuğunu merak ediyor, ancak uyanıkken nerede yanlış yaptığını umursamıyorsun.”

D318 Diog. Laert. 6.48:

Kendini batıl inanışlara fazlasıyla kaptırmış olan biri kendisine, “Tek bir vuruşla kafanı patlatırım,” deyince Diogenes şöyle cevap verdi: “Ben de soldan aksırarak seni korkudan titretirim.”⁵⁹

D319 Clem. Alex. *Strom.* 7.4.25.1:

Sürgüye sarılmış bir yılan görünce şaşırان birine şöyle dedi: “Bunda şaşılacak bir şey yok, boylu boyunca uzanan bir yılanı sarılmış bir havan tokmağı görseydin garip olurdu.”

⁵⁷ Yunan tanrılarının kehanetleri.

⁵⁸ Herakles Mykenai kralı Eurystheos için on iki görevi yerine getirdikten sonra tanrılaştırılarak onurlandırılmıştı.

⁵⁹ Bir boş inanca göre aksırmak kötüye işarettir.

Gereksiz ve Anlamsız Uğraşlara Karşı (D320-D328)

D320 *Gnom. Vat.* 193:

Daha önce sadece sofistlerle birlikte olan bir gencin kendisiyle de ilişki kurmak istediğini duyunca Diogenes şöyle dedi: “Ayağımın dibinde dolaşmak için buraya gelme, seni dönecek.”⁶⁰

D321 *Stob.* 3.33.14:

Filozof olduğunu iddia eden ama kendini sofistlere özgü içi boş tartışmalara kaptıran birine şöyle dedi: “Seni sefil, bir filozofun yaşamındaki en iyi şeyi argümanlarıyla bozuyor ve bir filozof olduğunu iddia ediyorsun.”

D322 *Diog. Laert.* 6.38-39:

Biri çürütülemez bir tümdengelimle boynuzları olduğunu kanıtlayınca alnına dokundu ve şöyle dedi: “Ben boynuz görmüyorum.”^[39] Aynı şekilde biri hareket diye bir şeyin olmadığını söyleyince ayağa kalktı ve yürüdü.

D323 *Gel.* 18.13.7-8:

Diogenes’in Platon’un okulundan bir diyalektikçi kendisiyle alay etmek istediğinde yukarıda bahsettiğim türde bir sofistliğe ne kadar da zekice bir cevap verdiğini aktarmam iyi olacak. Diyalektikçi, “Sen benim olmadıgımsın değil mi?” diye sorunca Diogenes bunu onayladı, sonra diyalektikçi, “Ben bir insanım,” diye ekledi ve Diogenes bunu da onayladı, sonunda diyalektikçi, “O hâlde sen bir insan değilsin,” deyince Diogenes şöyle dedi: “Bu yanlış, doğru olmasını istiyorsan, benden başla.”

D324 *Diog. Laert.* 6.24:

Dionysos şenliğinde düzenlenen oyunları budalalar için kukla gösterileri olarak adlandırıyordu.

⁶⁰ Bkz. *Hom. Il.* 5.498.

D325 Diog. Laert. 6.39:

Astronomi konularında konuşan birine, “Gökyüzünden ineli kaç gün oldu?” diye sordu.

D326 Tertull. *Ad Nat.* 2.2:

Diogenes’e gökyüzünde ne olduğu sorulunca, “Hiç yukarı çıkmadım,” dedi. Yine tanrıların var olup olmadığı sorulunca, “Var olmaları daha iyi, bunun dışında bir şey bilmiyorum,” dedi.

D327 Stob. 3.31.118:

Bir geometrici Diogenes’i kültürsüz ve cahil olmakla itham etti. O da şöyle cevap verdi: “Kheiron’un Akhilleus’a öğretilmediklerini öğrenmediğim için beni affetmelisin.”⁶¹

D328

a *Gnom*, Paris. 7:

Bir gökbilimci çarşıda, “Bunlar da başıboş dolaşanlar,” diyerek yıldızları gösteren bir şekil çiziyordu. Diogenes haykırarak şöyle dedi: “Seni sefil, başıboş dolaşanlar bunlar değil, asıl etrafını sararak sanki gökyüzünden inmişsin gibi sana hayretle bakan bu insanlar başıboş dolaşıyor.”

b Stob. 2.1.23:

Bir gökbilimci çarşıda yıldızları gösteren bir şekli göstererek, “Bunlar da başıboş dolaşanlar,” dedi, bunu duyan Diogenes şöyle dedi: “Yalan söyleme dostum, başıboş dolaşanlar bunlar değil, asıl etrafını sararak sanki gökyüzünden inmişsin gibi sana hayretle bakan bu insanlar başıboş dolaşıyor.”

⁶¹ Bilge bir Kentauros olan Kheiron’un genç Akhilleus’u Pelion Dağı’nda eğittiği söylenir. Bkz. Hom. *Il.* 11.831-2. Kheiron sade ve doğal yaşamın temsilcisi olarak Kinik filozoflar için özel bir öneme sahiptir.

Hatiplere ve Politikacılara Karşı (D329-D341)

D329 Diog. Laert. 6.47:

Hatiplere ve şöhret için konuşan herkese “üç kat zaval-lı” yerine “üç kat insan” diyordu.⁶²

D330 Diog. Laert. 6.28:

Hatiplerin konuşmalarında adaleti açıkça överken ey-lemelerinde adil olmadıklarını söylüyordu.

D331 Diog Laert. 6.34:

Bir meyhanede yemek yerken hatip Demosthenes’i gördü, adam içeri geçince Diogenes şöyle dedi: “Daha da meyhanenin içinde olacaksın.” Bazı yabancılar Demosthenes’i görmek istediklerini söyleyince Diogenes orta parmağını kaldırdı ve “İşte Atina’nın demagogu,” dedi.

D332 Ael. 9.19:

Diogenes meyhanede yemek yerken içeri giren Demosthenes’e seslenmiş ama o duymamış, bunun üze-rine Diogenes şöyle demiş: “Demosthenes, meyhaneye girmeye utanmıyor musun?” Sonra halkı ve tek tek vatandaşları kastederek, “Efendilerin her gün buraya geliyor,” diye eklemiş. Açık ki bununla siyasetçilerin ve hatiplerin halkın hizmetçileri olduğunu göstermek iste-miştir.

D333 Diog. Laert. 6.41:

Demagoglara kitlenin hizmetçileri ve onlara takılan taç-lara şöhretin çiçeklenmesi diyordu.

D334 Epict. *Diss.* 3.2.11:

Diogenes’in sofistlerden birine dikkat çekmek için orta parmağını uzattığını, adam öfkeden deliye dönünce de

⁶² Diogenes tragedyada çok kötü duruma düşenler için kullanılan “üç kat za-vallı” (trisathlios, τρισάθλιος) tabiri yerine “üç kat insan” (trisanthrôpos, τριάνθρωπος) tabirini kullanıyor. Bu tabir ilkin bir övgüymüş gibi görün-se de aslında insandaki ahlaki kusurların çokluğuna işaret etmektedir.

“Bana sorduğunuz ve benim de size gösterdiğim adam bu,” dediğini bilmiyor musun?

D335 Jul. Or. 9.199a:

Tiranlar arpa yiyenler arasından değil, pahalı yiyeceklerle beslenenler arasından çıkar.

D336

a *Gnom*, Paris. 8:

Bir gün Kral Antigonos’la yemek yiyordu, güzel kokulu bir su getirilince onu ayaklarına sürdü, kral bunu niye yaptığını sorunca, “Yatakta yatarken, dizlerimi burnuma kadar çekiyorum,” dedi.

b Diog. Laert. 6.39:

Ayaklarına koku sürerek, “Koku insanın başından havaya yayılır, ayak kokusu ise burnuna gelir,” dedi.

D337 Diog. Laert. 6.57:

Şişman bir adam olan hatip Anaksimenes’in karşısına dikilerek, “Biz dilencilere karnından bir parça ver, hem sen rahatlırsın hem de bizim yararımıza olur.”

D338 Diog. Laert. 6.57:

Bir gün Anaksimenes konuşurken Diogenes tuzlanmış bir balığı göstererek dinleyicilerin dikkatini dağıtınca Anaksimenes öfkелendi, bunun üzerine Diogenes şöyle dedi: “Bir obolosluk tuzlanmış bir balık bile Anaksimenes’in konuşmasını böldü.”

D339 Maxim. 12.43:

Anaksimenes’in kölelerinin çok sayıda eşya taşıdığını görünce Diogenes, “Bunların sahibi kim?” diye sordu ve onlar, “Anaksimenes’in,” cevabını verince, “O daha kendisine sahip olamazken, her şeye sahip olmaktan utanmıyor mu?”

D340 Maxim. 9.26:

Göreve gelen birinin halkın sorunlarıyla nasıl ilgilenmesi gerektiği sorulunca, “Ateşe yaklaştığı gibi: Yanacak kadar yaklaşmasın, üşüyecek kadar uzaklaşmasın,” dedi.

D341 Diog. Laert. 6.76:

Onu dinleyenler arasında “dürüst” olarak anılan Phokion ile Megaralı Stilbon ve politik yaşamda bulunan başka birçok kişi de vardır.

Krallara Karşı (D342-D371)
Philippos’a Karşı (D342-D346)

D342 Diog. Laert. 6.43:

Stoacı Dionysios’un anlattığına göre Khaironeia Savaşı’ndan sonra Diogenes tutuklandı ve Philippos’un önüne getirildi, kendisine kim olduğunu sorunca, “Senin açgözlülüğünün gözlemcisiyim,” cevabını verdi. Bu cevap kralı öyle etkiledi ki onu serbest bıraktı.

D343 Plu. *Exil.* 606c:

Kral Yunanların üzerine yürürken Philippos’un kampına giren ve onun yüzüne karşı, “Yakında krallığını ve yaşamını tek bir zarla tehlikeye atacaktı olan açgözlü ve aptal bir adamı bir gözlemci olarak gözlemlemek için geldim,” diyen Diogenes’in konuşma özgürlüğü yok muydu? [... =D?] zira hiçbir yönetici veya egemen onun yaşam düzenini bozmadı.

D344 Plu. *Quom. Adul. Ab Am. Internosc.* 70c:

Diogenes’in Yunanların üzerine yürüyen Philippos’un ordugâhına girip onun huzuruna çıkarıldığında verdiği cevap da muazzamdır. Philippos Diogenes’in kim olduğunu bilmediği için bir casus olup olmadığını sorunca, “Kesinlikle Philippos, buraya bir saat içinde seni bir krallıktan ve bir yaşamdan edecek zorlayıcı akıldan yoksun kötü budalalığını gözlemlemeye geldim,” demiştir.

D345 Epict. *Diss.* 3.22.24-25:

[...] Diogenes Khaironeia Savaşı’ndan sonra bir casus olarak Philippos’un huzuruna çıkarıldı. [...] Nitekim bu

Kinik gerçekten de neyin insanın yararına, neyin ise zararına olduğunu gözlemleyen bir casustu, ilkin dikkatli bir gözlem yapmak zorundaydı, daha sonra ise böyle olmayan insanları düşman olarak görmesine neden olacak bir korku duymadan ve dışsal izlenimlerin etkisiyle çılgına dönmeden ve kafası karışmadan hakikati dile getirmeliydi.

D346 Philostrat. *Vit. Apoll.* 7.2.3:

Sinoplu Diogenes Khaironeia Savaşı'ndan sonra doğrudan Philippos'un yanına gitti ve Atinalılara davranışından ötürü onu kınadı, Herakles soyundan geldiğini iddia etse bile Herakles soyu için silahlanan insanları silah gücüyle yıkıma uğrattığını söyledi.⁶³

İskender'e Karşı (D347-D367)

D347 Epict. *Diss.* 2.13.24:

Diogenes İskender'e hitaben nasıl konuştuysa, Philippos'a, korsanlara ve kendisini satın alan adama hitaben de aynı şekilde konuştu.

D348 Cic. *Tusc.* 5.3292:

Ancak hiç kuşku yok ki bir Kinik olarak Diogenes kendisine bir ihtiyacı olup olmadığını soran İskender'e şöyle çok daha özgürce cevap vermiştir: “Şimdilik güneşimden biraz <çekil>.” Zira onu güneşlenmekten alıkoyuyordu. O⁶⁴ her zaman yaşamı ve talihi açısından Perslerin kralından üstün olduğunu, hiçbir şeye ihtiyaç duymadığını, buna karşılık hiçbir şeyin krala yetmediğini, kendisi hazları arzulamazken, kralın onlarla tatmin olamadığını ve kralın filozofun hazlarının peşinde koşamayacağını söyleyip duruyordu.

63 Geleneğe göre Atinalılar Herakles'in ölümünden sonra soyunu Mykenai kralı Eurystheos'a karşı korumuştur. Bununla birlikte Makedon krallar da soylarının Herakles'e dayandığını iddia ediyordu.

64 Diogenes.

D349

a Plu. *Exil.* 605d:

İskender onu güneşin altında otururken görünce yanında dikildi ve ona bir şey isteyip istemediğini sordu, Diogenes güneşinden biraz çekilmesini söyleyince onun bu cesaretinden etkilenerek dostlarına, “İskender olmasaydım, Diogenes olurum,” dedi.

b Plu. *Alex.* 14.2-3:

Yunanların meclisi Isthmos'ta toplandı, İskender'le birlikte Perslere karşı bir sefer düzenlenmesi ve onun da önder olarak belirlenmesi oyla kabul edildi. Bunun üzerine birçok devlet adamı ve filozof onu tebrik etmeye geldi, o Korinthos'ta yaşayan Sinoplu Diogenes'in de aynı şeyi yapacağı beklentisi içindeydi. Ancak bu filozof İskender'e hiç ilgi göstermediği ve boş vaktini Kraneion'da sürdürmeye devam ettiği için İskender bizzat görmeye gitti ve onu güneşin altında yatarken buldu. Diogenes birçok kişinin kendisine doğru geldiğini görünce hafifçe doğruldu ve gözlerini İskender'e dikti.

[3] Kral onu selamlayıp da kendisinden bir şey isteyip istemediğini sorunca Diogenes, “Evet, güneşimden biraz çekil,” dedi. İskender'in bu söze çok şaşırdığını ve kendisini küçümseyen bu adamın mağrur ve heybetli tavrından etkilendiğini anlatırlar. İskender dönüşte bu filozofa gülen ve onunla alay eden yanındaki kişilere şöyle demiş: “Tamam ama şu da bir gerçek ki İskender olmasaydım, Diogenes olurum.”

c Plu. *Ad Princ. Inerud.* 782a-b:

[...] İskender Korinthos'ta Diogenes'i görünce onun doğal yeteneklerine hayran kaldı, cesaretine ve asaletine şaşarak şöyle dedi: “İskender olmasaydım, Diogenes olurum.” [b] Bununla neredeyse iyi talihi, şanı ve kendisini erdemden uzaklaştıran ve kendisine inzivaya çe-

kilme olanağını tanımayan gücünden ötürü Diogenes'in karşısında ezildiğini, Kinik'in harmanisini ve heybesini kışkandığını söylemiş oluyordu, zira Diogenes yenilmez biriydi ve bu şeyler sayesinde İskender'in silahlar, atlar ve kargılarla ele geçirildiği gibi ele geçirilmemişti. Ancak filozof olarak karakteri bakımından Diogenes olabilir ve dışsal olan talihinden ötürü İskender olarak kalabilirdi. İskender olduğu için daha fazla Diogenes olmalıydı, zira onun büyük talih gemisi haşmetli rüzgârlar ve kabaran denizle alabora olmuştu, bir dengeye ve büyük bir kaptana ihtiyacı vardı.

d Plu. *Alex. Mag. Fort. Virt.* 331e-332c:

Bilgeliği sevmek ve bilgelere herkesten daha çok değer vermek filozof ruhunun bir göstergesidir, bu diğer kralardan çok İskender'in karakterinde kendini gösteren bir özelliktir. Onun Aristoteles'e karşı tavrından daha önce bahsedildi. [...] ^[f] Ancak Korinthos'ta Diogenes'le konuşmaya gelince bu adamın yaşamına öyle hayran kalıp hürmet etti ki sıklıkla filozof aklına geliyor ve "İskender olmasaydım, Diogenes olurdu," diyordu. Bununla kastettiği şeydi: "Felsefeyi yaşama aktarmamış olsaydım, kendimi teorik çalışmalara adardım." Şunu kastetmiyordu: "Bir kral olmasaydım, Diogenes olurdu," veya "Zengin ve Argos soyundan olmasaydım..." ^[332a] Zira Talih'i Bilgelik'ten, tacı ve kraliyet morunu filozofun heybesinden ve yırtık pırtık harmanisinden üstün görmüyordu. "İskender olmasaydım, Diogenes olurdu," diyerek şunu kastediyordu: "Yabancı unsurlara Yunan unsurlarını dâhil etmeyi, her bir toprak parçasını arşınlayıp medenileştirmeyi, en uzak kara ve denizleri keşfetmeyi, Makedonya'nın sınırlarını en uzak okyanusa kadar taşımayı, Yunan adaletini ve barışını her bir soya aktarıp göstermeyi amaç edinmeseydim, işe yaramayan iktidarımın şatafatı içinde

sessizce oturmaz, Diogenes'in kanaatkârlığını örnek alırdım. ^[b] Ancak beni bağışla Diogenes, ben Herakles'i taklit ediyor, Perseus'u örnek alıyor ve soyumun kutsal atası ve kurucusu olan Dionysos'un ayak izlerini takip ediyorum. Zafer kazanmış olan Yunanların yeniden Hindistan'da dans etmesini ve Bakkhos cümbüşlerinin hatırasının Kafkas'ın ardındaki vahşi dağ kabileleri arasında canlanmasını arzuluyorum. Oralarda da bazı kutsal adamlar olduğu söyleniyor, çıplak bilgeliğin⁶⁵ ilkelerini takip ederek kendilerini tanrıya adıyorlar, onlar Diogenes'ten daha kanaatkâr, zira heybeleri bile yok. Yiyecek biriktirmiyorlar, zira her şeyi topraktan yeşil ve tazeyken alıyorlar, akan ırmaklar onlara içtikleri su olmuş, yaprakların ve çimenli toprağın üzerine yatıyorlar. Benim sayemde en uzaktaki bu bilgiler de Diogenes'i ve onun kendilerinden biri olduğunu bilecek. ^[c] Dolayısıyla ben de Diogenes gibi parayı değiştirmeli ve yabancı devletlere Yunan yönetiminin mührünü basmalıyım.”

e *Gnom. Vat.* 743 n.91:

O⁶⁶ Kinik filozof Diogenes'e hayran kaldı ve şaşarak şunu söyledi: “İskender olmasaydım, Diogenes olur-
dum.”

f *Diog. Laert.* 6.32:

İskender, “İskender olmasaydım, Diogenes olur-
dum,” demiş.

D350 *Jul. Or.* 6.203b:

Bir devlet adamı olmama ve toplum meseleleriyle uğraş-
mama rağmen benim kadar kitap okuma alışkanlığınız
olsaydı, İskender'in Diogenes'in ruh yüceliğine ne kadar
çok hayran kaldığını bilirdiniz. Ancak öyle sanıyorum
ki siz bu tür şeylere pek önem vermiyorsunuz.

65 gymnêtis sophia (γυμνῆτις σοφία).

66 İskender.

D351 Jul. Or. 7.212c:

Diogenes yoksuldu ve araçlardan yoksundu; ancak Dio'ya inanırsak, İskender yanına gelmesi için davet ettiği hâlde o Olympia'ya gitti.

D352 Varr. Menipp. 53.8:

Kinik Diogenes'e Kral İskender tarafından seçildiği ve istediği her şeyin yapılacağı söylenmiş.

D353 Diog. Laert. 6.60:

Bir keresinde İskender karşısına dikilip, “Ben büyük kral İskender,” deyince, “Ben de köpek Diogenes,” diye cevap vermiştir.

D354 Diog. Laert. 6.69:

İskender yanına gelerek şöyle dedi: “Benden korkmuyor musun?” Diogenes ise şöyle cevap verdi: “Peki, söyle bana, sen iyi misin, kötü müsün?” İskender “İyiyim,” deyince Diogenes, “Kim korkar iyi olandan?” diye cevap verdi.

D355

a Epict. Diss. 3.22.92:

O uyurken İskender yanında dikildi ve şöyle dedi: “Nasihat veren birine tüm gece boyunca uyumak yakışmıyor.” O da yarı uykulu şöyle cevap verdi: “Gözetmesi gereken insanlar ve birçok kaygısı olan biri.”⁶⁷

b Gnom. Vat. 97:

Diogenes'i bir fıçıda uyurken görünce, “Bir fıçı dolusu şaka,” dedi, bunun üzerine bilge doğruldu ve şöyle dedi: “Ey koca kral, bir fıçı dolusu şakadan ziyade talihin küçük bir cilvesi, zira o olmadığında, insanın şakası da talihsizliğini hissettirir.”

⁶⁷ Diogenes Hom. *Il.* 2.24-25'ten alıntı yapıyor, ancak yarı uykulu olarak İskender'e verdiği cevap yarıda kesilmektedir, bu yüzden ne demek istediği tam anlaşılamasa da İskender'i politik sorumluluklarının fazlalığından ötürü aşağıladığı düşünülebilir.

D356 *Gnom. Vat.* 96:

İskender bir tabağı kemikle doldurup Kinik Diogenes’e gönderdi, Diogenes tabağı aldı ve “Köpeğe uygun bir yemek ama krala uygun bir armağan değil,” dedi.

D357 *Gnom. Vat.* 104:

Diogenes İskender’den bir drakhme isteyince o, “Kralın vermesi için uygun olmayan bir armağan,” dedi, Diogenes ,“O zaman bana bir talanton ver,” deyince o, “Bu da bir Kinik’in istemesi için uygun olmayan bir armağan,” dedi.

D358 *Joh. Chry. Adv. Oppugn. Vit. Monast.* 2.4:

Diogenes isteseydi İskender ona ne kadar çok para verirdi, biliyor musun? Ancak o istemedi. İskender ise bir gün Diogenes’in zenginliğine ulaşabilmek için çok çalıştı ve elinden geleni yaptı.

D359 *Cod. Vat. Gr.* 96 f.88v n.13:

Diogenes İskender’in insan olmaktan memnun olmadığını, buna karşılık bir tanrı olamayacak kadar da aptal olduğunu söyledi.

D360 *Diog. Laert.* 6.63:

Atinalılar İskender’in Dionysos olarak onurlandırılması için oy kullanınca, “Beni de benim için Serapis yapabilirsiniz,” dedi.⁶⁸

D361 *Diog. Laert.* 6.45:

Kallisthenes’in İskender’in çevresindeki biri olarak büyük bir şatafat içinde yaşadığını söyleyerek onun talihi öven birine Diogenes şöyle dedi: “O rezil bir duruma düştü, zira İskender’in istediği gibi kahvaltı yapmak ve akşam yemeği yemek zorunda.”

D362 *Sen. Ben.* 5.6.1:

Makedonların kralı İskender lütuf bahşetme konusunda

⁶⁸ İskender Atinalılardan kendisini kutsal onurlara layık görmelerini istemişti. Bkz. Val. Max. 7.2 ext.3; *Gnom. Vat.* 236. Serapis veya Sarapis (Osiris-Apis) bir Mısır tanrısıdır.

kimsenin gerisinde kalmamış olmakla övünür dururdu. [...] Sokrates de aynı şeyle övünebildi, Diogenes de; ki bir keresinde <İskender> onun gerisinde kalmıştı. O gün insani kibrin sınırlarını aşacak şekilde şişinen o insan kimsenin kendisine bir şey veremeyeceği ve kendisinden bir şey alamayacağı birini gördü.

D363 Juven. *Sat.* 14.308-312:

[...] Çıplak Kinik'in
Yanmaz fıçıları: Parçalanacak olursa,
Yarın yeni bir evi olur veya eskisi gümüşle birleştirilerek
ayakta kalır.
İskender anladı, hiçbir şey istemeyen o evin⁶⁹
yüce sakininin
Kendisine tüm dünyayı isteyen adamdan çok daha
mutlu olduğunu.

D364 Apul. *Apol.* 22:

Büyük İskender'le krallığın hakikati üzerine çekişen
Diogenes değneğiyle bir asaymış gibi gururlanıyordu.
Nitekim yenilmez olan Hercules'e de [...] erdemlerinden
ötürü göğe alınmadan önce tek bir değnek eşlik ediyordu.

D365 Diog. Laert. 6.44:

Bir gün İskender Atina'daki Antipatros'a Athlios ismindeki biri aracılığıyla bir mektup gönderince buna tanık olan Diogenes şöyle dedi: "Bir zavallının oğlu olan bir zavallıdan bir zavallı aracılığıyla bir zavallıya."⁷⁰

D366 M. Ant. 8.3:

İskender, Gaius ve Pompeius Diogenes, Herakleitos ve Sokrates'le karşılaştırılınca nedir ki? Zira ikinciler gözlerini nesnelere, nedenlere ve nesnelerin tözlerine açtı ve

⁶⁹ Fıçının.

⁷⁰ Diogenes "zavallı" anlamındaki athlios (ἄθλιος) sözcüğü üzerinden bir söz oyunu yaparak ilgili kişileri eleştirmektedir.

yönetici akılları sadece kendilerine aitti. Ötekilerin ise birçok kaygısı vardı, birçok şeyin kölesi oldular.

D367 Diog. Laert. 6.44:

Perdikkas⁷¹ yanına gelmediğinde onu öldüreceğini söyleyerek tehdit edince Diogenes şöyle cevap verdi: “Bu önemli bir şey değil, zehirli bir böcek veya bir örümcek de aynısını yapabilir.”

Syrakusai Tiranı Dionysios’a Karşı (D368-D371)

D368 Plu. *Tim.* 15.8-9:

Sinoplu Diogenes onunla ilk defa karşılaştığında şöyle dedi: “Böyle yaşamayı hiç hak etmiyorsun Dionysios!” Bunun üzerine Dionysios durdu ve şöyle dedi: [9] “Ne kadar da iyisin ey Diogenes, çektiğim acılardan ötürü benimle duygudaşlık kuruyorsun.” Diogenes de şöyle karşılık verdi: “Çektiğin acılardan ötürü seninle duygudaşlık kurduğumu mu düşünüyorsun? Asla, baban gibi tiran sarayında ölmeyi hak eden senin gibi sefil ruhlu birinin burada bizim aramızda haz ve gösteriş içinde yaşamasına kızgıyım.”

D369 Plu. *An Seni Sit Ger. Resp.* 783d:

Birisinin Dionysios’a dediği gibi tiranlık iyi bir kefen değildir, aksine adil olmayan egemenliğinden vazgeçememiş olması ona felaketlerle dolu bir son hazırlar. Daha sonra Diogenes de Dionysios’un tiranlığını yitirmesinin ardından Korinthos’ta sıradan bir vatandaş olarak yaşayan oğlunu görünce tirana şu sözlerle seslendi: “Dionysios, hak ettiğin gibi bir yaşam sürmüyorsun, zira burada aramızda korku duymadan ve özgür bir şekilde değil, senden önce babanın başına geldiği gibi yaşlanana kadar tiran sarayındaki dört duvar içinde yaşıyor olman gerekirdi.”

71 İskender’in komutanlarından biri.

D370 Diog. Laert. 6.50:

Dionysios'un dostlarına nasıl davrandığı sorulunca Diogenes, "Çuvalmışlar gibi, zira onları doluyken asıyor, boşken bir köşeye atıyor," dedi.

D371 Diog. Laert. 6.50:

Bir tiran kendisine heykel için en uygun bronzun hangisi olduğunu sorunca, "Harmodios ile Aristogeiton'un⁷² heykellerinde kullanılmış olan," cevabını verdi.

Diğer Deyişler ve Anekdotlar (D372-D408)

D372 Stob. 4.46.20:

"Yaşamdaki en değerli şey nedir?" diye sormuşlar, "Umut," cevabını vermiş.

D373 Diog. Laert. 6.51:

Yaşamdaki en büyük sefaletin ne olduğu sorulunca, "Kolay geçmeyen yaşlılık," cevabını vermiş.

D374 Maxim. 41.25:

Biri ona yaşlılığın ne olduğunu sorunca, "Yaşamın kış vakti," cevabını vermiş.

D375 Maxim. 16.12:

Bir cesedi tedavi etmekle bir yaşlıya nasihat vermek aynı şeydir.

D376 Stob. 2.46.13:

"İnsanlar arasında en hızlı geçip giden şey nedir?" diye sorulunca, "Minnettarlık," cevabını vermiş.

D377 Stob. 3.22.40:

Diogenes'ten: Kendini beğenmişliği dışı içini yansıtmayan altın kaplama zırha benzetirdi.

D378 Diog. Laert. 6.51:

İyi insanlara "tanrıların suretleri" derdi.

⁷² Atina tiranı Hippias'a suikast girişiminde bulunan iki Atinalı.

D379 Anton. 2.32.60:

Diogenes kötü karakterli bir adamı uyarırken, ona ne yaptığını sordular, o da “Bir Etiyopyalıyı beyazlaştırmak için ovalıyorum,” dedi.⁷³

D380 Diog. Laert. 6.47:

Herkesin eleştirdiği şişman bir lir çalgıcısı sadece Diogenes tarafından övülüyordu, bunun nedeni sorulunca Diogenes şöyle cevap verdi: “Bu şişmanlıkla hırsızlık yapmayıp lir çaldığı için onu övüyorum.”

D381 Diog. Laert. 6.48:

Her zaman dinleyiciler tarafından terk edilen bir müzisyen vardı, Diogenes, “Merhaba horoz,” diyerek onu selamladı. Müzisyen niye böyle dediğini sorunca şöyle dedi: “Çünkü senin şarkı söylemen herkesi ayağa kaldırıyor.”

D382 Diog. Laert. 6.67:

Yeteneksiz bir okçu görünce, “Vurulmayacağımdan emin olduğum için,” diyerek hedefin yanına oturdu.

D383 Diog. Laert. 6.62:

Yeteneksiz bir güreşçinin hekimlik yapmaya başladığını görünce şöyle dedi: “Bunu yapmaktaki amacın ne? Daha önce seni yenmiş olan güreşçilerin sırtını yere getirmek mi istiyorsun?”

D384 Diog. Laert. 6.49:

Sporcuların niçin bu kadar aptal olduğu sorulunca, “Domuz ve öküz etinden yapıldıkları için,” cevabını verdi.⁷⁴

D385 Diog. Laert. 6.49:

Olimpiyat oyunlarında kazanan bir sporcuyu koyun ot-

73 “Etiyopyalıyı beyazlaştırmak için ovalamak” deyimini istenen sonuca ulaşmayacak çabayı ifade eder.

74 Muhtemelen Diogenes sporcuların sürekli etle besleniyor olmalarına gönderme yapmaktadır. *Gnom. Vat.* 464’te de Pythagoras etle beslenen bir sporcuya ruhunu zehirlemekten vazgeçmesini söyler.

latırken görünce, “Dostum, Olympia’dan Nemea’ya ne çabuk geçtin!” dedi.⁷⁵

D386 Diog. Laert. 6.38:

Biri uzun süre okuduktan sonra kitabın sonundaki boş sayfayı gösterince Diogenes, “Haydi yiğitler, kara göründü!” diye bağırdı.⁷⁶

D387 Diog. Laert. 6.69:

Bir sınıfa girdiğinde birçok mousa heykeli ve az sayıda öğrenci görünce, “Hoca, tanrıları da sayarsak birçok öğrencin var,” dedi.

D388

a Diog. Laert. 6.54:

Bir davada iki tarafı da dinledikten sonra ikisini de haksız bulduğunu söyledi, ona göre biri haklı bir şekilde hırsızlıkla suçlanmış, diğeri ise hiçbir şey yitirmemişti.

b Gnom. Vat. 190:

Tartışan iki kişinin arasında hakem oldu ama ikisini de haksız buldu, birinin haklı bir şekilde hırsızlıkla suçlandığını, diğeri ise hiçbir şey yitirmediğini söyledi.

D389

a Diog. Laert. 6.41:

Biri ona yumruk atınca şöyle dedi: “Herakles aşkına, bir miğferle yürümem gerektiğini nasıl da unuttum!”

b Diog. Laert. 6.54:

Kafasına yumruk yediğinde neye ihtiyaç duyacağı sorulunca, “Miğfer,” cevabını verdi.

D390 Diog. Laert. 6.42:

Meidias onu yumruklayıp, “Üç bin drakhme borcun var,” dedi, ertesi gün Diogenes dövüşçü kayışlarını alıp

⁷⁵ Olympia’da olduğu gibi Nemea’da da oyunlar düzenleniyordu. Nemea kentinin adı “otlatmak” anlamındaki nemein (νεμειν) fiilinden gelir.

⁷⁶ *Gnom. Vat.* 348’de Khioslu Theokritos’un Anaksimenes’in uzun bir okumasından sonra bu espriyi yaptığı söylenir.

onu silkeleyerek, “İşte sana olan üç bin drakhme borcum,” dedi.

D391

a Diog. Laert. 6.41:

Biri bir kütükle ona doğru koşup, “Dikkat et!” diye bağıınca, “Bana yine mi çarpacaksın?” diye sordu.

b Diog. Laert. 6.66:

Biri bir kütükle kendisine doğru koşup, “Dikkat et!” diye bağıınca Diogenes ona sopasıyla vurarak, “Dikkat et!” dedi.

D392

a Diog. Laert. 6.62:

Bir fahişenin oğlunu kalabalığa doğru taş atarken görünce, “Dikkat et de babanı vurmayasın,” dedi.

b Eust. *Comm. ad Il.* 24.499:

Kalabalığa doğru taş atan bir fahişenin oğluna, “Dikkat et evlat, tanıma şansının olmadığı babanı yaralayabilirsin,” dedi.

D393 Diog. Laert. 6.45:

Bir darağacına taş atan bir genç görünce, “Ne güzel, hedefini vuracağından eminsin,” dedi.

D394 Plu. *De Lib. Educ.* 2a:

Uçarı ve delice hareket eden bir genç görünce, “Genç adam, baban seni yaparken sarhoştur herhalde,” dedi.

D395 *Gnom*, Paris. 6:

Değersiz bir genç kendisine “baba” diye seslenince şöyle dedi: “Böyle işe yaramaz bir çocuğun babası olduğum bunca zamandır nasıl da gözümünden kaçmış!”

D396 Diog. Laert. 6.39:

Kötü şöhretli bir hadım evinin girişine “kötülük içeri girmesin” yazdırınca Diogenes, “Evin sahibi içeri nasıl girecek?” diye sordu.

D397 Diog. Laert. 6.50:

Yeni evlenmiş olup evinin kapısına “Zeus’un oğlu, tüm görevleri başarıyla tamamlayan Herakles burada oturuyor, kötülük içeri girmesin” yazdıran birine “çatışmanın ardından müttefiklik” yazısını eklemesini söyledi.⁷⁷

D398 *Gnom. Vat.* 199:

Bir kamburun kendisine yaklaştığını gördü, adam yanına kadar gelince Diogenes şöyle dedi: “Dostum, sırtında bir yük taşıyorsun sandım!”

D399 Diog. Laert. 6.52:

Birisinin mor renkli değerli bir şeyi çaldığı için yakalandığını görünce, “Mor ölüm ve haşmetli kader yakaladı onu,”⁷⁸ dedi.

D400 Diog. Laert. 6.52:

Bir giysi hırsızıyla ilgili şöyle dedi: “Ne arıyorsun burada güzel dostum, yoksa bazı ölüleri soymaya mı geldin?”⁷⁹

D401 Diog. Laert. 6.52:

Hamamlarda giysi çalan bir hırsıza, “Koku sürünmek için mi yoksa çalmak için mi?”⁸⁰ diye sordu.

D402 Diog. Laert. 6.53:

Pahalı bir yiyecek alan birine şöyle dedi: “Aldığın bu şeyle ölümünü erkene alıyorsun çocuğum.”⁸¹

D403 *Gnom. Vat.* 173:

Bir flütçünün kendini aşırı önemseyen bir oğlunu görünce şöyle dedi: “Genç adam, annenden daha çok şişiniyorsun.”⁸²

77 Muhtemelen Diogenes bu sözünü Yunan kentlerinin çatışmadan sonra müttefik olmasıyla evliliği özdeşleştirmektedir.

78 Bkz. Hom. *Il.* 5.82. Mor kraliyet sembolü olduğu için bu anekdotta kraliyete ait bir şeyin çalındığından söz edildiği düşünülebilir.

79 Bkz. Hom. *Il.* 10.343; 387.

80 Burada ep’ aleimnation (ἐπί ἀλειμνάτιον) ile ep’ all’ imation (ἐπί ἄλλ’ ἰμάτιον) arasında bir söz oyunu yapılmıştır.

81 Bkz. Hom. *Il.* 18.95.

82 Karş. Ath. 13.591f.

D404 Diog. Laert. 6.52:

Bir kuyunun yanında oturan kaçak bir köleye, “Dikkat et evlat, yoksa içine düşeceksin,”⁸³ dedi.

D405 Diog. Laert. 5.51:

Kötü çizilmiş iki Kentauros resmi görünce, “Bunlardan hangisi Kheiron?”⁸⁴ diye sordu.

D406

a Plu. *De Esu Car.* 1 995c:

Diogenes eti yemeğe uygun hâle getirmek için ateş kullanma zorunluluğunu ortadan kaldırmayı amaçlayarak çiğ ahtapot yeme cesaretini gösterdi. Etrafında birçok kişi toplanınca yüzünü harmanisiyle örttü ve eti ağzına götürdü. “Bunu sizin için yapıyorum, kendimi tehlikeye atıyorum,” dedi.

b Plu. *Aqua. An. Ign. Util.* 956b:

Kinik Diogenes ateş kullanımını en aza indirdi, öyle ki çiğ mürekkep balığını midesine indirdi ve “Beyler, sizin için hayatımı tehlikeye atıyorum,” dedi.

D407 Maxim. 36.19:

Diogenes yabancı bir ülkede öleceği için ağlayan birine şöyle dedi: “Bu üzüntünün sebebi ne sefil adam? Zira Hades’e giden yol her yerde aynıdır.”

D408 Ps.-Diog. *Ep.* 26:

[Krates’e] Harmanini aslan postu, değneğini sopa, karını doyuran heybeni toprak ve su olarak gör. Bu sayede kaderden daha güçlü olan Herakles’in ruhu seninle birlikte yeniden doğacaktır.

83 Burada hem “düşmek”, hem de “hapse düşmek” anlamındaki empesein (ἐμπεσεῖν) fiiliyle bir söz oyunu yapılmaktadır.

84 Kheiron yarı at yarı insan biçimindeki Kentauroslerden biridir, ayrıca kheirôn (χείρων) “en kötü” anlamındadır.

Lukianos'ta Diogenes (D409-D415)

D409 Luc. *Dial. Deor.* (1) 329-335:

DIOGENES VE POLYDEUKES

DIOGENES Sevgili Polydeukes, sana yukarı çıktığında yerine getireceğin bazı görevler veriyorum. İnancım o ki yarın dirileceksin. Eğer Köpek Menippos'u görürsen, (onu Korinthos'taki Kraneion'da veya Atina'daki Lykeion'da birbiriyle dalaşan filozoflara gülerken bulacaksın), şu mesajımı ilet: “Eğer yukarıdaki yeryüzünde yeterince güldüysen ve daha fazla gülmek istiyorsan, Diogenes sana aşağıya inmeni öneriyor. Zira yeryüzündeki kahkahan anlaşılmadığıyla kalır, insanlar çoğunlukla birinin ölümden sonra başına ne geleceğini merak edip durmuştur, ^[330] ancak burada benim yaptığım gibi, zenginlerin, yöneticilerin ve tiranların iniltileri dışında ayırt edilebilir hiçbir özellikleri olmadan, boynu bükük ve zavallı hâlde dolaştıklarını ve yukarıdaki yaşamlarını yeniden istediklerinde ne kadar çaresiz ve acınası olduklarını görünce durmadan gülebileceksin.” ^[331] Ona iletmen gereken mesaj bu, bir şey daha var, buraya gelirken heybesini acı baklayla ve köşebaşlarında bulduğu Hekate'ye adanmış yiyeceklerle veya arınma törenlerindeki yumurtalarla doldursun.

^[332] POLYDEUKES Mesajını ileteceğim Diogenes. Keşke nasıl bir tipi olduğunu da biliyor olsaydım.

DIOGENES Yaşlı ve kel, eski harmanisinin her tarafında delikler var ve her yerinden rüzgâr alır, üstünden eski püskü kumaşlar dökülür. Sürekli gülen bir adam, genellikle ikiyüzlü filozoflarla alay eder.

POLYDEUKES Bu ayrıntılardan onu ayırt edebiliyorsak, bulması kolay olacaktır.

DIOGENES O filozoflara da bir mesaj iletebilir misin?

POLYDEUKES Elbette, benim için diğerinden daha zor olmayacaktır.

DIOGENES Onlara şu kısa mesajımı ilet: Aptalca konuşmaktan, evren üzerine ağız dalaşı yapmaktan, birbirlerine boynuz takmaktan, timsahlarla ilgili bulmacalar uydurmaktan ve çözülemez bilmeceler sormaktan vazgeçsinler.

[333] POLYDEUKES Ama benim onların bilgeliğini anlayamayacak kadar cahil olduğumu söylerler.

DIOGENES O zaman benim ağzımdan onlara bir lanet okursun.

POLYDEUKES Bu mesajı da ileteceğim Diogenes.

DIOGENES Şu mesajımı da zenginlere ilet sevgili Polydeukes: “Niçin altınlarınızı koruyorsunuz, sizi anlayıştan yoksun ahmaklar? Niçin buraya bir obolostan fazlasını getiremeyecekken⁸⁵ talantonları üst üste yığıp sayarak kendinize eziyet ediyorsunuz?”

POLYDEUKES Bu mesaj da yerine ulaşacak.

DIOGENES Tamam, Korinthoslu Megillos ve güreşçi Damosenos gibi yakışıklı ve güçlü kişilere de şunu söyle: [334] “Burada altın renkli bukleler, mavi veya kara gözler, gül yanaklar, güçlü kaslar veya sağlam omuzlar yok, deyim yerindeyse burada hepimiz bir ve aynı tozdan ibaretiz, geride bıraktık güzel kafataslarını.”

POLYDEUKES Tamam, yakışıklı ve güçlülere ileteceğim mesajı da aldım.

DIOGENES Spartalı dostum, yaşamlarından memnun olmayan ve yoksul oldukları için kendilerini acındıran çok sayıdaki yoksula da ağlayıp sızlanmamalarını söyle. Onlara buradaki eşitliğimizi tarif et, yeryüzünde zengin

85 Ölüleri Akheron Nehri’nden geçiren kayıkçı Kharon için cesedin ağzına bir obolos konurdu.

olanların burada onlardan daha iyi görünmediklerini söyle. ^[335] Dilersen, benim ağzımdan Spartalı hemşerilerine de fazla gevşediklerini söyle.

POLYDEUKES Spartalılar için ağzımdan tek bir sözcük bile çıkmaz Diogenes. Buna katlanamam. Ancak diğer mesajlarını ileteceğim.

DIOGENES Madem istemiyorsun, Spartalılarla ilgili mesajı unutalım, bahsettiğim kişilere önceki mesajlarımı ilet yeter.

D410 Luc. *Dial. Deor.* (13) 390-394:

DIOGENES VE İSKENDER

DIOGENES Ne o İskender, sen de mi bizim gibi öldün?

İSKENDER Gördüğün gibi Diogenes. Benim de bir insan olarak ölmemde şaşılacak bir şey yok.

DIOGENES O hâlde Ammon senin için “o benim oğlumdur” derken yalan söylemiş, öyle mi? Sen sadece Philippos’un oğlusun.

İSKENDER Elbette Philippos’un oğluyum. Ammon babam olsaydı ölmezdim.

DIOGENES Olympias’la ilgili başka bir yalan desene, hani anlatılanlara göre bir yılan ona gelmiş, hatta yatağında görülmüş, sen de bu şekilde doğmuşsun, Philippos ise baban olduğunu sanarak yanılmış.

İSKENDER Bunu senin gibi ben de duymuştum ama gördüğüm üzere annemin ve Ammon’un kâhinlerinin söylediklerinin gerçeklik payı yokmuş.

^[391] DIOGENES Oysa onların yalanları sana az yarar sağlamadı İskender. Zira birçokları senin tanrı olduğunu düşünerek önünde eğildi. Peki, söyle bakalım, o büyük krallığını kime bıraktın?

İSKENDER Bilmiyorum Diogenes, zamanında onunla ilgili buyruk vermedim, sadece ölürken yüzüğümü Perdikkas’a verdim. Niye gülüyorsun Diogenes?

DIOGENES Yunanistan'ın sana nasıl davrandığını, krallığını büyüttüğün andan itibaren sana nasıl dalkavukluk ettiğini, seni nasıl barbarlara karşı önder ve lider seçtiğini, hatta içlerinden bazılarının seni on iki tanrıya ekleyip, sana tapınaklar yaptığını, bir yılanın oğlu olarak sana kurbanlar kestiğini hatırlıyorum. ^[392] Peki, söyle bana, Makedonlar seni nereye gömdü?

İSKENDER Otuz gün boyunca Babil'de yattım, ancak korumam Ptolemaios mevcut kargaşalıktan fırsat bulursa beni Mısır'a götürüp oraya gömeceğinin sözünü verdi, böylece Mısırlıların tanrılarından biri olabilecektim.

DIOGENES Seni böyle Hades'te bile bir aptal gibi davranırken ve bir Anubis ya da bir Osiris olacağını umut ederken görünce gülmemek mümkün mü İskender? Tanrısal bir kişi olma umudundan vazgeç artık. Bizim nehrimizden geçerek bu yere varanların tekrar yukarı çıkması yasaya aykırıdır. Nitekim ne Aiakos görevlerini ihmal eder ne de Kerberos işinde ciddiyetsiz davranır. Buraya geldin artık, yukarıdaki yeryüzünde bıraktığın o büyük mutluluğu, korumalarını, gürültü çıkaran yığınları, yöneticilerini, altınlarını, önünde diz çöken ulusları, ^[393] Babil'i, Baktra'yı, o koca yaratıkları, onuru ve şanı, beyaz kurdeleyle başını sarıp broşlarla tutturulmuş mor kumaşı omzuna attığında sergilediğin asaleti düşünmeye nasıl katlanabiliyorsun? Bunların sadece hatıralarında kaldığını düşününce üzülüyor musun? Niye ağlıyorsun, seni aptal? Bilge Aristoteles sana talihin armağanlarına güvenilmeyeceğini öğretmedi mi?

İSKENDER Bilge mi, o tüm dalkavukların en kurnazıdır. Benden armağan taleplerini ve bunun için yazdıklarını, bana dalkavukluk yaparak ve beni, bazen güzelliğimi ("iyi"nin bir parçasıymış gibi), başarılarımı ve zenginliğimi överek öğrenme arzumı nasıl kullandığını en iyi

ben bilirim. Zaten o zenginliği de iyi bir şey olarak görürdü, bu yüzden onu kendisi için istemekten utanmazdı. Diogenes, o adam rezilin biriydi ve oyunda ustaydı. En azından onun bilgeliğinden bir şey öğrendim, saydığın bu şeyler için üzülmeyi, zira bunların en değerli şeyler olduğunu düşünüyorum.

[394] DIOGENES Yapman gereken şeyi söyleyeceğim. Kederini dindirmek için bir reçete yazacağım. Burada çöpleme otu yetişmez, en iyisi Lethe'nin acı suyundan iç ve bunu sıkça tekrarla, sonunda Aristoteles'in "iyi" dediği şeyler için üzölmüyor olacaksın. Bunu yap, zira Kleitos, Kallisthenes ve birçoklarının sana doğru geldiğini görüyorum, seni parçalayacak ve böylece senden intikam almış olacaklar. En iyisi sen öbür yoldan git ve dediğim gibi o sudan sıkça iç.

D411 Luc. *Dial. Deor.* (21) 377-379:

KRATES VE DIOGENES

KRATES Diogenes, Korinthoslu zengin Moirikhos'u tanıyor muydun, hani ticaret gemilerinden bir filosu vardı, hatta yine Aristetas adında zengin bir kuzeni vardı, sürekli Homeros'tan alıntı yapar ve "Beni aşağı atmaya çalışıyorsun, ben atayım mı seni?"⁸⁶ derdi.

DIOGENES Niye sordun Krates?

KRATES İkisi de aynı yaşıyordu ve birbirinin mal varlığına göz dikmişlerdi. Bunu da birbirlerinden saklamıyorlardı. Moirikhos önce ölürse sahip olduğu her şeyin kontrolünü Aristetas'a bırakacak, Aristetas ölürse o da aynısını yapacaktı. Vasiyetlerini yazıp imzaladılar, sürekli birbirlerine eşlik edip yaltaklanarak birbirlerine üstün gelmeye çalıştılar. Sadece Keldani geleneğinde en iyi şekilde icra edildiği gibi yıldızlardan ve rüyalardan geleceği okuyan kâhinler değil, aynı zamanda Delphoi

86 Bkz. Hom. *Il.* 23.724.

tanrısı bile zaferi önce Aristeas'a, sonra da Moirikhos'a verdi, terazinin bir bu kefesi ağır bastı, bir diğer kefesi.

DIOGENES Sonunda ne oldu Krates? Bu dinlemeye değer bir öykü mü?

KRATES İkisi de aynı gün öldü ve tüm malları Eunomios ile Thrasykles'e kaldı, akraba olan bu iki adam başlarına böyle bir talih kuşu konacağını hiç düşünmemişti. Sikyon'dan Kirrha'ya doğru giderken kuzeybatıdan kopan bir kasırga gemilerini yakalayıp alabora etti.

DIOGENES Ah, çok iyi olmuş! Biz hayattayken birbirimizle ilgili hiç böyle şeyler düşünmedik. Antisthenes ölsün de asasını alabileyim diye dua etmedim, oysa o çok sağlam olan asayı kendisi için yaban zeytininden yapmıştı. Keza sen de Krates, inancım o ki benim ölmemi ve tüm mal varlığım olan fıçımın iki acı bakla taşıyabilen heybemini sana kalmasını istemedin.

KRATES Bunlara ihtiyacım olmadı Diogenes, senin de olmadı. İhtiyaç duyduğun her şey zaten Antisthenes'ten sana miras kaldı ve ben de Pers İmparatorluğu'ndan daha önemli ve değerli olan bu şeyleri senden aldım.

DIOGENES Neymiş onlar?

KRATES Bilgelik, bağımsızlık, hakikat, konuşma özgürlüğü, serbestlik.

DIOGENES Kesinlikle! Bu değerli şeyleri Antisthenes'ten aldığımı ve daha da artırarak sana bıraktığımı hatırlıyorum.

KRATES Ancak kimse bu türden zenginliği umursamadı veya bunları miras alma umuduyla üzerimize titremedi, insanların gözü altından başka bir şey görmüyordu.

DIOGENES Onlardan da bu beklenirdi, bunları bizden alsalardı koyacak yerleri yoktu. Zengin yaşamlarını yitiriyor, âdeta çürük cüzdanlar gibi oluyorlardı. Onlara bilgeliği, konuşma özgürlüğünü ve hakikati boca etseydin,

tutacak yerleri olmadığından onları düşürürlerdi, süzgece su döken Danaus'un kızlarının başına geldiği gibi. Buna karşılık altını dişleri, tırnakları ve sahip oldukları her şeyle sıkı sıkıya tutuyorlardı.

KRATES Sonuç olarak biz servetimizi yerin dibinde bile tutarken, onlar bir obolostan fazlasını getiremeyecek ve kayıkçının ötesine bile geçemeyecekler.

D412 Luc. *Dial. Deor.* (11) 402-405:

ADIOENES VE HERAKLES

ADIOENES Şu Herakles değil mi? Herakles aşkına, tam da o! Yay, sopası, aslan derisi ve sağlam bir gövde! Baştan aşağı Herakles bu! Zeus'un oğlu olduğu hâlde o da mı ölmüş? Söyle bana muzaffer kahraman, sen de bir hayalet misin? Senin bir tanrı olduğunu düşünerek yeryüzünde kurban keserdim.

HERAKLES İyi yapmışsın. Gerçek Herakles tanrılarla birlikte gökte, “Güzel ayak bilekli Hebe de onun karısı oldu.”⁸⁷ Bense sadece onun hayaletiyim.

ADIOENES Ne demek istiyorsun? Bir tanrının hayaleti misin? Bir kişinin yarı tanrı ve yarı ölü olması mümkün mü?

HERAKLES Evet, zira Herakles ölmedi, ben sadece onun bir benzeriyim.

[403]ADIOENES Anlıyorum. O kendi yerine seni Ploutôn'a⁸⁸ gönderdi, şimdi sen onun yerine ölüsün.

HERAKLES Eh, öyle bir şey.

ADIOENES Ama Aiakos çok dikkatlidir. Senin sahte olduğunu nasıl anlayamadı? Karşısında gördüğü sahte Herakles'i nasıl kabul etti?

HERAKLES Çünkü ben ona çok benziyorum.

ADIOENES Çok doğru, aynı onun gibisin, hatta onun ta kendisisin. Ancak belki de başka bir açıklaması vardır

⁸⁷ Bkz. Hom. *Od.* 11.603.

⁸⁸ Ploutôn (Πλούτων) Yer altındaki ölümler âleminin tanrısı Hades'in diğer adı.

bunun, sen Herakles'sin de, gökte Hebe'yle evlenen hayalettir.

HERAKLES Ne büyük bir terbiyesizlik! Çok konuşuyorsun. Eğer benimle alay etmeyi bırakmazsan, sana hangi tanrının hayaleti olduğumu göstereceğim!

DIOGENES Yayın da zaten hazır duruyor. Ama şimdi niye korkayım ki? Zaten ölmüşüm, yine ölemem. Adın olan Herakles aşkına bana söyle, o canlıken hayaleti olarak onunla mıydın? Yoksa onun yaşamı boyunca ikiniz birdiniz de ölünce mi ayrıldınız? ^[404] Herakles göğe yükseldi de sen onun hayaleti olarak buraya, yani Hades'e mi geldin?

HERAKLES Senin gibi alay etmeyi görev bilmiş biri cevabı hak etmiyor, ancak yine de cevap vereceğim. Herakles'e Amphitryon'dan gelen her şey öldü, ben de öyle, ancak gökteki Zeus'tan gelen kısım ise gökte tanrılarla birlikte yaşıyor.

DIOGENES Şimdi çok iyi anladım. Alkmena aynı anda iki Herakles doğurdu, biri Amphitryon'dan, diğeri Zeus'tan, siz aynı ananın ikiz evlatlarısınız ve kimse bunu bilmiyor, değil mi?

HERAKLES Hayır sersem herif. İkimiz aynı kişiyiz.

DIOGENES Anlaşılması gerçekten zor, iki Herakles birleşik, hem insan hem tanrıydınız, ikisi bir aradaydı, Kentauros'un hem at hem de insan olması gibi.

HERAKLES Herkesin iki kısmın, ruhla bedenin birleşiminden oluştuğunu bilmiyor musun? ^[405] Hâl böyle olunca Zeus'tan gelen göğe yükselirken, ölümlü kısım ölümlerle birlikte kaldı.

DIOGENES Tamam ama Amphitryon'un güzel oğlu, eğer sen hem bir beden hem de gerçekte bedensiz bir hayalet olsaydın, söylediğinde haklı olurdun. Oysa şimdi Herakles'i üçlemiştir gibi görünüyor.

HERAKLES Nasıl üçlemişim?

DIOGENES Şöyle: Biri göğe yükselmiş, biri hayalet olan sen, üçüncüsü de Oita Dağı'nda şimdi toprağa karışmış olan. Şimdi o beden için nasıl üçüncü bir baba bulacağını düşünmeye başlasan iyi edersin.

HERAKLES Sen terbiyesiz bir laf ebesiymişsin. Kimsin sen yahu?

DIOGENES Ben Sinoplu Diogenes'in hayaletiyim ama Diogenes'in kendisi "ölüm nedir bilmeyen tanrıların arasında"⁸⁹ değil, en iyi ölümler arasında Homeros'a ve bütün o saçma öykülere gülüyor.

D413 Luc. *Dial. Deor.* (29) 429-431:

DIOGENES VE MAUSOLOS

DIOGENES Niçin bu kadar gururlanıyorsun Kariyalı? Niçin hepimizden daha üstün olduğunu düşünüyorsun?

MAUSOLOS Öncelikle Sinoplu, ben kral yetkisine sahiptim. Tüm Karia'nın kralı ve Lydia'nın bir bölümünün yöneticisiydim, bazı adaları ele geçirdim, Miletos'a kadar ilerledim ve Ionia'nın büyük bir bölümüne diz çöktürdüm. ^[430] Dahası, yakışıklı ve uzundum, savaşta becerikliydim. Hepsinden önemlisi benim için Halikarnassos'ta büyük bir anıt yaptılar, bu kadar büyük bir mezar kimseye nasip olmamıştır, en değerli mermeri getirip üstüne atlar ve insanlar da çizdiler, öyle ki benim mezarımdan daha güzel bir tapınak bulmak bile zordur. Bütün bunlarla gurur duymaya hakkım olmadığını mı düşünüyorsun?

DIOGENES Krallık yetkinden, güzelliğinden ve mezarının değerinden bahsediyorsun, değil mi?

MAUSOLOS Tanrılar aşkına, elbette.

DIOGENES Ey yakışıklı Mausolos, artık bahsettiğin güce ve güzelliğe sahip değilsin. Senin kafatasının benimkin-

89 Bkz. Hom. *Od.* 11.602.

den daha iyi sayılması için herhangi bir neden olduğunu düşünmüyorum. İkimiz de kel ve çıplağız, ikimiz de aynı şekilde dişlerimizi gösteriyoruz, ikimiz de gözlerimizi kaybettik ve burunlarımız düşmüş. Belki senin mezarın ve pahalı mermer Halikarnassos halkına gösteriş yapacakları bir şey verebilir ve sahip oldukları büyük yapılarla yabancılara karşı böbürlenebilirler, ancak sevgili dostum, ben senin lehine olan iyi bir nitelik görmüyorum, sen üzerine konmuş olan mermerden bahsediyorsun, bu üzerinde hepimizden daha ağır bir yük olduğu anlamına geliyor.

MAUSOLOS Bütün bunların bana bir yararı yok mu? Mausolos ile Diogenes eşit mi yani?

[431] DIOGENES Elbette hayır saygıdeğer efendim, biz bir olamayız. Mausolos yukarıdaki yeryüzünde bıraktığı ve kendisini mutlu ettiğini düşündüğü şeyleri hatırladığında ağlayacak, Diogenes ise ona gülebilecek. Mausolos kendisine Halikarnassos'ta eşi ve kız kardeşi Artemisia tarafından dikilmiş olan mezardan bahsedecek, Diogenes ise mezarı var mı yok mu, hiç umursamıyor. Ancak ey Kariyalıların en köle ruhlusu, bütün iyi insanların bildiği gibi Diogenes kimsenin unutmayacağı, senin mezarından çok daha yüksek ve temelleri çok daha sağlam bir ömür sürdü.

D414 Luc. Vit. Auct. 7-11:⁹⁰

ZEUS, HERMES, MÜŞTERİ VE DIOGENES

ZEUS Tamam o gitsin, sıradakini getir.

[7] HERMES Karadeniz'den gelen kirli adamı ister misin?

90 Bu ve sonraki fragman birbiriyle ilgilidir. Bu fragman Lukianos'un filozof yaşamlarının ruhlar olarak satışa çıkarıldığı "Yaşamların Satışı" adlı öyküsünden alınmıştır. Satışı yapan Zeus, çığırkan da onun görevlendirdiği Hermes'tir. Filozof yaşamları müşterilerin huzuruna çıkarılır, kendilerini ve öğretilerini anlatırlar, müşteriler satın alıp almayacaklarına karar verirler. Bu fragman Diogenes'in yaşamının satışa çıkarıldığı kısımdan alınmıştır.

ZEUS Elbette.

HERMES Sen, kolsuz harmanisiyle boynunda heybe asılı olan adam, buraya gel ve odada yürü. Erkek yaşamı satıyorum, kim bu en iyisi olan, soylu ve özgür yaşamı satın alacak?

MÜŞTERİ Çığırtnkan, ne diyorsun sen? Özgür birini mi satıyorsun?

HERMES Evet.

MÜŞTERİ Kaçırma konusunda üzerinde söz sahibi olmasından veya seni Areios pagos'a⁹¹ çağırmasından korkmuyor musun?

HERMES O satıldığını düşünmüyor, zira özgür olduğunu varsayıyor.

MÜŞTERİ Böyle kirli ve sefil bir durumda olan biri kimin işine yarar ki? Neyse, bir kürekçi veya su taşıyıcısı olabilir.

HERMES Sadece bu değil, onu bekçi yaparsan, bir köpekten daha güvenilir olduğunu göreceksin. Zaten ona da “köpek” deniyor.

MÜŞTERİ Nereli ve hangi düşünceyi savunuyor?

HERMES Bunu kendisine sor, böylesi daha iyi.

MÜŞTERİ Bu asık suratlı, kılıksız adamdan korkuyorum, yaklaşırsam bana havlayabilir veya Zeus aşkına, beni ısırabilir de! Nasıl bir sopası olduğunu, kaşlarının kalcık ve bakışlarının tehditkâr ve kızgın olduğunu görmüyor musun?

HERMES Korkma, nazik biridir.

[8] MÜŞTERİ Öncelikle, dostum neredensin?

DIOGENES Her yerden.

⁹¹ Areios pagos (Ἄρειος πάγος) Atina'daki Ares Tepesi'dir. Atinalıların en büyük mahkeme toplantısı burada yapılırdı. Müşteri, özgür birini sattığı için Hermes'in yargılanabileceğini ima etmektedir.

MÜŞTERİ Ne demek istiyorsun?

DIOGENES Karşında bir dünya vatandaşı duruyor.

MÜŞTERİ Kimi örnek alıyorsun?

DIOGENES Herakles'i.

MÜŞTERİ O hâlde niye bir aslan postu giymiyorsun? So-
panla ona benziyorsun.

DIOGENES Bu kısa harmani benim aslan postumdur, ben
de onun gibi savaşçıyım ama hazlara karşı savaşıyorum,
zorunlu değil gönüllüyüm, yaşamı arındırmayı amaçlı-
yorum.

MÜŞTERİ İyi bir amaç! Ancak en iyi bildiğin şey nedir, ne
iş yaparsın?

DIOGENES Ben insanları özgürleştiren kişiyim ve hasta-
lıklarını iyileştirecek hekimim, kısacası hakikatin ve ko-
nuşma özgürlüğünün aracısı olmak istiyorum.

¹⁹¹ MÜŞTERİ Çok güzel ey aracı! Ancak seni alırsam, beni
nasıl terbiye edeceksin?

DIOGENES Önce seni denetim altına alıp gösteriştan kur-
tararak ve yoksulluğa zorlayarak, sana kısa bir harmani
giydireceğim. Ardından seni acılara ve güçlüklerle kat-
lanmaya, yerde uyumaya, su dışında bir şey içmemeye
ve karnını bulduğun yiyeceklerle doyurmaya zorlayaca-
ğım. Parana gelince, tavsiyeme uyarsan, sahip olduğun
parayı denize atacaksın. Evlenmeyi, çocuk yapmayı
veya yurdunu düşünmeyeceksin, bunların hepsi sana
saçma gelecek, babanın evini terk edecek ve bir mezarı,
terk edilmiş bir kuleyi veya bir fıçıyı evin yapacaksın.
Heyben acı baklayla ve iki tarafı da yazılmış papirüs ru-
lolarıyla dolu olacak. Böyle yaşarken Büyük Kral'dan
bile daha mutlu olduğunu söyleyeceksin ve seni kırbaç-
lasalar veya işkence sehpasında bükseler bile acıyı his-
setmeyeceksin.

MÜŞTERİ Kırbaçlandığımda acı hissetmeyecekmişim, bununla neyi kastediyorsun? Üzerimde kaplumbağa veya yengeç kabuğu yok!

DIOGENES Küçük bir değişiklikle, Euripides'in sözünü uygulayacaksın.

MÜŞTERİ Hangi sözmüş o?

[10] DIOGENES “Zihnin acı çekecek, dilin değil.” Şu özelliklere sahip olman gerek: Tedbirsiz ve cesur olmalı, herkesi ve her bir kimseyi, hem kralları hem de avamı taciz etmelisin, bu sayede sana hayran kalacak ve senin gerçek bir erkek olduğunu düşünecekler. Dilin kaba ve sesin uyumsuz olsun, bir köpeğin havlaması gibi konuş, belli bir ifade tarzın olsun ve yürüyüşün ifadene uygun olsun. Sözün özü, her özelliğinle hayvani ve vahşi ol. Alçak gönüllü, nazik ve ölçülü olma, yüzünde utanç diye bir şey olmasın. En kalabalık ve yalnız kalmayı isteyeceğin yerlerde dolaş, ketum ol, ne bir dostu ne bir yabancıyı hoş karşıla, zira böyle yapmak dost meclisinden el çekmektir. Başka birinin gizlice bile yapamayacağı şeyleri herkesin görebileceği şekilde yap, şehvetini en rezil yöntemlerle doyur, sonuç olarak dilersen çiğ ahtapot veya mürekkep balığı ye ve öl. Seni mutlu edecek olan yaşam tarzı budur.

[11] MÜŞTERİ Defol! Anlattığın bu yaşam berbat ve insanlık dışı!

DIOGENES Herif, her şey bir yana bu kolay bir yaşam, herkes sorunsuz bir şekilde bu yaşam tarzını benimseyebilir. Senin de bu yaşam tarzı için bir eğitime, öğretiye veya anlamsız bir konuşmaya ihtiyacın yok, bu şöhrete giden kısa bir yoldur. Cahil, sepici, balıkçı, marangoz veya sarraf da olsan hiçbir şey bu yaşam tarzıyla insanlarda hayranlık uyandırmanı engellemeyecek, tek yapman gereken şey arsız ve küstah olup insanları nasıl doğru bir şekilde taciz edeceğini öğrenmektir.

MÜŞTERİ Seni böyle bir amaç için istemiyorum, ancak gerektiğinde bir kayıkçı veya bir bahçıvan olarak iş görürsün, tabii buradaki çığırtkan dostum seni dışarıda iki obolosa satmak isterse.

HERMES Al senin olsun, götür onu. Ondan kurtulmak bizi mutlu edecek, zira canımızı sıkıyor, gürültücünün teki, istisnasız herkese hakaret ediyor ve yine herkesi taciz ediyor.

D415 Luc. *Pisc.* 25-27:⁹²

DIOGENES Bizim yaşarken nasıl insanlar olduğumuzu sen iyi bilirsin Felsefe, bu konuda açıklama yapma ihtiyacını duymuyorum. Kendimden bahsetmeme bile gerek yok, Pythagoras, Platon, Aristoteles, Khrysippos ve diğerlerinin yaşama ne kadar çok güzellik kattığını kim bilmez? Meziyetlerimize rağmen iki kez lanetlenmesi gereken açık sözlülüğün bize yönelttiği suçlamalardan bahsedeceğim.

Anlatılanlara göre o bir hatipmiş, mahkemeleri ve oralarda kazandığı başarıları geride bırakmış, retorik sayesinde edindiği tüm belagatini ve gücünü bizim üzerimizde denemiş, bize sahtekârlar ve yalancılar diyerek hakaret etmiş, hiç değerimiz yokmuş gibi bizi toplumun önünde gülünç ve alay edilesi figürlere dönüştürmüştü. Dahası ey Felsefe, bu kişi sendeki öğretileri saçma ve gereksizmiş gibi gösterip senin bize öğrettiğin en ciddi hususları alay konusu yaparak halkın senden nefret etmesine neden olmuş, bu sayede okuyucuların alkışını ve övgüsünü kendisine alırken, nefretini bize yöneltmiş. Bu

92 Bu fragman Lukianos'un yukarıdaki fragmanın ait olduğu eserine gelen tepkilere yanıt verdiği "Balıkçı" adlı eserinden alınmıştır. Bu eserde Lukianos kendisini "Açık Sözlülük" olarak kişileştirir ve onun önceki eserde satışa çıkardığı filozoflar kendileriyle alay edildiği gerekçesiyle şikâyetçi olur. Diğer filozoflar suçlamayı dile getirecek kişi olarak Diogenes'i seçer, bu fragmanda onun bu suçlama konuşmasına yer verilmiştir.

eşyanın tabiatına uygun olarak her yerde olan bir şeydir, insanlar soytarılardan ve alaycılardan hoşlanır, onlar özellikle de en saygıdeğer şeyleri eleştirdiklerinde alkışlanırlar. Geçmişte de alay etmek için Sokrates'i sahneye taşıyan ve onunla ilgili tuhaf şakalar yapan Aristophanes ile Eupolis hoşlarına gitti.

Buna karşılık oyun yazarları sadece bir kişiye karşı cecurca davrandı, Dionysia'da bunu yapmalarına izin vardı, yaptıkları şakanın şenliğin bir parçası olduğuna inanılıyordu, "onun şakasını seven tanrı da memnun kalmıştı."⁹³ [26] Ancak bu adam uzun bir düşünme, hazırlanma ve yazma sürecinden sonra en iyi insanları bir araya getiriyor ve Platon, Pythagoras, Aristoteles, Khrysippos ve bana, sözün özü ortada bir şenlik bile yokken, kendisine hiçbir şey yapmadığımız hâlde hepimize açıkça hakaret ediyor. Tartışmayı kendisi başlatmamış ve kendini savunuyor olsaydı, böyle davranmasının makul bir tarafı olabilirdi.

Ey Felsefe, en kötüsü de böyle yaparak senin adının arkasına sığınmış ve bize hizmet eden Diyalog'u ayartmış oldu, bize karşı ondan bir yardımcı ve bir konuşmacı olarak yararlandı. Dahası yoldaşımız olan Menippos'u şakalarında kötüye kullandı, burada olmayan tek kişi o ve bu suçlamaya o dâhil değildir, oysa ortak davamızda o bir hain kimliğindedir.

[27] Tüm bu sebeplerden ötürü o cezalandırılmalıdır. Bu kadar çok tanık önünde en kutsal şeylerle alay etti, başka ne diyebiliriz ki onun için? Hem bu onlar için de iyi olacak, zira bu kişi cezalandırılırsa bir daha kimse felsefeyle alay etme cüretini gösteremeyecektir, nitekim onun hakaretlerine sessiz kalmak ve görmezden gelmek toleranslı olmaktan ziyade acizlik ve basitlik olarak görü-

lecektir. Kim onun bu son hareketine katlanabilir? Bizi köleymişiz gibi pazara getirip başımıza da bir çığırktan dikerek bazılarımızı yüksek fiyata, bazılarımızı Attika minasına ve beni (ne rezil şey!) iki obolosa sattı! Buna güldüler.

Öfkelenerek yukarı çıkmamızın nedeni budur, sizin görevinizin hakarete uğradığımız için öcümüzü almak olduğunu düşünüyoruz.

Yazar ve Eser İsimleri Kısaltmaları, Kaynaklar ve Fragmanlar Dizini

Ael.: Aelianus = *Historical Miscellany*, Çev. Nigel G. Wilson, Loeb Classical Library 486, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1997. (A26, A73c, A140 / D1, D16, D45-D46, D78, D83, D95, D103c, D237e, D249, D293-D294, D332)

Aesop.: Aesopus

_____, *Fab.*: *Fabulae* = “Socratis et Socraticorum Reliquiae Source”, [Ancientsource.daphnet.org](http://ancientsource.daphnet.org) [online] <http://ancientsource.daphnet.org//texts/Socratics/V-B> [Erişim 4 Aralık 2019] = SSR Online. (D170)

Anecd. Gr.: *Boissonade: Anecdota Graeca*, *Boissonade* = SSR Online (D165, D167)

Anth. Gr.: *Anthologia Graeca* = *The Greek Anthology, Volume II: Book 7: Sepulchral Epigrams. Book 8: The Epigrams of St. Gregory the Theologian*, Çev. W. R. Paton, Loeb Classical Library 68, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1917. (D1, D87-D92)

Anton.: Antonius = SSR Online. (D219, D379)

Arist.: Aristoteles

_____, *Pol.*: *Politica* = *Politics*, Çev. H. Rackham, Loeb Classical Library 264, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1932. (A120)

_____, *Rhet.: Rhetorica = Art of Rhetoric*, Çev. J. H. Freese, Loeb Classical Library 193, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1926. (D37)

Arsen.: Arsenius

_____, *Viol.: Violetum*, Ed. C. Walz, Stuttgart, 1832. (A137c / D183, D257b, D264b)

Ath.: Athenaeus = *The Learned Banqueters, Volume II: Books 3.106e-5*, Ed. ve Çev. S. Douglas Olson, Loeb Classical Library 208, Cambridge, MA, Harvard University Press, 2007. (A6, A16b-c, A32, A38, A40a, A51, A104-A105, A110a / D42, D120, D126b, D258)

Aug.: Augustinus

_____, *Civ.: De Civitate Dei = City of God, Volume VI: Books 18.36-20*, Çev. William Chase Greene. Loeb Classical Library 416, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1960. (A16f, A94, A114 / D126d)

Auson.: Ausonius

_____, *Epig. Div. Reb.: Epigrammata De Diversis Rebus = Ausonius, Paulinus Pellaëus, Volume II: Books 18-20, Paulinus Pellaëus: Eucharisticus*, Çev. Hugh G. Evelyn-White, Loeb Classical Library 115, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1921. (A63a-b)

_____, *Epitaph.: Epitaphia Heroum Qui Bello Troico Interfuerunt = Ausonius. Volume I: Books 1-17*, Çev. Hugh G. Evelyn-White, Loeb Classical Library 96, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1919. (D44)

Basil.: Basileus

_____, *De Legend. Libr. Gent.: De Legendis Libris Gentilium = SSR Online*. (D289)

Cic.: Cicero

_____, *Att.: Epistulae ad Atticum = Letters to Atticus, Volume III*, Ed. ve Çev. D. R. Shackleton Bailey, Loeb

Classical Library 97, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1999. (A54)

_____, *De Orat.: De Oratore = On the Orator: Book 3. On Fate. Stoic Paradoxes. Divisions of Oratory*, Çev. H. Rackham, Loeb Classical Library 349, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1942. (A8)

_____, *N.D.: De Natura Deorum = On the Nature of the Gods. Academics*, Çev. H. Rackham, Loeb Classical Library 268, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1933. (A134a / D301a-b)

_____, *Tusc.: Tusculanae Disputationes = Tusculan Disputations*, Çev. J. E. King, Loeb Classical Library 141, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1927. (A112 / D84, D348)

Clem. Alex.: Clemens Alexandrinus

_____, *Cohort.: Cohortatio ad Graecos = The Exhortation to the Greeks. The Rich Man's Salvation. To the Newly Baptized*, Çev. G. W. Butterworth, Loeb Classical Library 92, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1919. (A17)

_____, *Paedag.: Paedagogus = Protrepticus und Paedagogus*, Ed. O. Stahlin ve U. Treu, Berlin, De Gruyter, 1972. (D34)

_____, *Prot.: Protrepticus = S. Prince. Antisthenes of Athens: Texts, Translations, and Commentary*, Ann Arbor, University of Michigan Press, 2015. (A135a, A136)

_____, *Strom.: Stromata = Miscellanies*, Ed. O. Stahlin, L. Früchtel, U. Treu, Berlin, 1970. (A1k, A14, A96a, A111d, A135b / D319)

Chron. Pasch.: Chronicon Paschale = SSR Online. (D2a)

Cod. Ambr. Gr.: Codex Ambrosianus Graecus = SSR Online. (D113, D188)

Cod. Bodleian.: *Codex Bodleianus* = SSR Online. (D206)

Cod. Neapolit.: *Codex Neapolitanus* = SSR Online. (D245, D254)

Cod. Ottob. Gr.: *Codex Ottobonianus Graecus* = SSR Online. (D231e)

Cod. Paris. Gr.: *Codex Parisinus Graecus* = SSR Online. (D287b)

Cod. Patm.: *Codex Patmos* = SSR Online. (D114, D149, D158, D187, D223, D317b)

Cod. Vat. Gr.: *Codex Vaticanus Graecus* = SSR Online. (D164, D175, D235, D253b, D256b, D269c-d, D359)

Demetr.: Demetrius

_____, *Eloc.:* *De Elocutione* = *On Style*, Çev. Stephen Halliwell, W. Hamilton Fyfe, Doreen C. Innes, W. Rhys Roberts, Rev. Donald A. Russell, Loeb Classical Library 199, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1995. (A59)

Diog. Laert.: Diogenes Laertius, *Lives of Eminent Philosophers, Volume I: Books 1-5*, Çev. R. D. Hicks, Loeb Classical Library 184, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1925; *Lives of Eminent Philosophers, Volume II: Books 6-10*, Çev. R. D. Hicks, Loeb Classical Library 185, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1925. (A1a-b, i, A2a, A5, A7, A12-A13, A20, A23, A30-A31, A33, A49-A50, A68-A69, A71-A72, A73a-b, A81, A83, A85a, A86-A87, A89-A93, A95, A98-A99, A102, A106, A111f, A113, A115, A116a, A123, A125a, A127, A137a, A138-A139, A141, A142c, A143, A146, A148, A151 / D1, D3-D5a, D11, D15, D28a-c, D38a-h, D47-D52a, D53-D55, D57-D59, D63-D65a, D66, D68-D74, D76, D79b, D82, D93, D97-D100a, D103a, D107a, D108, D118, D121, D123-D126a, D127, D129-D132a, D133-D137, D139b-D140, D142-D143,

D146, D150a-b, D153, D154a, D155-D157, D159-D160, D163, D172, D176, D178, D180-D181, D186, D189a, D191, D194-D195a, D196a, D197, D200-D201, D203-D204, D207, D209-D210, D222, D224a, D226b-D231b, D236-D237b, D237d, D238a, D239-D242, D246, D250, D253a, D257a, D260, D262, D266-D267, D271-D272, D274-D278, D281, D285, D287a, D288, D90-D291, D297-D298a, D299, D302b-D304, D306-D308, D310-D314, D317a, D318, D322, D325-D326, D329-D330, D333, D336b-D338, D341-D342, D349f, D353-D354, D360-D361, D365, D367, D370-D371, D373, D378, D380-D388a, D389a-D392a, D393, D396-D397, D399, D402, D404-D405)

Dio Chry.: Dio Chrysostomus

_____, *Or.: Orationes = Discourses 1-11*, Çev. J. W. Cohoon, Loeb Classical Library 257, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1932. (A18, A132c / D1, D13-D14, D237f)

E.: Euripides

_____, *IT Iphigenia Taurica = Trojan Women. Iphigenia among the Taurians. Ion*, Ed. ve Çev. David Kovacs, Loeb Classical Library 10, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1999.

_____, *Med.: Medea = Cyclops. Alcestis. Medea*, Ed. ve Çev. David Kovacs, Loeb Classical Library 12, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1994.

_____, *Ph.: Phoenissae = Helen. Phoenician Women. Orestes*, Ed. ve Çev. David Kovacs, Loeb Classical Library 11, Cambridge, MA, Harvard University Press, 2002.

El.: Elias

_____, *Comm. in Cat.: Commentarium in Categorias = S. Prince. Antisthenes of Athens: Texts, Translations, and*

Commentary, Ann Arbor, University of Michigan Press, 2015, 82-84. (A64)

Epict.: Epictetus

_____, *Diss.: Dissertationes = Discourses, Books 1-2*, Çev. W. A. Oldfather, Loeb Classical Library 131, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1925. (A60, A62, A132a / D22-D23, D81b, D101-D102, D225, D302a, D334, D345, D347, D355a)

Epiph.: Epiphanius

_____, *Or. Fid.: Oratio De Fide = Aliquot Orationes D. Chrysostomi: Graecae, Et Latinae... Cum Epiphani Quadam Oratione*, Ed. Joannes Oporinus. Basileae, 1552. (A1e / D19)

Eus.: Eusebius

_____, *PE Praeparatio Evangelica*, Ed. K. Mras, Berlin, Akademie-Verlag, 1954. (A11, A111e, A135c / D18)

Eust.: Eustathius

_____, *Comm. ad Il.: Commentarii ad Homeri Iliadem*, Ed. Marchino van der Valk, Leiden, E. J. Brill, 1995. (A1g, A110b / D392b)

_____, *Comm. ad Od.: Commentarii ad Homeri Odysseam*, Ed. G. Stallbaum, Leipzig, Weigel, 1825. (A40b)

Fr. Trag. Adesp.: Fragmenta Tragica Adespota = Tragicorum Graecorum Fragmenta, Ed. A. Nauck, Leipzig, 1889.

Excerpta Ms. Flor. Joh. Damasc.: Excerpta Manuscriptarum Florilegiae Johannis Damasceni = SSR Online. (D243)

Fro.: Fronto

_____, *Ep.: Epistulae = Correspondence, Volume I*, Çev. C. R. Haines, Loeb Classical Library 112, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1919. (A61)

Galen.: Galenus

_____, *De Loc. Affect.: De Locis Affectis* = SSR Online.
(D211a)

_____, *Protrep.: Protrepticus* = Galeni *De Optimo Docendi Genere, Exhortatio ad Medicinam (Protrepticus)*, Ed. A. Barigazzi, Berlin, Akademie-Verlag, 1991.
(D189b)

Gel.: Gellius, *Noctes Atticae* = *Attic Nights, Volume II: Books 6-13*, Çev. J. C. Rolfe, Loeb Classical Library 200, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1927.
(A16d, A110b / D29, D323)

Gnom. Lindenbrog.: *Gnomologium Lindenbrogium* = SSR Online. (D115b)

Gnom. Monac. Lat.: *Gnomologium Monacense Latinum* = SSR Online. (D115a, D162c, D189c)

Gnom, Paris.: *Gnomologium Parisinum* = SSR Online.
(D80, D265, D268b, B269b, D284, D328a, D336a, D395)

Gnom. Vat.: *Gnomologium Vaticanum* = *Gnomologium Vaticanum e codice Vaticano Graeco 743*, Ed. L. Sternbach, Berlin, De Gruyter, 1963. (A1j, A10, A27a-b, A28, A85b, A103, A119b, A121b, A129, A142a, A150 / D39, D56, D79a, D100c, D103b, D110-D111, D119, D139, D166c, D195b, D198, D226a, D231d, D234, D238b, D269a, D282, D286, D298b, D320, D349e, D355b-D357, D388b, D398, D403)

Gnom. Vindob.: *Gnomologium Vindobonense* = S. Prince. *Antisthenes of Athens: Texts, Translations, and Commentary*, Ann Arbor, University of Michigan Press, 2015. (A28, A80, A118, A141, A150)

Gregor. Nazianz.: Gregorius Nazianzenus

_____, *Carm.: Carmina* = SSR Online. (D232)

_____, *Orat.: Orationes* = *Orationes Gregorii Nazianzeni*, Ed. J. P. Migne, Paris, 1886. (A145)

Hermog.: Hermogenes

_____, *Progymn Progymnasmata* = SSR Online.
(D215a)

Hier.: Hieronymus

_____, *Ep.: Epistulae = Sancti Eusebii Hieronymi Epistulae*, Ed. I. Hilberg, Leipzig, G. Freytag, 1910. (A78)

_____, *Jov.: Adversus Jovinianum = Sancti Eusebii Hieronymi Stridonensis Presbyteri Opera Omnia. Volume 2*, Ed. J. P. Migne, Paris, 1865. (A9 / D17, D81a, D94, D100b)

Hom.: Homeros

_____, *Il.: Ilias = Iliad, Volume II: Books 13-24*, Çev. A. T. Murray, Rev. William F. Wyatt, Loeb Classical Library 171, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1925.

_____, *Od.: Odysseia = Odyssey, Volume I: Books 1-12*, Çev. A. T. Murray, Rev. George E. Dimock, Loeb Classical Library 104, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1919.

Inscr. Hercul.: Inscriptiones Herculanaenses = SSR Online.
(D268a)

Isidior. Pelus.: Isidorus Pelusiota

_____, *Ep.: Epistulae*, Ed. J. P. Migne, Paris, 1865.
(A82)

Joh. Chry.: *Johannes Chyrostomus*

_____, *Adv. Oppugn. Vit. Monast.: Adversus Oppugnatores Vitae Monasticae* = SSR Online (D358)

Joh. Philop.: Johannes Philoponus

_____, *Comm. in Cat.: Commentarium in Categorias* = S. Prince. *Antisthenes of Athens: Texts, Translations, and Commentary*, Ann Arbor, University of Michigan Press, 2015. (A65)

Joh. Sardian.: Johannes Sardianos

_____, *Comment. in Aphthon. Progymn.: Commentarium in Aphthonii Progymnasmata* = SSR Online. (D214)

Joh. Sares.: Johannes Sarisberiensis

_____, *Polic.: Policraticus* = *Opera Omnia, Volume III: Polycratici Libri I-V*, Ed. J. A. Giles, Oxford, J. H. Parker, 1848. (A144)

Jul.: Julianus

_____, *Ep. ad Them.: Epistula ad Themistium* = *Orations 6-8. Letters to Themistius, To the Senate and People of Athens, To a Priest. The Caesars. Misopogon*, Çev. Wilmer C. Wright, Loeb Classical Library 29, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1913. (A21)

_____, *Or.: Orationes* = *Orations 6-8. Letters to Themistius, To the Senate and People of Athens, To a Priest. The Caesars. Misopogon*, Çev. Wilmer C. Wright, Loeb Classical Library 29, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1913. (A2b, A16a, A22, A56-A59, A67 / D9-D10, D27, D75, D103d, D104-D106, D335, D350-D351)

Lact.: Lactantius

_____, *De Ira Dei De Ira Dei* = S. Prince. *Antisthenes of Athens: Texts, Translations, and Commentary*, Ann Arbor, University of Michigan Press, 2015. (A134d)

_____, *Div. Inst.: Divinae Institutiones* = S. Prince. *Antisthenes of Athens: Texts, Translations, and Commentary*, Ann Arbor, University of Michigan Press, 2015. (A134c)

Lib.: Libanius

_____, *Or.: Orationes* = *Selected Orations, Volume I: Julianic Orations*, Ed. ve Çev. A. F. Norman, Loeb Classical Library 451, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1969. (D1)

Luc.: Lucianus

_____, *Adv. Ind.: Adversus indoctum et libros multos ementem* = *The Dead Come to Life or The Fisherman. The Double Indictment or Trials by Jury. On Sacrifices. The Ignorant Book Collector. The Dream or Lucian's Career. The Parasite. The Lover of Lies. The Judgement of the Goddesses. On Salaried Posts in Great Houses*, Çev. A. M. Harmon, Loeb Classical Library 130, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1921. (A52)

_____, *De Paras.: De Parasito sive Artem Esse Parasiticam* = *The Dead Come to Life or The Fisherman. The Double Indictment or Trials by Jury. On Sacrifices. The Ignorant Book Collector. The Dream or Lucian's Career. The Parasite. The Lover of Lies. The Judgement of the Goddesses. On Salaried Posts in Great Houses*, Çev. A. M. Harmon, Loeb Classical Library 130, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1921. (A35)

_____, *Dial. Deor.: Dialogi Deorum* = *Dialogues of the Dead. Dialogues of the Sea-Gods. Dialogues of the Gods. Dialogues of the Courtesans*, Çev. M. D. MacLeod, Loeb Classical Library 431, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1961. (D409-D413)

_____, *Hermot.: Hermotimus* = *How to Write History. The Dipsads. Saturnalia. Herodotus or Aetion. Zeuxis or Antiochus. A Slip of the Tongue in Greeting. Apology for the "Salaried Posts in Great Houses." Harmonides. A Conversation with Hesiod. The Scythian or The Consul. Hermotimus or Concerning the Sects. To One Who Said "You're a Prometheus in Words." The Ship or The Wishes*, Çev. K. Kilburn, Loeb Classical Library 430, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1959. (A36)

_____, *Pisc.: Piscator* = *The Dead Come to Life or The Fisherman. The Double Indictment or Trials by Jury. On*

Sacrifices. The Ignorant Book Collector. The Dream or Lucian's Career. The Parasite. The Lover of Lies. The Judgement of the Goddesses. On Salaried Posts in Great Houses, Çev. A. M. Harmon, Loeb Classical Library 130, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1921. (D414)

_____, *Pro Imag.: Pro Imaginibus = Anacharsis or Athletics. Menippus or The Descent into Hades. On Funerals. A Professor of Public Speaking. Alexander the False Prophet. Essays in Portraiture. Essays in Portraiture Defended. The Goddess of Surrye*, Çev. A. M. Harmon, Loeb Classical Library 162, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1925. (D196d)

_____, *Ver. Hist.: Vera Historia = Phalaris. Hippias or The Bath. Dionysus. Heracles. Amber or The Swans. The Fly. Nigrinus. Demonax. The Hall. My Native Land. Octogenarians. A True Story. Slander. The Consonants at Law. The Carousal (Symposium) or The Lapiths*, Çev. A. M. Harmon, Loeb Classical Library 14, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1913. (D1)

_____, *Vit. Auct.: Vitarum Auctio = The Downward Journey or The Tyrant. Zeus Catechized. Zeus Rants. The Dream or The Cock. Prometheus. Icaromenippus or The Sky-man. Timon or The Misanthrope. Charon or The Inspectors. Philosophies for Sale*, Çev. A. M. Harmon, Loeb Classical Library 54, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1915. (D24, D43a-b, D413)

Macro.: Macrobius

_____, *Satur.: Saturnalia = Saturnalia, Volume III: Books 6-7*, Ed. ve Çev. Robert A. Kaster, Loeb Classical Library 512, Cambridge, MA, Harvard University Press, 2011. (D36)

Max. Tyr.: Maximus Tyrius

_____, *Diss.: Dissertationes*, Ed. M. B. Trapp, Stuttgart, Teubner, 1994. (A25 / D103e)

Minuc. Fel.: Minucius Felix

_____, *Octav.: Octavius* = Tertullian, Minucius Felix. *Apology. De Spectaculis*. Minucius Felix: *Octavius*, Çev. T. R. Glover, Gerald H. Rendall, Loeb Classical Library 250, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1931. (A134b)

Muson. Ruf.: Musonius Rufus = C. *Mvsonii Rvfi Reliquiae*, Ed. O. Hense, Leipzig, Teubner, 1905. (D30)

M. Ant.: Marcus Aurelius Antonius = Marcus Aurelius, Ed. ve Çev. C. R. Haines, Loeb Classical Library 58, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1916. (A132b / D366)

Nicephor. Gregora.: Nicephorus Gregoras

_____, *Byzant. Hist.: Byzantina Historia* = SSR Online. (D196c)

Olympiod.: Olympiodoros

_____, *in Plat. Gorg.: Commentarius In Platonis Gorgiam* = SSR Online. (D231c)

Ov.: Ovidius

_____, *Pont.: Epistulae Ex Ponto* = *Tristia. Ex Ponto*, Çev. A. L. Wheeler, Rev. G. P. Goold, Loeb Classical Library 151, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1924. (D1, D7)

Papyr. Michigan.: *Papyrus Michigan* = SSR Online (D255)

Paus.: *Pausanias* = *Description of Greece, Volume I: Books 1-2 (Attica and Corinth)*, Çev. W. H. S. Jones, Loeb Classical Library 93, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1918. (D1, D86)

Philod.: Philodemus

_____, *Pherc Papyrus Herculaneum* = S. Prince. *Antisthenes of Athens: Texts, Translations, and Commen-*

tary, Ann Arbor, University of Michigan Press, 2015.
(A134e-f)

Philon

_____, *De Gigant.: De Gigantibus = On the Cherubim. The Sacrifices of Abel and Cain. The Worse Attacks the Better. On the Posterity and Exile of Cain. On the Giants*, Çev. F. H. Colson, G. H. Whitaker, Loeb Classical Library 227, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1929. (D154d)

_____, *Quod Omn. Prob. Lib. Sit Quod Omnis Probus Liber Sit = Every Good Man is Free. On the Contemplative Life. On the Eternity of the World. Against Flaccus. Apology for the Jews. On Providence*, Çev. F. H. Colson, Loeb Classical Library 363, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1941. (D31, D251)

Philostrat.: Philostratus

_____, *Vit. Apoll.: Vita Apollonii = Apollonius of Tyana, Volume I: Life of Apollonius of Tyana, Books 1-4*, Ed. ve Çev. Christopher P. Jones, Loeb Classical Library 16, Cambridge, MA, Harvard University Press, 2005. (A15 / D1, D346)

Pl.: Platon

_____, *Ap.: Apologia = Euthyphro. Apology. Crito. Phaedo*, Ed. ve Çev. Christopher Emlyn-Jones, William Preddy, Loeb Classical Library 36, Cambridge, MA, Harvard University Press, 2017.

_____, *Phd.: Phaedo = Euthyphro. Apology. Crito. Phaedo*, Ed. ve Çev. Christopher Emlyn-Jones, William Preddy, Loeb Classical Library 36, Cambridge, MA, Harvard University Press, 2017. (A19a)

_____, *Phdr.: Phaedrus = Euthyphro. Apology. Crito. Phaedo. Phaedrus*, Çev. Harold North Fowler, Loeb Classical Library 36, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1914.

_____, *Prm.: Parmenides = Cratylus. Parmenides. Greater Hippias. Lesser Hippias*, Çev. Harold North Fowler, Loeb Classical Library 167, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1926. (A37)

_____, *R.: Res publica = Republic, Volume II: Books 6-10*, Ed. ve Çev. Christopher Emlyn-Jones, William Preddy, Loeb Classical Library 276, Cambridge, MA, Harvard University Press, 2013.

_____, *Smp.: Symposium = Lysis. Symposium. Gorgias*, Çev. W. R. M. Lamb, Loeb Classical Library 166, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1925.

Plu.: Plutarkhos

_____, *Ad Princ. Inerud.: Ad Principem Ineruditum = Moralia, Volume X: Love Stories. That a Philosopher Ought to Converse Especially With Men in Power. To an Uneducated Ruler. Whether an Old Man Should Engage in Public Affairs. Precepts of Statecraft. On Monarchy, Democracy, and Oligarchy. That We Ought Not to Borrow. Lives of the Ten Orators. Summary of a Comparison Between Aristophanes and Menander*, Çev. Harold North Fowler, Loeb Classical Library 321, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1936. (D349c)

_____, *Alex.: Alexander = Lives, Volume VII: Demosthenes and Cicero. Alexander and Caesar*, Çev. Bernadotte Perrin, Loeb Classical Library 99, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1919. (D26, D349b)

_____, *Alex. Mag. Fort. Virt.: De Alexandri Magni Fortuna Aut Virtute = Moralia, Volume IV: Roman Questions. Greek Questions. Greek and Roman Parallel Stories. On the Fortune of the Romans. On the Fortune or the Virtue of Alexander. Were the Athenians More Famous in War or in Wisdom?*, Çev. Frank Cole Babbitt, Loeb Classical Library 305, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1936. (A100a / D349d)

- _____, *An Seni Sit Ger. Resp.: An seni Respublica Gerenda Sit = Moralia, Volume X... (D369)*
- _____, *Apophth. Lacon.: Apophthegmata Laconica = Moralia, Volume III: Sayings of Kings and Commanders. Sayings of Romans. Sayings of Spartans. The Ancient Customs of the Spartans. Sayings of Spartan Women. Bravery of Women, Çev. Frank Cole Babbitt, Loeb Classical Library 245, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1931. (D295)*
- _____, *Aqua. An. Ign. Util.: Aquane An Ignis Utilior = Moralia, Volume XII: Concerning the Face Which Appears in the Orb of the Moon. On the Principle of Cold. Whether Fire or Water Is More Useful. Whether Land or Sea Animals Are Cleverer. Beasts Are Rational. On the Eating of Flesh, Çev. Harold Cherniss, W. C. Helmbold, Loeb Classical Library 406, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1957. (D406)*
- _____, *Cap. Ex. Inim. Util.: De Capienda Ex Inimicis Utilitate = Moralia, Volume II: How to Profit by One's Enemies. On Having Many Friends. Chance. Virtue and Vice. Letter of Condolence to Apollonius. Advice About Keeping Well. Advice to Bride and Groom. The Dinner of the Seven Wise Men. Superstition, Çev. Frank Cole Babbitt, Loeb Classical Library 222, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1928. (A147 / D8, D166b)*
- _____, *Consol. Ad Apoll.: Consolatio Ad Apollonium = Moralia, Volume II... (D77)*
- _____, *Cur.: De Curiositate = Moralia, Volume VI: Can Virtue Be Taught? On Moral Virtue. On the Control of Anger. On Tranquility of Mind. On Brotherly Love. On Affection for Offspring. Whether Vice Be Sufficient to Cause Unhappiness. Whether the Affections of the Soul are Worse Than Those of the Body. Concerning Talk-*

ativeness. On Being a Busybody, Çev. W. C. Helmbold, Loeb Classical Library 337, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1939. (D237c)

_____, *De Esu Car.: De Esu Carnium = Moralia, Volume XII...* (D406a)

_____, *De Lib. Educ.: De Liberis Educandis = Moralia, Volume I: The Education of Children. How the Young Man Should Study Poetry. On Listening to Lectures. How to Tell a Flatterer from a Friend. How a Man May Become Aware of His Progress in Virtue*, Çev. Frank Cole Babbitt, Loeb Classical Library 197, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1927. (D205, D394)

_____, *Exil.: De Exilio = Moralia, Volume VII: On Love of Wealth. On Compliancy. On Envy and Hate. On Praising Oneself Inoffensively. On the Delays of the Divine Vengeance. On Fate. On the Sign of Socrates. On Exile. Consolation to His Wife*, Çev. Phillip H. De Lacy, Benedict Einarson, Loeb Classical Library 405, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1959. (A1c / D5b-D6, D62, D343, D349a)

_____, *Lyc.: Lycurgus = Lives, Volume I: Theseus and Romulus. Lycurgus and Numa. Solon and Publicola*, Çev. Bernadotte Perrin, Loeb Classical Library 46, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1914. (A124)

_____, *Max. Princ. Phil.: Maxime Cum Principibus Philosopho Esse Disserendum = Moralia, Volume X...* (A77)

_____, *Per.: Pericles = Lives, Volume III: Pericles and Fabius Maximus. Nicias and Crassus*, Çev. Bernadotte Perrin, Loeb Classical Library 65, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1916. (A149)

_____, *Pr. Ger. Reip.: Praecepta Gerendae Reipublicae = Moralia, Volume X...* (A88)

- _____, *Quaest. Conv.: Quaestiones Convivales = Moralia, Volume VIII: Table-Talk, Books 1-6*, Çev. P. A. Clement, H. B. Hoffleit, Loeb Classical Library 424, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1969. (A41b, A44b / D21)
- _____, *Quom. Adul. Ab. Am. Internosc.: Quomodo Aducator Ab Amico Internoscatur = Moralia, Volume I: The Education of Children. How the Young Man Should Study Poetry. On Listening to Lectures. How to Tell a Flatterer from a Friend. How a Man May Become Aware of His Progress in Virtue*, Çev. Frank Cole Babbitt, Loeb Classical Library 197, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1927. (D162a, D344)
- _____, *Quom. Adol. Poet. Aud. Deb.: Quomodo Adolenscens Poetas Audire Debeat = Moralia, Volume I: The Education of Children. How the Young Man Should Study Poetry. On Listening to Lectures. How to Tell a Flatterer from a Friend. How a Man May Become Aware of His Progress in Virtue*, Çev. Frank Cole Babbitt, Loeb Classical Library 197, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1927. (D166a, D309)
- _____, *Quom. Quis Suos Quomodo Quis Suos in Virtute Sentiat Profectus = Moralia, Volume I...* (D25, D96, D162b)
- _____, *Stoic. Repug.: De Stoicorum Repugnantiis = Moralia, Volume XIII: Part 2: Stoic Essays*, Çev. Harold Cherniss, Loeb Classical Library 470, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1976. (A97 / D126c)
- _____, *Tim.: Timoleon = Lives, Volume VI: Dion and Brutus. Timoleon and Aemilius Paulus*, Çev. Bernadotte Perrin, Loeb Classical Library 98, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1918. (D1, D368)
- _____, *Tranq. An.: De Tranquillitate Animi = Moralia, Volume VI...* (D12, D33, D145)

_____, *Virt. Mor.: De Virtute Morali = Moralia, Volume VI...* (D61a)

_____, *Vitios. Pud.: De Vitioso Pudore = Moralia, Volume VII...* (A53 / D132b)

Pomp. Mel.: Pomponius Mela

_____, *Chorog.: Chorographia = SSR Online.* (D1)

Pomp. Porph.: Pomponius Porphyrio

_____, *Comm. in Hor. Sat.: Commentarius in Horatii Satiras = Pomponii Porphyriionis Commentarii in Q. Horatium Flaccum*, Leipzig, Teubner, 1874. (A84a)

Priscian.: Priscianus

_____, *De Praeexercit. Rhet.: De Praeexercitamentis Rhetorice = SSR Online.* (D215b)

Procl.: Proclus

_____, *Comm. In Alc.: Commentaria In Alcibiadem*, Ed. L. Westerink, Amsterdam, 1954. (A39)

Ps.-Caes. Bas.: Pseudo-Caesius Bassus

_____, *Gram. Lat.: Grammatici Latini = S. Prince. Antisthenes of Athens: Texts, Translations, and Commentary*, Ann Arbor, University of Michigan Press, 2015. (A130)

Ps.-Diog.: Pseudo-Diogenes

_____, *Ep.: Epistulae = SSR Online.* (D107b, D132c, D171a, D189d, D211b-c, D263)

Ps.-Eudoc.: Pseudo-Eudocia

_____, *Viol.: Violarium*, Ed. I. Flach, Leipzig, 1880. (A1h, A3)

Ps.-Helen.: Pseudo-Helenius Acro

_____, *Schol. in Hor. Sat.: Scholium in Horatii Satiras = Pseudacronis Scholia in Horatium Vetustiora*, Ed. O Keller, Leipzig, Teubner, 1902-1904. (A84b)

Maxim.: Pseudo-Maximus Confessor = *Erste Kritische Edition Einer Redaktion Des Sacro-Profanen Florilegiums 'loci Communes' Nebst Einer Vollständigen Kollation Einer Zweiten Redaktion Und Weiterem Material*, Ed. Sibylle Ihm, Stuttgart, Franz Steiner Verlag Wiesbaden GmbH, 2001. (A27c, A108, A117, A125b / D117, D154b, D171b, D233, D264a, D270, D283, D339-D340, D374-D375, D407)

S.: Sophocles

_____, *Fr.: Fragmenta = Tragicorum Graecorum Fragmenta*, Ed. A. Nauck, Leipzig, 1889.

Schol. Luc. Parasit.: Scholia in Luciani Parasitum = Scholia in Lucianum, Ed. Hugo Rabe, Leipzig, Teubner, 1906. (A4)

Schol. Luc. Vit. Auct.: Scholia in Luciani Vitarum Auctionem = Scholia in Lucianum, Ed. Hugo Rabe, Leipzig, Teubner, 1906. (D24)

Sen.: Seneca

_____, *Ben.: De Beneficiis = Moral Essays, Volume III: De Beneficiis*, Çev. John W. Basore, Loeb Classical Library 310, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1935. (D362)

_____, *Ep.: Epistulae Morales = Epistles, Volume I: Epistles 1-65*, Çev. Richard M. Gummere, Loeb Classical Library 75, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1917. (D36, D100e, D151)

_____, *Const.: De Constantia Sapientis = Moral Essays, Volume I: De Providentia. De Constantia. De Ira. De Clementia*, Çev. John W. Basore, Loeb Classical Library 214, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1928; *Bilgenin Sarsılmazlığı Üzerine – İnziva Üzerine*, Çev. C. Cengiz Çevik, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2017. (A1d)

_____, *Tranq. An.: De Tranquillitate Animi = Moral Essays, Volume II: De Consolatione ad Marciam. De Vita Beata. De Otio. De Tranquillitate Animi. De Brevitate Vitae. De Consolatione ad Polybium. De Consolatione ad Helviam*, Çev. John W. Basore, Loeb Classical Library 254, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1932. (D248)

Sext. Emp.: Sextus Empiricus

_____, *Adv. Eth.: Adversus Ethicos = Against Physicists. Against Ethicists*, Çev. R. G. Bury, Loeb Classical Library 311, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1936. (A111b)

_____, *Pyrrh. Hypot.: Pyrrhoneion Hypotyposeion = Outlines of Pyrrhonism*, Çev. R. G. Bury, Loeb Classical Library 273, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1933. (A111c)

Simpl.: Simplicius

_____, *Comm. in Arist. Cael.: Commentaria in Aristotelis De Caelo = Simplicii in Aristotelis De Caelo Commentaria*, Ed. I. L. Heiberg, Berlin, George Reimer, 1884. (D128)

_____, *Comm. in Arist. Cat.: Commentaria in Aristotelis Categorias = Commentaria in Aristotelem Graeca, Volume VIII*, Ed. Karl Kalbfleisch, Berlin, 1907. (A34)

_____, *Comm. in Epict. Ench.: Commentarius in Epicteti Enchiridion = Simplicii Commentarius in Epicteti Enchiridion*, Ed. Johann Schweighäuser, Leipzig, Weidmannia, 1800. (D100d)

Soc. Ep.: *Socraticorum Epistulae = Socratis et Socraticorum Epistulae*, Ed. L. Köhler, Leipzig, 1928. (A19b, A55, A128a-c)

Stob.: Stobaeus, *Anthologium*, Ed. C. Wachsmuth ve O. Hense, Berlin, Weidmann, 1884–1912. (A16e, A27c,

A29, A79, A100b, A101, A107, A109, A116b, A118, A119a, A121a, A131, A133, A137b, A142b / D32, D40, D52b, D60, D61b, D65b, D85, D109, D112, D116a-b, D122, D138a-b, D144, D147-D148, D152, D161, D173-D174, D177, D179, D182, D184-D185, D190, D19-D193, D196b, D199, D202, D208, D212, D216-D218, D220-D221, D224b, D237g-i, D244, D247, D252, D256a, D259, D261, D279-D280, D292, D296a, D305, D321, D327, D328b, D372, D376-D377)

Strab.: Strabon = SSR Online. (D1)

Suda Suidae Lexicon, Ed. A. Adler, Leipzig, 1928-1938.
(A1f, A66, A70 / D2b, D35, D67)

Teles SSR Online. (D109, D141)

Tertull.: Tertullianus

_____, *Adv. Marc.: Adversus Marcionem = Quinti Septimii Florentis Tertulliani Quae Supersunt Omnia*, II, Ed. Franz Oehler, Leipzig, Weigel, 1854. (D154c)

_____, *Ad Nat.: Ad Nationes = Tertulliani Ad Nationes Libri Duo*, Ed. J. Guilelmus ve P. Borleffs, Leiden, E. J. Brill, 1929. (D300, D326)

_____, *Apolog.: Apologeticus = Tertullian, Minucius Felix. Apology. De Spectaculis*. Minucius Felix: *Octavius*, Çev. T. R. Glover, Gerald H. Rendall, Loeb Classical Library 250, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1931. (D296, D315)

Themist.: Themistius

_____, *Virt.: De Virtute = Inedita Syriaca*, Ed. E. Sachau. Wien, 1870. (D41)

Theodor.: Theodoretus

_____, *Gr. Aff. Cur.: Graecorum Affectionum Curatio*. Ioannes Raeder, Leipzig, Teubner, 1904. (A96b)

Theon, *Prog.: Theon, Progymnasmata*, Ed. M. Patillon, Paris, Belles Lettres, 2002. (A122 / D253c)

Thuc.: Thucydides = *History of the Peloponnesian War, Volume II: Books 3-4*, Çev. C. F. Smith, Loeb Classical Library 109, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1920.

Varr.: Varro

_____, *Menipp.*: *Menippus* = SSR Online. (D352)

Xen.: Xenophon

_____, *Mem.*: *Memorabilia* = *Memorabilia. Oeconomicus. Symposium. Apology*, Çev. E. C. Marchant, O. J. Todd, Rev. Jeffrey Henderson, Loeb Classical Library 168, Cambridge, MA, Harvard University Press, 2013.

_____, *Smp.*: *Symposium* = *Memorabilia. Oeconomicus. Symposium. Apology*, Çev. E. C. Marchant... (A41a, A42-A43, A44a, A45-A48, A74-A76)

Χρησμοὶ τῶν Ἑλληνικῶν θεῶν: SSR Online. (D316)

Kaynakça

- Branham, R. Bracht, "Exile on Main Street: Citizen Diogenes", *Writing Exile: The Discourse of Displacement in Greco-Roman Antiquity and Beyond*, Ed. Jan Felix Gaertner, 81-104, Leiden – Boston, Brill, 2007.
- _____, "Satire", *The Oxford Handbook of Philosophy and Literature*, Ed. R. Elridge, 139-161, Oxford, Oxford University Press, 2009.
- Bryant, Joseph M., *Moral Codes and Social Structure in Ancient Greece: A Sociology of Greek Ethics from Homer to the Epicureans and Stoics*, New York, State University of New York Press, 1996
- Desmond, W., *Cynics*, Stocksfield, Acumen Publishing Limited, 2008.
- Dorion, Louis-André, "Xenophon and Greek Philosophy", *The Cambridge Companion to Xenophon*, Ed. Michael A. Flower, 37-56, Cambridge, Cambridge University Press, 2017.
- Luck, G., *Köpeklerin Bilgeliği: Antikçağ Kiniklerinden Metinler*, Çev. O. Özügöl, İstanbul, Say Yayınları, 2011.
- Kennedy, W. J., *Antisthenes' Literary Fragments*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, University of Sydney, 2017.
- Kurke, L., *Coins, Bodies, Games, and Gold: The Politics of Meaning in Archaic Greece*, Princeton, Princeton University Press, 1999.

- Nascimento, A., "Human Rights and the Paradigms of Cosmopolitanism: From Rights to Humanity", *Human Rights, Human Dignity, and Cosmopolitan Ideals: Essays on Critical Theory and Human Rights*, Ed. M. Lutz-Bachmann ve A. Nascimento, 95-118, London, Routledge, 2016.
- Navia, Luis E., *Classical Cynicism: A Critical Study*, London, Greenwood Press, 1996.
- Nikulin, D., "Diogenes the Comic, or How to Tell the Truth in the Face of a Tyrant", *Philosophy and Political Power in Antiquity*, Ed. C. Arruzza and D. Nikulin, 114-133, Leiden – Boston, Brill, 2016.
- Nussbaum, M., "Kant and Cosmopolitanism", *Perpetual Peace: Essays on Kant's Cosmopolitan Ideal*, Ed. J. Bohmann ve M. Lutz-Bachmann, 25-57, Cambridge, MIT Press, 1997.
- Prince, S., *Antisthenes of Athens: Texts, Translations, and Commentary*, Ann Arbor, University of Michigan Press, 2015.
- Sayre, F., *The Greek Cynics*, Baltimore, J. H. Furst Company, 1948.
- _____, "Antisthenes the Socratic", *The Classical Journal*, 43.4 (1948), 237-244.
- Shea, L. *The Cynic Enlightenment: Diogenes in the Salon*, Baltimore, The Johns Hopkins University Press, 2010.